

Σύνοψη 1985.

Κυρίαρχη
βουλή

Κραυγή
μυνοεισέφ. μίας
βουλή.

Π ρ ό ς

Τη Βουλή των Ελλήνων

Π Ρ Ο Τ Α Σ Η

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ε Ι Σ Η Γ Η Τ Ι Κ Η Ε Κ Θ Ε Σ Η

Η δεκαετής εφαρμογή του Συντάγματος με την αλάνθαστη και σταθερή πρακτική σεβασμού των κοινοβουλευτικών θεσμών από τους μέχρι σήμερα Προέδρους της Δημοκρατίας, τις Κυβερνήσεις και τα Πολιτικά Κόμματα, έχει δικαιώσει τις αρχές που υπερασπιστήκαμε με πάθος στην Ε' Αναθεωρητική Βουλή και έχει αποδείξει την ιστορική αλήθεια των αγώνων μας για τη Λαϊκή Κυριαρχία και για τη γνησιότητα του Κοινοβουλευτικού Πολιτεύματος.

Το ΠΑΣΟΚ συνεπές στις αρχές που διακήρυξε με επιμονή και μαχητικότητα ο Πρόεδρος του Κινήματος κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες του Συντάγματος και επιβεβαίωσε με τη στάση της η ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΜΑΔΑ, αναλαμβάνει σήμερα την ιστορική και πολιτική ευθύνη, να προτείνει στη Λαϊκή Αντιπροσωπεία την αναθεώρηση ορισμένων διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη της Χώρας μας, που θα χειραφετήσει τη λαϊκή κυριαρχία και τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς.

Η διαμορφωμένη συνταγματική πρακτική που έχει πια την ισχύ απαράβατων συνθηκών πολιτεύματος, μας επιβάλλει και τη συνταγματική θεσμοθέτηση της χειραφέτησης της πολιτικής ζωής του πάντοτε ΩΡΙΜΟΥ ελληνικού λαού.

Η αναθεώρηση που προτείνεται είναι περιορισμένη και αποβλέπει στους εξής στόχους:

- Α. Στην ενίσχυση της λαϊκής κυριαρχίας με την εξύψωση του κύρους της Λαϊκής Αντιπροσωπείας, ως εκφραστή της πολιτικής θέλησης του λαού.
- Β. Στην ενδυνάμωση του κοινοβουλευτισμού, που ο Ελληνικός Λαός, από την εποχή του Χαρίλαου Τρικούπη, πιστεύει και υπερασπίζεται με πάθος.
- Γ. Στην ανάπτυξη και ισχυροποίηση του ρόλου του Κοινοβουλίου, που καθίσταται πραγματικά κυρίαρχο.
- Δ. Στην ενίσχυση της εξουσίας, του ρόλου και του κύρους της λαοπρόβλητης κυβέρνησης.
- Ε. Στην ενίσχυση του ρόλου και του κύρους των πολιτικών κομμάτων μέσα στη Βουλή και στην περιφρούρηση της συνοχής τους από έξωθεν και άνωθεν επιβουλεύσεις.
- ΣΤ. Στην αποδέσμευση του Προέδρου της Δημοκρατίας από τις κομματικές αντιθέσεις και στην ανύψωσή του σε πραγματικά υπερκομματικό θεσμό και φορέα εθνικής ομόψυχίας.

11. Άρθρο 110.

α) Η παράγραφος 2 του άρθρου 110 αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Δι' αναθεώρησιν του Συντάγματος απαιτείται πρότασις 50 τουλάχιστον Βουλευτών, εις την οποίαν καθορίζονται ειδικώς αι πρός αναθεώρησιν προτεινόμεναι διατάξεις. Η πρότασις αναθεωρήσεως εισάγεται πρός συζήτησιν και ψήφισιν εις την ολομέλειαν της Βουλής, κατά τὰ δια του κανονισμού αυτής ειδικώτερον οριζόμενα."

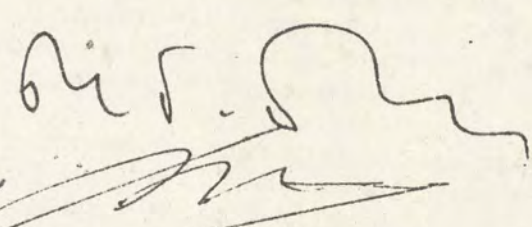
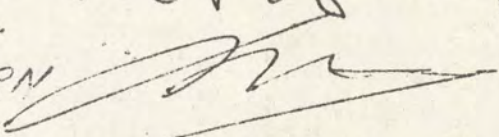
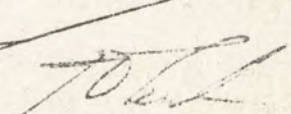
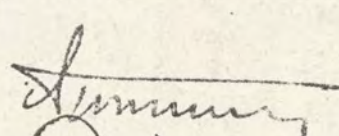
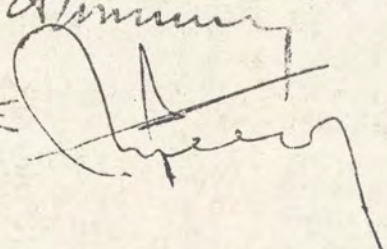
β) Μετά την παράγραφον 2 προστίθεται παράγραφος ως εξής:

"3. Η πρότασις αναθεωρήσεως συζητείται και ψηφίζεται κατ' αρχήν, κατ' άρθρον και εἰς το σύνολον δια πλειοψηφίας των 3/5 του όλου αριθμού των Βουλευτών και εις δύο συνεδριάσεις, αι οποίαι αφίστανται μεταξύ των κατά ένα τουλάχιστον μήνα. Υποβολή τροπολογιών και προσθηκών είναι δυνατή μόνον πρό της ενάρξεως της πρώτης συζητήσεως."

γ) Αι παράγραφοι 3, 4 και 6 καταργούνται.

Αθήνα, 9 Μαρτίου 1985

ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

1. ΜΑΜΑΝΔΡΕΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ
2. ΚΟΥΤΣΟΓΓΙΩΡΓΑΣ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝ
3. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
4. ΤΣΟΧΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
5. ΧΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΩΝΝΗΣ

6. ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
7. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
8. ΑΚΡΙΒΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
9. ΑΚΡΙΤΑ ΣΥΛΒΑ
10. ΑΚΡΙΤΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
11. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
12. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

13. ΑΜΑΝΑΤΙΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
14. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
15. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
16. ΑΣΛΑΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
17. ΑΤΜΑΤΖΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

18. ΒΑΘΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
19. ΒΑΛΒΗΣ Ή ΚΑΤΣΙΠΗΣ ΠΕΤΡΟΣ
20. ΒΑΛΥΡΑΚΗΣ ΙΩΗΦ
21. ΒΑΡΚΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
22. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΠΗΛΙΟΣ
23. ΒΕΡΥΒΑΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ
24. ΒΟΥΝΑΤΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
25. ΒΡΑΔΕΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
26. ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
27. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
28. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
29. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
30. ΓΙΚΟΝΟΓΛΟΥ ΜΟΣΧΟΣ

- 31. ΓΙΩΤΑΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
- 32. ΓΚΟΛΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
- 33. ΓΛΑΒΙΝΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

- 34. ΔΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- 35. ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
- 36. ΔΑΡΙΒΙΑΝΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
- 37. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- 38. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
- 39. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ
- 40. ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

- 41. ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

- 42. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ
- 43. ΖΕΡΒΟΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ

- 44. ΙΝΤΖΕΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
- 45. ΙΝΤΖΕΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

- 46. ΚΑΖΑΖΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
- 47. ΚΑΖΑΚΛΑΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
- 48. ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ ΡΗΓΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
- 49. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
- 50. ΚΑΛΑΪΤΖΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
- 51. ΚΑΛΟΥΔΗΣ ΕΠΥΡΙΑΩΝ
- 52. ΚΑΝΑΒΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
- 53. ΚΑΠΟΥΡΑΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
- 54. ΚΑΡΑΜΠΑΤΣΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
- 55. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
- 56. ΚΑΡΡΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
- 57. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Handwritten signatures and initials corresponding to the list items, written on horizontal lines. The signatures are in dark ink and vary in style, some being quite elaborate and others more concise. They are positioned to the right of the printed names.

58. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
59. ΚΑΘΗΝΙΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
60. ΚΑΤΡΙΒΑΝΟΣ ΗΛΙΑΣ
61. ΚΑΤΣΑΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
62. ΚΑΤΣΕΛΗ ΕΛΕΟΝΩΡΑ
63. ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
64. ΚΑΤΣΙΦΑΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
65. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
66. ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
67. ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
68. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
69. ΚΟΝΤΟΠΟΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
70. ΚΟΡΩΝΑΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
71. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
72. ΚΟΥΤΣΙΚΑΣ ΦΟΙΒΟΣ
73. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
74. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
75. ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
76. ΚΤΕΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
77. ΚΥΠΡΙΩΤΑΚΗ ΜΑΡΙΑ
78. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
79. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΛΩΡΟΣ
80. ΛΑΖΑΡΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
81. ΛΑΜΠΡΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ
82. ΛΕΒΟΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
83. ΛΟΥΛΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΜΑΝΤΕΛΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

86. ΜΑΝΤΖΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

87. ΜΑΡΙΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

88. ΜΑΤΡΑΓΚΑΣ ΗΡΑΚΛΗΣ

89. ΜΕΡΚΟΥΡΗ ΑΜΑΛΙΑ ΜΑΡΙΑ

90. ΜΕΧΜΕΤ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΑΧΜΕΤ

91. ΜΙΧΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΣΗΦ

92. ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

93. ΜΠΑΤΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

94. ΜΠΕΤΕΝΙΩΤΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ

95. ΜΩΡΑΪΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

96. ΝΑΤΣΙΝΑΣ ΜΑΡΚΟΣ

97. ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

98. ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

99. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

100. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ

101. ΠΑΓΚΑΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

102. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

103. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

104. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

105. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

106. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΗΜΟΣ

107. ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

[Handwritten signatures and notes for items 1-95]

[Handwritten signatures and notes for items 96-98]

[Handwritten signatures and notes for items 99-101]

[Handwritten signatures and notes for items 102-107]

108. ΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
109. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ
110. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
111. ΠΑΠΑΗΛΙΑΣ ΗΛΙΑΣ
112. ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ
113. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ
114. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
115. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΓΙΩΡΓΟΣ
116. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
117. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ ΟΡΕΣΤΗΣ
118. ΠΑΠΠΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
119. ΠΕΝΤΑΡΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
120. ΠΕΠΟΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
121. ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
122. ΠΕΤΡΑΛΙΑΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ
123. ΠΙΤΣΙΩΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
124. ΠΟΤΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
125. ΡΑΛΛΗΣ ΣΗΥΡΙΔΩΝ
126. ΡΕΠΠΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
127. ΡΙΖΟΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
128. ΣΑΛΑΜΑΛΙΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
129. ΣΑΠΟΥΝΤΖΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
130. ΣΕΡΑΦΕΙΜΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
131. ΣΕΡΠΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
132. ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
133. ΣΟΛΩΜΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
134. ΣΕΧΙΩΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
135. ΣΚΟΥΛΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
- 136.

Handwritten signatures and marks corresponding to the list of names. The signatures are written in dark ink on lined paper. Some signatures are large and stylized, while others are smaller and more compact. The names are written in Greek capital letters. The signatures are placed to the right of the names, often overlapping the lines of the paper.

137. ΣΤΑΪΚΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
 138. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
 139. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
 140. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ
 141. ΣΦΥΡΙΟΥ ΚΟΣΜΑΣ
 142. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
 143. ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
 144. ΤΡΙΤΣΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
 145. ΤΣΑΚΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
 146. ΤΣΑΠΑΡΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
 147. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
 148. ΤΣΟΒΟΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
 149. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
 150. ΦΛΕΜΙΓΚ ΑΜΑΛΙΑ
 151. ΦΛΩΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
 152. ΦΟΥΝΤΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ
 153. ΦΩΤΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
 154. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
 155. ΧΑΤΖΗΝΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
 156. ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΥ ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ
 157. ΧΑΤΖΟΠΛΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ
 158. ΧΙΩΤΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
 159. ΧΟΥΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
 160. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΑ
 161. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

[Handwritten signatures and initials corresponding to the list entries, including names like Στάϊκος, Σταματόπουλος, Στεφανίδης, Σφυρίου, Τερζόπουλος, Τζουμάκας, Τρίτσας, Τσακλίδης, Τσαπαράς, Τσιγαρίδας, Τσβολάς, Φιλίππου, Φλεμίγκ, Φλωρός, Φούντας, Φωτίου, Χαράλαμπος, Χατζήνακας, Χατζηπέτρος, Χατζοπλάκης, Χιωτάκης, Χουλής, Χριστοφορίδου, and Μπακογιάννης.]

1

[1.10]

ΚΩΣΤΑΣ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

ΠΡΟΤΑΣΗ
ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Η δεκαετής εφαρμογή του Συντάγματος με την αλάνθαστη και σταθερή πρακτική σεβασμού των κοινοβουλευτικών δεσμών από τους μέχρι σήμερα Προέδρους της Δημοκρατίας, τις Κυβερνήσεις και τα Πολιτικά Κόμματα, έχει δικαιώσει τις αρχές που υπερασπιστήκαμε με πάθος στην Ε' Αναθεωρητική Βουλή και έχει αποδείξει την ιστορική αλήθεια των αγώνων μας για τη Λαϊκή Κυριαρχία και για τη γνησιότητα του Κοινοβουλευτικού Πολιτεύματος.

Το ΠΑΣΟΚ συνεχές στις αρχές που διακήρυξε με επιμονή και μαχητικότητα ο Πρόεδρος του Κινήματος κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες του Συντάγματος και επιβεβαίωσε με τη στάση της η ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΜΑΔΑ, αναλαμβάνει σήμερα την ιστορική και πολιτική ευθύνη, να προτείνει στη Λαϊκή Αντιπροσωπεία την αναθεώρηση ορισμένων διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη της Χώρας μας, που θα χειραφετήσει τη λαϊκή κυριαρχία και τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς.

Η διαμορφωμένη συνταγματική πρακτική που έχει πια την ισχύ απαράβατων συνθηκών πολιτεύματος, μας επιβάλλει και τη συνταγματική δεσμοδότηση της χειραφέτησης της πολιτικής ζωής του πάντοτε ΩΡΙΜΟΥ ελληνικού λαού.

Η αναθεώρηση που προτείνεται είναι περιορισμένη και αποβλέπει στους εξής στόχους:

Α. Στην ενίσχυση της λαϊκής κυριαρχίας με την εξύψωση του κύρους της Λαϊκής Αντιπροσωπείας, ως εκφραστή της πολιτικής θέλησης του λαού.

Β. Στην ενδυνάμωση του κοινοβουλευτισμού, που ο Ελληνικός Λαός, από την εποχή του Χαρίλαου Τρικούπη, πιστεύει και υπερασπίζεται με πάθος.

Γ. Στην ανάπτυξη και ισχυροποίηση του ρόλου του Κοινοβουλίου, που καθίσταται πραγματικά κυρίαρχο.

Δ. Στην ενίσχυση της εξουσίας, του ρόλου και του κύρους της λαοπρόβλητης κυβέρνησης.

Ε. Στην ενίσχυση του ρόλου και του κύρους των πολιτικών κομμάτων μέσα στη Βουλή και στην περιφρούρησή της συνοχής τους από έξωθεν και άνωθεν επιβουλεύσεις.

ΣΤ. Στην αποδέσμευση του Προέδρου της Δημοκρατίας από τις κομματικές αντιθέσεις και στην ανύψωσή του σε πραγματικά υπερακομματικό θεσμό και φορέα εθνικής ομοψυχίας.

Ειδικότερα, η προτεινόμενη αναθεώρηση αποβλέπει στο να καταστεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αδιαφιλονίκητου κύρους ρυθμιστής του πολιτεύματος στις περιπτώσεις —και μόνον σ' αυτές— που οι διαδικασίες λειτουργίας του απαιτούν την παρέμβασή του.

Η πρόταση αναθεώρησης του Συντάγματος εκφράζει το σεβασμό και την πίστη του ΠΑΣΟΚ

—στη γνήσια και ανόθευτη πολιτική θέληση του λαού

—στο κύρος και στην πολιτική υπευθυνότητα του λαοπρόβλητου Κοινοβουλίου και της Κυβερνήσεώς του

—στο κύρος και την ωριμότητα των Πολιτικών Κομμάτων, ως βασικού θεσμού του πολιτικού μας συστήματος και ως κύριων εκφραστών της λαϊκής θέλησης

—στο υπερακομματικό και εθνικό κύρος του Προέδρου της Δημοκρατίας ως βασικού θεσμού του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, από τον οποίον το ΠΑΣΟΚ ούτε καν διανοείται να αναμένει κομματικά οφέλη.

Σχετικά με την προτεινόμενη αναθεώρηση των επιμέρους διατάξεων επισημαίνουμε τα εξής:

Άρθρο 35.

Με την προτεινόμενη αναθεώρηση της παραγράφου 2 του άρθρου 35 αποκαθίσταται η αρχή του κοινοβουλευτικού συστήματος, που θεσπίζει η παράγραφος 1 του ίδιου άρθρου και που κρίνει ότι καμιά πράξη του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν ισχύει χωρίς την προσυπογραφή και την πολιτική ευθύνη της Κυβέρνησης.

Το πλήθος των εξιχνήσεων, που προσέδωσε η αναθεωρητική διάταξη ανέστρεψε την αρχή αυτή. Η προτεινόμενη ως νέα διάταξη περιορίζει την εξιχνήση από την προσυπογραφή μόνο στις περιπτώσεις εκείνες που λογικά και τεχνικά δεν είναι δυνατή η κυβερνητική συμμετοχή.

Άρθρο 37.

Το άρθρο 37 παρ. 2 εδάφ. β ορίζει ότι, σε περίπτωση που το κόμμα δεν έχει αρχηγό ή ο αρχηγός του δεν εξελέγη βουλευτής, η κοινοβουλευτική ομάδα εκλέγει αρχηγό, για να διοριστεί Πρωθυπουργός. Εδώ ταυτίζονται και συγχέονται δύο διαφορετικοί θεσμοί και ιδιότητες: ο θεσμός της κοινοβουλευτικής ομάδας με το θεσμό του κόμματος και η ιδιότητα του αρχηγού του κόμματος με την ιδιότητα του πρωθυπουργού. Έτσι, η διάταξη αυτή του Συντάγματος υποκαθιστά με την κοινοβουλευτική ομάδα τα καταστατικά όργανα του κόμματος στην κρίσιμότερη αποστολή τους, στην ανάδειξη αρχηγού του κόμματος, επιστρέφοντας σε αντιλήψεις παρωχημένων εποχών για τα κόμματα. Είναι φανερό πως η ρύθμιση αυτή αποδυναμώνει το θεσμό των πολιτικών κομμάτων που το Συντάγμα, στο άρθρο 29, εγγυάται ως τους βασικούς φορείς σχηματισμού της λαϊκής θέλησης και διασφάλιζέ την ελεύθερη οργάνωση της λειτουργίας του. Επιπλέον παρέχει τη βάση για εσωτερική σύγκρουση κοινοβουλευτικής ομάδας και καταστατικών οργάνων ενός λαοπρόβλητου κοινοβουλευτικού κόμματος, με απρόβλεπτες συνέπειες για τη συνοχή του και για την πολιτική ζωή του τόπου γενικότερα.

Η προτεινόμενη αναθεώρηση:

α) Διαχωρίζει το ρόλο της κοινοβουλευτικής ομάδας από το ρόλο των καταστατικών οργάνων του κόμματος, με το να αναθέτει σ' αυτήν την αρμοδιότητα, όχι να εκλέγει αρχηγό, αλλά να προτείνει από τα μέλη της πρωθυπουργό, σε περίπτωση που δεν υπάρχει αρχηγός του κόμματος ή δεν έχει εκλεγεί βουλευτής για να διοριστεί ως πρωθυπουργός.

β) Αφίνει την αρμοδιότητα ανάδειξης αρχηγού του κόμματος στα καταστατικά όργανά του, παρέχοντας συγχρόνως τη δυνατότητα, οι ιδιότητες πρωθυπουργού και αρχηγού κόμματος να ανήκουν σε διαφορετικό πρόσωπο, πράγμα που αποκλείει η ισχύουσα ρύθμιση, ενώ στις άλλες χώρες υπάρχει αυτή η δυνατότητα και στην πράξη απαντά έτω και σπάνια.

γ) Αποκαθιστά την εσωτερική αυτονομία και αυτοτέλεια λειτουργίας των πολιτικών κομμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 29 του Συντάγματος.

Η ισχύουσα διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 37, σε περίπτωση απόκρουσης από τη Βουλή του σχηματισμού Κυβέρνησης από το πρώτο κόμμα, παρέχει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη δυνατότητα να παρακάμπτει τον αρχηγό του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης και να αναθέτει την εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης σε μέλος ή μη μέλος της Βουλής («θεωρία του κηπουρού»). Τέτοιοι χειρισμοί, όπως είναι φανερό, μπορεί να οδηγήσουν σε διάσπαση πολιτικών κομμάτων και στην «κατασκευή» πολιτικών αρχηγών χωρίς λαϊκή και κοινοβουλευτική βάση. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σε ένα τέτοιο «προκριθέν» πρόσωπο, ανεξάρτητα αν θα λάβει ψήφο εμπιστοσύνης ή όχι, να αναθέτει τη διεξήγηση ελλογών, παρακάμπτοντας τις πολιτικές δυνάμεις της Βουλής. Με την προτεινόμενη αναθεώρηση:

α) Περιφρουρούνται τα κόμματα από χειρισμούς διάσπασης τους και ο λαός από μη λαοπρόβλητους αρχηγούς και Κυβερνήσεις. Αυτό επιτυγχάνεται με την υποχρέωση του Προέδρου της Δημοκρατίας να αναθέτει την εντολή σχη-

[11]
Δημοσιονομική
Υπηρεσία

του Κυβερνήτη αποκλειστικά στους αρχηγούς των κομμάτων της Βουλής και κατά τη σειρά της κοινοβουλευτικής δύναμης.

β) Για να διασφαλισθεί η θεμελιώδης αρχή της ελεύθερης και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης, που θεσπίζει το άρθρο 30 του Συντάγματος, και για να διαφυλαχθεί η εκλογική διαδικασία από οποιαδήποτε εξωκομματική επιρροή, προτείνεται η ανάθεση της διενέργειας εκλογών, εφόσον δεν υπάρχει Κυβέρνηση με δεδηλωμένη την εμπιστοσύνη της Βουλής, σε Κυβέρνηση «εθνικής ενότητας», που αποτελείται από όλα τα κόμματα της Βουλής με Πρωθυπουργό τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου.

Άρθρο 38.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 38 παρέχει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τις ίδιες δυνατότητες χειρισμών που παρέχει και το άρθρο 37 παρ. 4. Με την προτεινόμενη διάταξη αναρμονίζεται η παράγραφος αυτή με το άρθρο 37, που αποτελεί τη συγκεκριμενοποίηση της γνήσιας κοινοβουλευτικής αρχής.

Οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 38 αποτελούν δύο από τις σημαντικότερες και πιο επικίνδυνες αποκλίσεις από το κοινοβουλευτικό σύστημα. Η μέχρι σήμερα πρακτική τις έχει αφήσει στο περιθώριο της αχρησίας. Με την προτεινόμενη κατάργησή τους γίνεται μια ουσιαστική αποκατάσταση της κοινοβουλευτικής αρχής και της πολιτικής εξουσίας της υπεύθυνης Κυβέρνησης.

Άρθρο 39.

Το άρθρο 39 διατηρεί τον παλιό θεσμό του «Συμβουλίου του Στέμματος» της μοναρχίας με το ένδυμα: «Συμβούλιο της Δημοκρατίας». Ο θεσμός αυτός απορρίπτεται σήμερα από το δημοκρατικό αίσθημα και δεν έχει χρησιμοποιηθεί στην πραγματικότητα ποτέ κατά τα 10 χρόνια του Συντάγματος. Η προτεινόμενη κατάργησή του δεν είναι παρά η επιβεβλημένη της συνταγματικής πρακτικής και η απόλειψη ενός αντικοινοβουλευτικού θεσμού.

Άρθρο 41.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 41 παρέχει τη δυνατότητα στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να διαλύει τη Βουλή εάν κρίνει ότι βρίσκεται σε δυσαρμονία με το λαϊκό αίσθημα. Η διάταξη αυτή αποτελεί βαθειά απόκλιση από τη θεμελιώδη αρχή του αντιπροσωπευτικού συστήματος και έχει επικριθεί ως αντιδημοκρατική και επικίνδυνη για το πολίτευμα.

Επιδεχόμενος την μέχρι σήμερα πρακτική της μη χρησιμοποίησής της, η προτεινόμενη διάταξη περιορίζει τη δυνατότητα διάλυσης της Βουλής στην περίπτωση μόνο που αυτή δεν μπορεί να στηρίξει Κυβέρνηση. Αυτό αποτελεί την παραδοσιακή και αναγκαία ρυθμιστική αρμοδιότητα του αρχηγού του Κράτους στο κοινοβουλευτικό πολίτευμα όσον αφορά στις σχέσεις Βουλής και Κυβέρνησης.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 41 θεσπίζει τη λεγόμενη «κυβερνητική» διάλυση της Βουλής — τη διάλυση δηλαδή που επαφίσταται στην πρωτοβουλία της Κυβέρνησης. Στην ουσία όμως πάύει να είναι «κυβερνητική» η δυνατότητα αυτή, εφόσον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να αρνηθεί τη σχετική πρόταση της Κυβέρνησης. Με την προτεινόμενη αναμόρφωση της διάταξης η πρωτοβουλία της Κυβέρνησης, που έχει την πολιτική ευθύνη για την αντιμετώπιση των εθνικών θεμάτων, καθίσταται για τον αρχηγό του Κράτους υποχρεωτική. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται το κύρος της κυβερνητικής λειτουργίας και των πολιτικών διαδικασιών.

Το εδάφιο β της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου πρέπει να καταργηθεί, ως αναφερόμενο σε αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Δημοκρατίας. Το εδάφιο γ πρέπει να καταργηθεί ως κτηρές και περιττό ιδίως μετά την αναμόρφωση της παραγράφου 1 του άρθρου 44, αλλά και ως υπέρμετρος περιστολή των πολιτικών σκληρύνσεων της Κυβέρνησης.

Άρθρο 42.

Το άρθρο 42 διατηρεί το θεσμό της «κύρωσης» των νόμων, που κατάγεται από την εποχή της απόλυτης και της συνταγματικής μοναρχίας στην μεταμεσαιωνική Ευρώπη. Σήμερα έχει εκλείψει σχεδόν από όλα τα Συντάγματα όπου δε απαντά ή απαντούσε, δεν ασκήθηκε «αρνησικυρία» εδώ και δύο αιώνες.

Συγχρόνως θεσπίζεται το δικαίωμα της αναπομπής, που μαζί με την «κύρωση» καθιστά τυπικά συννομοθέτη τον αρχηγό του Κράτους. Το δικαίωμα αυτό δεν έχει, επίσης, ασκηθεί ως σήμερα.

Με την προτεινόμενη αναμόρφωση απαλείφεται ο όρος «κύρωση» (SANCTION) που έχει ουσιαστικό νομοθετικό περιεχόμενο, και διατηρείται, όπως σχεδόν σε όλα τα ευρωπαϊκά Συντάγματα, το δικαίωμα «έκδοσης» (PROMULGATION) που αποτελεί αρμοδιότητα εκτελεστικής λειτουργίας.

Άρθρο 43.

Η παράγραφος 3 του άρθρου 43 θεσπίζει μια νέα για την ελληνική συνταγματική ιστορία αρμοδιότητα του αρχηγού του Κράτους: να εκδίδει οργανωτικά διατάγματα χωρίς εξουσιοδότηση της Βουλής. Πρόκειται για αντιδημοκρατικό θεσμό, που δεν έχει εφαρμοσθεί μέχρι σήμερα. Γι αυτό και προτείνεται η κατάργησή του.

Άρθρο 44.

Οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 44 θεσπίζουν ως αποκλειστικές αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για κρίσιμα εθνικά θέματα και τη δυνατότητα να απευθύνει στο λαό διαγγέλματα. Οι αρμοδιότητες αυτές συγκρούονται με την πολιτική εξουσία της κοινοβουλευτικής Κυβέρνησης και αποτελούν πηγή σοβαρών κινδύνων πολιτικών κρίσεων. Γι αυτό η μέχρι σήμερα πρακτική τις έχει θέσει στο περιθώριο της αχρησίας.

Με την προτεινόμενη αναμόρφωση των διατάξεων αυτών δεν καταργούνται οι αρμοδιότητες αυτές του Προέδρου της Δημοκρατίας, που μπορεί σε κρίσιμες στιγμές για το έθνος, με το κύρος του, να ενισχύσει την εθνική ομοψυχία και το εθνικό φρόνημα, αλλά τίθενται υπό την έγκριση της υπεύθυνης Κυβέρνησης. Με αυτό τον τρόπο τίθεται φραγμός για τυχόν συγκρούσεις του αρχηγού του Κράτους και της Κυβέρνησης, που μπορεί να αποδούν μοιραίες για το πολίτευμα και για το έθνος.

Άρθρο 47.

Σύμφωνα με την ισχύουσα διάταξη του άρθρου 47 παράγραφος 3 και την καθιερωμένη ερμηνεία της, αμνηστία σε πολιτικά εγκλήματα παρέχεται από τον αρχηγό του Κράτους. Πρόκειται για μια προνομία — κατάλοιπο των μοναρχικών πολιτευμάτων, που εμπλέκει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σε καθαρά πολιτικές επιλογές. Γι αυτό και σε πολλά σύγχρονα Συντάγματα η αρμοδιότητα αυτή έχει αποδοθεί στο Κοινοβούλιο. Με την προτεινόμενη αναθεώρηση η αρμοδιότητα παροχής αμνηστίας δίδεται στη Βουλή, που αποφασίζει με αυξημένη πλειοψηφία, ώστε να αναλαμβάνουν την ευθύνη για ένα τόσο σοβαρό ζήτημα περισσότερα από ένα κόμματα.

Άρθρο 48.

Το άρθρο 48, με το θεσπιζόμενο σύστημα κήρυξης της Χώρας σε κατάσταση ανάγκης και με τους θεσπιζόμενους λόγους άρσης των συνταγματικών ελευθεριών, εισάγει στο πολίτευμά μας έναν επικίνδυνο δούρειο ίππο σφετερισμού της λαϊκής κυριαρχίας και ανατροπής της δημοκρατίας. Γι αυτό και ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είχε αποκρούσει στην Ε' Αναθεωρητική Βουλή το σύστημα του άρθρου αυτού και οι συνταγματολόγοι και ο δημοκρατικός κόσμος έχουν επικρίνει τις διατάξεις του.

Κύρια στοιχεία των διατάξεων του άρθρου 48 είναι ότι ο αρχηγός του Κράτους αποτελεί τον αποφασιστικό φορέα της εξουσίας να αίρει τις συνταγματικές ελευθερίες και ότι στους λόγους άρσης των ελευθεριών περιλαμβάνεται και η απειλή

της δημόσιας τάξης «εξ εσωτερικών κινδύνων». Το σύστημα αυτό που παρακάμπτει, την υπεύθυνη Κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο, διχάζει τους Έλληνες πολίτες σε νομιμόφρονες και επικίνδυνους για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια και προκαλεί την αποστολή της δικαστικής εξουσίας, έχει την καταγωγή του στην μοναρχία. Γι αυτό και έχει εγκαταλειφθεί στα σύγχρονα Συντάγματα.

Η προτεινόμενη αναθεώρηση του άρθρου 48 ακολουθώντας το παράδειγμα πολλών σύγχρονων Δημοκρατιών, στηρίζεται σε δύο κεντρικές θέσεις, που είναι και θέσεις της σύγχρονης αντίληψης του δημοκρατικού πολιτεύματος:

α) περιορίζει τη δυνατότητα κήρυξης της Χώρας σε κατάσταση ανάγκης μόνο στην περίπτωση εξωτερικής απειλής του Κράτους και στην περίπτωση εκδήλωσης ένοπλου κινήματος για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος.

β) καθιστά φορέα της κρίσιμης απόφασης για την άρση των συνταγματικών ελευθεριών του λαού τη Βουλή και την υπεύθυνη Κυβέρνηση.

Άρθρο 110.

Μοναδική στην Ευρώπη είναι η δυσκολία αναθεώρησης του Συντάγματος που θεσπίζει το ισχύον άρθρο 110. Η δυσχέρεια αυτή, που ανάγεται στην εποχή των συνταγματικών μοναρχιών, παρεμποδίζει και την εξέλιξη των συνταγματικών μας θεσμών και γενικότερα τη συνταγματική ολοκλήρωση της Δημοκρατίας.

Με την προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 110 περιορίζεται η αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος σε μια Βουλή χωρίς να διίγονται ούτε οι μη αναθεωρήτες διατάξεις ούτε η αυξημένη πλειοψηφία που απαιτείται, σήμερα. Συγχρόνως καταργείται και το αναχρονιστικό εμπόδιο της πενταετούς απαγόρευσης της αναθεώρησης, που παγοποιεί κάθε συνταγματική εξέλιξη και παραγνωρίζει τους σημερινούς ρυθμούς του συνταγματικού και πολιτικού βίου των κρατών.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ

Οι προτεινόμενες για αναθεώρηση διατάξεις του Συντάγματος είναι οι εξής:

Άρθρα 35 παρ. 1 εδ. 6 και 2, 37 παρ. 2 - 4, 38 παρ. 1, 2 και 3, 39, 41 παρ. 1, 2 και 4 εδ. 6 και γ, 42 παρ. 1, 2 και 3, 43 παρ. 3, 44 παρ. 2 και 3, 47 παρ. 3, 48 και 110 παρ. 2 - 4 και 6.

Η αναθεώρηση των παραπάνω διατάξεων προτείνεται ως εξής:

1. Άρθρο 35.

Η παράγραφος 1 εδ. 6 του άρθρου 35 αντικαθίσταται ως εξής:

«Εν περιπτώσει παύσεως της Κυβέρνησεως κατά το άρθρον 38 παρ. 1, αν ο Πρόεδρος αυτής δεν προσυπογράψει το οικείον διάταγμα, προσυπογράφεται τούτο υπό του νέου Πρωθυπουργού».

Η παράγραφος 2 του άρθρου 35 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Κατ' εξαίρεσιν δεν χρήζουν προσυπογραφής αι ακόλουθοι αποκλειστικώς πράξεις:

α) Ο διορισμός του Πρωθυπουργού.

β) Η ανάθεσις διερευνητικής εντολής κατά το άρθρο 57, παρ. 3 και 4.

γ) Η αναπομπή ψηφισθέντος υπό της Βουλής νομοσχεδίου ή προτάσεως νόμου κατά το άρθρον 42 παρ. 2.

δ) Ο διορισμός του προσωπικού των Υπηρεσιών της Προεδρίας της Δημοκρατίας».

2. Άρθρο 37.

α) Το εδάφιο 6 της παραγράφου 2 του άρθρου 37 καταργείται και το εδάφ. α της παραγράφου 2 και η παράγραφος 3 του ιδίου άρθρου συνενώνονται σε μία παράγραφο ως εξής:

«2. Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος, το οποίον διαδέχεται εις την Βουλήν την απόλυτον πλειοψηφία των εδρών. Εάν ουδέν κόμμα διαδέτη την απόλυτον πλειοψηφίαν, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει διερευνητικήν εντολήν εις τον αρχηγόν του σχετικώς πλειοψηφούτος κόμματος προς σχηματισμόν Κυβερνήσεως, απολαβούσης της εμπιστοσύνης της Βουλής».

β) Η παράγραφος 4 του άρθρου 37 παίρνει τον αριθμό 3 και αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Μη επιτυγχανομένου τούτου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει: νέαν διερευνητικήν εντολήν εις τον αρχηγόν του δευτέρου εις κοινοβουλευτικήν δύναμιν κόμματος. Αποκρουσμένης υπό της Βουλής και της νέας αυτής εντολής, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να αναθέσει τον σχηματισμόν Κυβερνήσεως εις τον αρχηγόν του τρίτου εις κοινοβουλευτικήν δύναμιν κόμματος. Εις περίπτωσιν κατά την οποίαν η Κυβέρνησις εκ της τελευταίας διερευνητικής εντολής δεν λάβη ψήφον εμπιστοσύνης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαλύει την Βουλήν και αναθέτει τον σχηματισμόν Κυβερνήσεως προς διενέργειαν εκλογών εις τον Πρόεδρον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου, ο οποίος σχηματίζει την Κυβέρνησιν εκ βουλευτών κατ' αναλογία της κοινοβουλευτικής δυνάμεως των κομμάτων».

γ) Στο άρθρο 37 προστίθεται παράγραφος 4, η οποία έχει ως εξής:

«4. Εις τας περιπτώσεις, κατά τας οποίας ανατίθεται, συμφώνως προς τας προηγουμένας παραγράφους, εντολή σχηματισμού Κυβερνήσεως εις αρχηγόν κόμματος, εάν το κόμμα δεν έχει αρχηγόν ή εκπρόσωπον ή αν ο αρχηγός ή ο εκπρόσωπος αυτού δεν εξελέγη βουλευτής, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει Πρωθυπουργόν τον προτεινόμενον υπό της κοινοβουλευτικής ομάδος του κόμματος. Η πρότασις Πρωθυπουργού ενεργείται εντός πενθημέρου από της υπό του Προέδρου της Βουλής ανακοινώσεως εις τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας της δυνάμεως των κομμάτων εις την Βουλήν, η οποία γίνεται προ εκάστης αναθέσεως εντολής προς σχηματισμόν Κυβερνήσεως.

3. Άρθρο 38.

α) Η παράγραφος 1 του άρθρου 38 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απαλλάσσει τω καθήκοντι της την Κυβέρνησιν παραιτημένην, ως και αν αποδοκιμασθεί υπό της Βουλής, κατά το άρθρον 84. Εις τας περιπτώσεις αυτές εφαρμόζονται αναλόγως αι διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 37».

β) Αι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 38 καταργούνται.

γ) Στο άρθρο 38 προστίθεται παράγραφος 2, η οποία έχει ως εξής:

«2. Εις περίπτωσιν παραιτήσεως του Πρωθυπουργού, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει Πρωθυπουργόν τον προτεινόμενον υπό της κοινοβουλευτικής ομάδος του κόμματος, εις το οποίον ανήκει. Η πρότασις Πρωθυπουργού υπό της κοινοβουλευτικής ομάδος ενεργείται το εραυότερον εντός πενθημέρου από της απαλλαγής των καθήκοντων του παραιτηθέντος. Μέχρι του διορισμού του νέου Πρωθυπουργού, τα καθήκοντα Πρωθυπουργού ατρεί ο πρώτος τη τάξει Υπουργός».

4. Άρθρο 39.

Το άρθρο 39 καταργείται.

5. Άρθρο 41.

α) Η παράγραφος 1 του άρθρου 41 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να διαλύει την Βουλήν εάν η σύνθεσις αυτής δεν εξασφαλίζει κυβερνητικήν σταθερότητα».

ορίζεται και η διάρκεια ισχύος των επιβαλλομένων μέτρων, η οποία δεν δύναται να υπερβή τας 15 (δεκαπέντε) ημέρας.

2. Εις περίπτωσην απουσίας της Βουλής ή αντικειμενικής αδυναμίας συγκλήσεως αυτής, τα κατά την προηγούμενην παράγραφον μέτρα λαμβάνονται δια Προεδρικού Διατάγματος, εκδιδομένου μετά πρότασιν του Υπουργικού Συμβουλίου. Το διάταγμα υποβάλλεται: υπό της Κυβερνήσεως εντός 15 (δεκαπέντε) ημερών προς έγκρισιν εις την Βουλήν, η οποία συγκαλείται: προς τον σκοπόν αυτόν ακόμη και εάν έληξε η περίοδος αυτής ή έχει διαλυθεί.

γ) Τα εδάφια 6 και 7 της παραγράφου 4 καταργούνται.

6. Acute 42.

α) Η παράγραφος 1 του άρθρου 42 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο Πρώτος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τους υπό της Βουλής ψηφισθέντας νόμους εντός μηνός από της ψηφίσεως αυτών».

6) Η παράγραφος 2 του άρθρου 42 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται, εντός της κατά την προηγούμενη παράγραφον προθεσμίας, να αναπέμψη εις την Βουλὴν ψηφισθέν υπ' αὐτῆς νομοσχέδιον, μόνον διὰ λόφον, παραβίασιν των συνταγματικῶν διαδικασιῶν της νομοθετικῆς λειτουργίας. Εἰς τὸ ἔγγραφον της αναπομπῆς ὁ Πρόεδρος της Δημοκρατίας ἐκθέτει τοὺς λόγους αὐτῆς».

γ) Η παράγραφος 3 του άρθρου 42 αντικαθίσταται ως
εξής:

«3. Πρόταση νόμου ή νομοσχέδιον αναπεμφθέν υπό του Προέδρου της Δημοκρατίας εις την Βουλήν εισάγεται εις την ολομέλειαν αυτής, εάν δε επιψηφισθεί και πάλιν δια της απολύτου πλειοψηφίας του όλου αριθμού των βουλευτών, κατά την διαδικασίαν του άρθρου 76 παρ. 2. ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τούτο υποχρεωτικώς εντός 10 (δέκα) ημερών από της επιψηφίσεως αυτού».

7. 'Apsro 43.

Η παράγραφος 3 του άρθρου 43 καταργείται.

8. 'Αρ. 44.

α) Η παράγραφος 2 του άρθρου 44 αντικαθίσταται ως
ής:

«2. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να προκηρύσσει, δια διακήρυγματος, ενδεδιομένου, προτάσει του Υπουργικού Συμβουλίου, την διεξαγωγή δημοψηφίσματος επί κρίσιμων εθνικών θεμάτων. Διεξαγωγή δημοψηφίσματος δεν επιτρέπεται δια θέματα υπαγόμενα εις την αποφασιστικήν αρμοδιότητα της Βουλής».

6) Η παράγραφος 3 του άρθρου 44 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εις όλως εξαιρετικάς περιστάσεις δύναται να απευθύνει προς τον λαόν διαγγέλματα, μετά σύμφωνον γνώμην του Προέδρου της Κυβερνήσεως.

Τα διαγγέλματα προσυπογράφονται υπό του Πρωθυπουργού και δημοσιεύονται εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

9. 'Aosso 47.

«3. Αμνηστία παρέχεται μόνον επί πολιτικών εγκλημάτων δια νόμου ψηφιζομένου υπό της Ολομελείας της Βουλής δια πλειοψηφίας των 3/5 του όλου αριθμού των Βουλευτών».

10. 'A999 48.

Το άρθρο 48 αντικαθίσταται ως εξής:

α). Εἰς περίπτωσιν πολέμου, επιστρατεύσεως λόγω εξωτερικῶν κινδύνων ἢ ἀμέσους απειλῆς τῆς εθνικῆς ασφαλείας, καθώς καὶ εἰς περίπτωσιν ἐκδηλώσεως ἐνόπλου κινήματος πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ἡ Βουλὴ, δι' ἀποφάσεώς της, ἡ ὁποία λαμβάνεται μετὰ πρότασιν τῆς Κυβερνήσεως, δύναται νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἑπικράτειαν ἢ εἰς τμήμα αὐτῆς, τὸν νόμον περὶ καταστάσεως πολιορκίας, νὰ συστήσῃ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια καὶ νὰ ἀνστήλῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ συνόλου ἢ μέρους τῶν διατάξεων τῶν ἀρδρων 5 παρ. 4, 6, 8, 9, 11, 12 παρ. 1-4, 14, 19, 22 παρ.

3. Η κατά τις προηγούμενες παραγράφους διάρκεια των μέτρων καταστάσεως ανάγκης δύναται να παρατείνεται ανά δεκαπενθήμερον δι' αποφάσεως της Βουλής, η οποία συγκαλείται ακόμη και αν έχει λήξει η περίοδος αυτής ή έχει διλυθεί.

4. Τα κατά τας προηγουμένης παραγράφους μέτρα κατευστάσεως ανάγκης αίρονται: με την λήξιν του χρόνου διαρκείας των, εις πάσαν δε περίπτωσιν με την λήξιν του πολέμου, εφ' όσον υποβλήθωσιν συνεπεία τούτου.

5. Από την θέσιν εις ισχύον των κατά τας προηγουμένας παραγράφους μέτρων, δύναται, δια την αντιμετώπισιν επειγουσών αναγκών ή δια την ταχύτεραν αποκατάστασιν της λειτουργίας των συνταγματικών θεσμών, να εκδίδονται: Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου υπό του Προέδρου της Δημοκρατίας μετά πρότασιν της Κυβερνήσεως. Αύται, υποβάλλονται προς κύρωσιν εις την Βουλήν αμέσως μετά την άρσιν των μέτρων κατά τας διατάξεις του Άρθρου 44 παρ. 1 εδ. β' και γ' του Συντάγματος.

6. Αι κατά τις παραγράφους 1 έως 3 αποφάσεις της Βουλής λαμβάνονται: α) εις μίαν μόνον συνεδρίασιν δια της απλειψυχίας του όλου αριθμού των μελών αυτής.

7. Καθ' όλην την διάρκεια εφαρμογής των κατά το παρόν άρθρον μέτρων καταστάσεως ανάγκης ισχύουν αυτοδικαίως οι διατάξεις των άρθρων 61 και 62 του Συντάγματος, ακόμη και αν διελεύθη η Βουλή ή έληξεν η περίοδος αυτής».

11. 'Aρ-ῥοο 110.

α) Η παράγραφος 2 του άρθρου 110 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Δι' αναθεώρησιν του Συντάγματος απαιτείται: πρότα-
σις 50 τουλάχιστον Βουλευτών, εις την οποίαν καθορίζονται
ειδικώς αι προς αναθεώρησιν προτεινόμεναι διατάξεις. Η
πρότασις αναθεωρήσεως εισάγεται προς συζήτησιν και ψήφι-
σιν εις την Ολομέλειαν της Βουλής, κατά τα διά του κανο-
νισμού αυτής ειδικώτερον οριζόμενα».

6) Μετά την παράγραφο 2 προστίθεται παράγραφος ως
εξής:

«3. Η πρότασις αναθεωρήσεως συζητείται και ψηφίζεται κατ' αρχήν, κατ' άρθρον και εις το σύνολον δια πλειοψηφίας των 3/5 του όλου αριθμού των Βουλευτών και εις δύο συνεδριάσεις, αι οποίαι αφοίττανται μεταξύ των κατὰ ένα τουλάχιστον μήνα. Υποβολή τροπολογιών και προσθηκών είναι δυνατή μόνον προ της ενάρξεως της πρώτης συζητήσεως».

γ) Α: παράγωγοι 3, 4 και 6 καταργούνται.

Αθήνα, 9 Μαρτίου 1985

ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

1. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ
2. ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ
3. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
4. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
5. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
6. ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
7. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
8. ΑΚΡΙΒΑΚΗΣ ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ
9. ΑΚΡΙΤΑ ΣΥΛΒΑ
10. ΑΚΡΙΤΙΑΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

11. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
12. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
13. ΑΜΑΝΑΤΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
14. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
15. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
16. ΑΣΔΑΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
17. ΑΤΜΑΤΖΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
18. ΒΑΘΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
19. ΒΑΛΒΗΣ & ΚΑΤΣΙΠΗΣ ΠΕΤΡΟΣ
20. ΒΑΛΥΡΑΚΗΣ ΙΩΣΗΦ
21. ΒΑΡΚΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
22. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΠΗΛΟΣ
23. ΒΕΡΥΒΑΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ
24. ΒΟΥΝΑΤΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
25. ΒΡΑΔΕΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
26. ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
27. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
28. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
29. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
30. ΓΙΚΟΝΟΓΛΟΥ ΜΟΣΧΟΣ
31. ΓΙΩΤΑΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
32. ΓΚΟΛΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
33. ΓΛΑΒΙΝΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
34. ΔΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
35. ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
36. ΔΑΡΙΒΙΑΝΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
37. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
38. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
39. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ
40. ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
41. ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
42. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ
43. ΖΕΡΒΟΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
44. ΙΝΤΖΕΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
45. ΙΝΤΖΕΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
46. ΚΑΖΑΖΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
47. ΚΑΖΑΚΛΑΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
48. ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ ΡΗΓΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
49. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
50. ΚΑΛΑΪΤΖΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
51. ΚΑΛΟΥΔΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
52. ΚΑΝΑΒΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
53. ΚΑΠΟΥΡΑΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
54. ΚΑΡΑΜΠΑΤΣΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
55. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
56. ΚΑΡΡΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
57. ΚΑΔΟΓΗΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
58. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
59. ΚΑΤΙΝΙΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
60. ΚΑΤΡΙΒΑΝΟΣ ΗΛΙΑΣ
61. ΚΑΤΣΑΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
62. ΚΑΤΣΕΛΗ ΕΛΕΟΝΩΡΑ
63. ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
64. ΚΑΤΣΙΦΑΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
65. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
66. ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
67. ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
68. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
69. ΚΟΝΤΟΠΟΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
70. ΚΟΡΩΝΑΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
71. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
72. ΚΟΥΤΣΙΚΑΣ ΦΟΙΒΟΣ
73. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
74. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
75. ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
76. ΚΤΕΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
77. ΚΥΠΡΙΩΤΑΚΗ ΜΑΡΙΑ
78. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
79. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΛΩΡΟΣ
80. ΛΑΖΑΡΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
81. ΛΑΜΠΡΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ
82. ΛΕΒΟΥΤΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
83. ΛΟΥΔΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ
84. ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
85. ΜΑΝΤΕΛΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
86. ΜΑΝΤΖΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
87. ΜΑΡΙΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
88. ΜΑΤΡΑΓΚΑΣ ΗΡΑΚΛΗΣ
89. ΜΕΡΚΟΥΡΗ ΑΜΑΛΙΑ ΜΑΡΙΑ
90. ΜΕΧΜΕΤ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΑΧΜΕΤ
91. ΜΙΧΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΣΗΦ
92. ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
93. ΜΠΑΤΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
94. ΜΠΕΤΕΝΙΩΤΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ
95. ΜΩΡΑΪΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
96. ΝΑΤΣΙΝΑΣ ΜΑΡΚΟΣ
97. ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
98. ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
99. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
100. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
101. ΠΑΓΚΑΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ
102. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
103. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
104. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
105. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
106. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΗΜΟΣ
107. ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
108. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
109. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ
110. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
111. ΠΑΠΑΗΛΙΑΣ ΗΛΙΑΣ
112. ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ—ΑΙΤΕΛΛΟΣ
113. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ
114. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
115. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΓΙΩΡΓΟΣ
116. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
117. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ ΟΡΕΣΤΗΣ
118. ΠΑΠΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
119. ΠΕΝΤΑΡΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
120. ΠΕΠΟΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
121. ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
122. ΠΕΤΡΑΛΙΑΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ
123. ΠΙΤΣΙΩΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
124. ΠΟΤΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
125. ΡΑΛΛΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
126. ΡΕΠΠΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
127. ΡΙΖΟΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
128. ΣΑΛΑΜΑΛΙΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
129. ΣΑΠΟΥΝΤΖΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
130. ΣΕΡΑΦΕΙΜΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
131. ΣΕΡΠΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
132. ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
133. ΣΟΛΩΜΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
134. ΣΕΧΙΩΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
135. ΣΚΟΥΛΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
136. ΣΤΑΘΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ
137. ΣΤΑΪΚΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
138. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
139. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
140. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ
141. ΣΦΥΡΙΟΥ ΚΟΣΜΑΣ
142. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
143. ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
144. ΤΡΙΤΣΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
145. ΤΣΑΚΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
146. ΤΣΑΠΑΡΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

147. ΤΣΗΓΑΡΙΔΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
148. ΤΣΟΒΟΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
149. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
150. ΦΛΕΜΙΓΚ ΑΜΑΛΙΑ

151. ΦΛΩΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
152. ΦΟΥΝΤΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ
153. ΦΩΤΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ

154. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
155. ΧΑΤΖΗΝΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
156. ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΥ ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ
157. ΧΑΤΖΟΠΛΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ
158. ΧΙΩΤΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
159. ΧΟΥΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
160. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΑ
161. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

Έγκυρες απόψεις
για την
ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Μιλούν οι:

*Φαίδων Βεγλερής
Αντώνης Μανιτάκης
Αριστόβουλος Μάνεσης
Κωνσταντίνος Τσάτσος*

Απρίλιος 1985

Ερώτησις: Κύριε Τσάτσο θα ήθελα να μάς πείτε την γνώμη σας για τις "υπερεξουσίες" του Προέδρου της Δημοκρατίας, τις οποίες με την αναθεώρηση των σχετικών άρθρων του Συντάγματος επιδιώκει να καταργήσει ή Κυβέρνησις. Έσεϊς υπήρξατε Πρόεδρος της Επιτροπής για την αναθεώρηση του Συντάγματος και αγωνισθήκατε και στην Επιτροπή και στη Βουλή για την θέσπισή τους. Τώρα πώς κρίνετε την ενδεχόμενη κατάργησή τους ;

Απάντησις: Ο χαρακτηρισμός ώρισμένων αρμοδιοτήτων του Προέδρου ως υπερεξουσιών εφευρέθηκε ήδη το 1974. Τις πολέμησε ή τότε αντιπολίτευσις έως την τελευταία συνεδρίαση πριν από την επιψήφιση του Συντάγματος. Και από ώρισμένους νομομαθείς γράφηκαν σχετικές επικρίσεις. "Εκτοτε πέρασαν 10 χρόνια. Πρό 5 ετών ήδη κάθε κόμμα μπορούσε να προτείνει την αναθεώρηση των μη θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος. Το ζήτημα έν τούτοις ούτε άνακινλήθηκε. Πέρασε από μία χειμερία νάρκη 10 ετών. Έξ άλλου κατά τά 10 αυτά έτη δεν παρουσιάσθηκε ποτέ ή ανάγκη να άσκηθοϋν αυτές οι λεγόμενες υπερεξουσίες. Εαφνικά και μόνο έν συνδυασμϋ με την έκλογή του νέου Προέδρου και για να δοθῇ ό τόνος ότι έπέρχεται μία γενική άλλαγή, ότι γυρίζει το φύλλο της Ιστορίας, ήρθε στην επιφάνεια και τό λησμονημένο αίτημα της κατάργησης των υπερεξουσιών που ποτέ δεν άσκήθηκαν. Αυτό ή είναι ή Ιστορία του προβλήματος. "Ας δοϋμε τώρα την ούσία του.

Ερώτησις: Επιτρέφατέ μου να Σας παρακαλέσω να μήν μάς μπλέξετε σε νομικές αναλύσεις και άναφορές σε άρθρα του Συντάγματος. Να μάς τά πῆτε όπως αυτά λέγονται σε άμύητους.

Απάντησις: Πολύ εύχαρίστως θα συμμορφωθῶ με την παράκλησή Σας. Θα μιμηθῶ τόν Ιδρυτή Σας, τόν Γεώργιο Α. Βλάχο που ήξερε να συλλαμβάνη την ούσία των προβλημάτων στην άπλούστερή τους μορφή.

Ερώτησις: Καί ἐμεῖς αὐτό θέλομε. Διότι ὁ κόσμος ἀκούει νά μιλοῦν γιά ὑπερεξουσίες καί τρομάζει καί χαίρεται νά πληροφορηται ὅτι ἡ Κυβέρνησις τίς καταργεῖ.

Απάντησις: Πληροφοροῦμαι ὅτι μερικοί πιδ ὑπεύθυνοι τελευταῖα προτιμοῦν νά μὴν μιλοῦν γιά ὑπερεξουσίες ἀλλά γιά δικαιώματα ἢ ἀρμοδιότητες τοῦ Προέδρου πού πρέπει νά ἀνατεθοῦν σέ ἄλλα ὅργανα. Ἀλλά αὐτά δέν πολυακούονται. Ἐπικρατοῦν τὰ ὅσα ἀνέκαθεν διατυμπανίζονταν. Ὁ κόσμος ξέρει ὅτι συζητοῦνται ὑπερεξουσίες, καίτι ἀντιδημοκρατικό καί ἀνώμαλο.

Στόν τόπο μας ἰσχυρότερα ἀπό τή λογική εἶναι τὰ ἡχηρά συνθήματα. Σέ αὐτά μέ εὐκολία πιάνονται οἱ Ἕλληνες καί-
τά ἐκλαμβάνουν γιά ἀναμφισβήτητες ἀλήθειες.

αὐτές

(Αὐτό συμβαίνει καί μέ/τίς ὑπερεξουσίες τοῦ Προέδρου
τῆς Δημοκρατίας.

Θά προσπαθῶ νά ἐξηγήσω τήν οὐσία τοῦ προβλήματος,
χωρίς νά μεταχειρισθῶ νομικούς ὁρους,
ἔτσι ὥστε καί ὁ ἀμύητος στά νομι-
κά νά συλλάβῃ τήν ἀλήθεια.

Δέν θά σᾶς ξεναγήσω σέ ὅλες τίς τροποποιήσεις πού προτείνει ἡ Κυβέρνηση, ἀλλά στίς κυριώτερες, σέ αὐτές πού ἐξέθρεψαν τόν μῦθο περί ὑπερεξουσιῶν.

Ξεκινῶ ἀπό τὰ ἄρθρα 35 καί 37 ὅπου ὁρίζονται πράξεις πού
μπορεῖ νά κἀνῃ ὁ Πρόεδρος, χωρίς τή θέληση καί ἐναντίον ^{τῆς} θέλη-
^{σης} Κυβερνήσεως καί πού αὐτό ἀκριβῶς συνιστᾷ ὑπερεξουσία. Ἐννοῶ τό δικαίωμα
τοῦ Προέδρου νά διαλύσῃ τήν Βουλή ὅταν βρίσκεται σέ προφανῇ
δυσαρμονία πρός τό λαϊκό αἶσθημα.

Σᾶς θέτω ἓνα ἀπλό ἐρώτημα: "Αν σέ μιᾷ δημοκρατίᾳ, προκύψῃ
κατά τήν 4ετῇ βουλευτική περίοδο προφανῆς διάσπαση τῆς βούλησης
τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ καί τῆς κυβερνητικῆς πλειοψηφίας σέ
σπουδαῖα πολιτικά θέματα, εἶναι ἄραγε πιδ σωστό

νά διατηρηθεῖ αὐτή ἡ ἀντίθεση Βουλῆς καὶ λαοῦ ὡς τὸ τέλος τῆς 4ετοῦς βουλευτικῆς περιόδου (πού ἐνδέχεται νά ἀπέχει δύο καὶ τρία χρόνια ἀπὸ τὸ τέλος της) ἢ εἶναι πιὸ σωστό νά ἀρθεῖ αὐτή ἡ ἀντίθεση, μέ ἐπικράτηση τῆς βούλησης τοῦ κυρίαρχου λαοῦ καὶ μέ μεταβολή τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας; Τί εἶναι πιὸ δημοκρατικό ἡ διατήρηση αὐτῆς τῆς ἀντίθεσης μέ τὴν ὑποταγή τῆς βούλησης τοῦ λαοῦ στὴ βούληση τῆς πλειοψηφίας τῶν βουλευτῶν ἢ ἡ ἀρση τῆς ἀντίθεσης αὐτῆς μέ ὑποταγή τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς στὴν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ; Τί εἶναι δημοκρατικώτερο ἡ λαοκρατία ἢ ἡ βουλευτοκρατία;

Θέλω νά πιστέψω ὅτι τὸ ἐρώτημα μιά μόνο ἀπάντηση ἐπιδέχεται σέ μιά γνήσια δημοκρατία.

Ἀλλά ἐν συνεχείᾳ γεννᾶται τὸ ζήτημα ποίος εἶναι ὁ πιὸ κατάλληλος τρόπος γιὰ νά διαπιστωθεῖ αὐτή ἡ δυσαρμονία λαοῦ καὶ τῆς κυβερνητικῆς ^{πλειοψηφίας.} / Νά ρωτήσωμε τὴν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς καὶ τὴν Κυβέρνηση πού ἀπὸ αὐτὴν προέρχεται, ἂν θέλουν νά αὐτοκτονή-

σουν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἐκ προτέρων βέβαια ὅτι θά εἶναι ἀρνητική. Χρειάζεται κάποιος τρίτος. Ἀλλά καί κανέναν τρίτον δέν μπορεῖ νά κάνει ἐγκυρα τῇ διαπίστωση αὐτή, ἐκτός ἀπό τόν λαόν τόν ἴδιον. Τό θέμα ἐπομένως πρέπει νά ὑποβληθεῖ στήν κρίση τοῦ λαοῦ. Ποιός θά πάρει τήν πρωτοβουλία γιά νά ἀποφανθεῖ ὁ λαός; Κάποιος πού μπορεῖ σέ αὐτῇ τῇ διάσταση νά εἶναι τρίτος: ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Δηλώνει λοιπόν ὁ Πρόεδρος στό λαόν: Προσωπικά φρονῶ ὅτι ὑπάρχει δυσαρμονία μεταξύ λαοῦ καί τῆς σημερινῆς Βουλῆς. Ἀλλά ἐσύ εἶσαι ὁ κυρίαρχος. Ἐσύ θά ἀποφανθεῖς. Ἐγώ θέτω τό ἐρώτημα. Διαλύω τήν ἀμφιλεγόμενη Βουλή καί ἐρωτῶ τόν λαόν νά ἀποφανθεῖ μέσα σέ 30 μέρες. Ἄν ἀποδειχθεῖ ὅτι δέν ἔσφαλα στή διαπίστωση τῆς δυσαρμονίας αὐτῆς, τότε θά ἀποκτήσεις μιὰ νέα Βουλή πού θά ἐκφράζει γνήσια τή βούλησή σου. Αὐτό εἶναι ἡ βάση κάθε δημοκρατίας. Ἄν ἀντιθέτως ἀποδειχθεῖ ὅτι ἔσφαλα τότε ἔκανα ἀκαίρως μιὰ κρίσιμη πολιτική ἐνέργεια, ἦρθα σέ ἀντίθεση μέ τήν πραγματική πλειοψηφία τοῦ λαοῦ, τῆς Βουλῆς καί τήν Κυβέρνηση, ὁπότε, ἀσχέτως νομικοῦ καθεστώτος, ἡ πολιτική μου θέση εἶναι ἀβάσταχτη.

Αὐτή ἡ σκληρή κύρωση εἶναι ἀναπότρεπτη ἐκ τῶν πραγμάτων καί γι' αὐτό ἕνας σόφρων Πρόεδρος μόνον ἂν διαπιστώσει ὅτι ἡ διάσταση τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς μέ τήν κοινή γνώμη εἶναι ὄχι μόνο προφανής ἀλλά καί σχεδόν βεβαία, θά τολμήσει νά ἀπευθύνει στό λαόν, παρά τῇ θέλησιν τῆς Κυβερνήσεώς του, τό ἀποφασιστικό αὐτό ἐρώτημα. Αὐτό τό ἐρώτημα πού μετωνομάσθηκε σέ ὑπερεξουσία. Ὑπερεξουσία ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τό δικαίωμα τοῦ Προέδρου, ὅταν συντρέχουν ὠρισμένοι ὅροι, νά ἀναφέρεται στόν κυρίαρχο λαόν καί νά τοῦ ζητεῖ αὐτός νά ἀποφανθεῖ γιά τό πολιτικό του μέλλον, μέ τή μοιραία πολιτική κύρωση ἂν καί ἡ ἀναφορά αὐτή πρὸς τόν λαόν δέν ἀποδειχθεῖ εὐστοχη ἢ ἐπίκαιρη νά ἐκπέσει ἀπό τό ἀξίωμά του.

Μπορεῖ ἡ δυσαρμονία νά ὑπάρξει ὄχι μεταξύ Βουλῆς καί Προέδρου, ἀλλά μεταξύ Κυβερνήσεως καί Προέδρου (άρθρ. 38§3) ὁπότε ὁμοίως καί πάλιν ἐρωτᾷ ὁ Πρόεδρος τόν λαόν μόνον κριτή γιά τήν ἄρση τῆς διαφορᾶς. Καί ἐδῶ γιά λίγες ἐβδομάδες ὁ Πρόεδρος εἶναι ἀπλῶς ὁ ἐρωτῶν, ἀναστέλλων προσκαίρως τήν λειτουργία τῆς παυομένης Κυβερνήσεως.

Αὕτη εἶναι ἡ οὐσία τῆς μυθολογίας τῶν ὑπερεξουσιῶν εἴτε πρόκειται γιά διάλυση τῆς Βουλῆς, εἴτε γιά παύση τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε MUTATIS MUTANDIS γιά δημοψήφισμα, περίπτωσιν πού ἀναφέρεται ~~ἐν~~ ^{ἐν} ἄρθρῳ (44 παρ.2, 38 παρ.2).

Ἑρώτησις: Κάποια ὅμως ἐξουσία διατηρεῖ ὁ Πρόεδρος. Μπορεῖ νά μὴν συνίσταται, ὅπως παραπλανητικᾶ λέγεται στήν ἐξουσία, νά διαλύῃ τήν Βουλή ἢ νά παύῃ τήν Κυβέρνηση, ἀλλά νά μπορεῖ νά ἀναστέλλῃ γιά λίγες ἐβδομάδες τήν λειτουργία τους καί αὐτό μπορεῖ νά ἀποδειχθῇ μιᾶ περιττή ἀνωμαλία.

Ἀπάντησις: Αὕτη τήν ἀνασταλτικὴν γιά σύντομο διάστημα, ἐξουσία, παραδέχομαι ὅτι τήν ἀντλεῖ ἀπό αὐτά τὰ ἐπίμαχα ἄρθρα ὁ Πρόεδρος.

Ἀλλά σᾶς ἐρωτῶ ποιά ἀνωμαλία εἶναι χειρότερη, ἡ ὑπαρξὴ ἐπὶ πολὺν χρόνον μιᾶς Βουλῆς καί μιᾶς Κυβερνήσεως πού ἔχει χάσει τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ ἢ ἡ ἀναστολὴ αὐτῆ τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου γιά λίγες ἐβδομάδες; Προφανῶς ἡ κατάργηση αὐτῶν τῶν ὀνομαζομένων ὑπερεξουσιῶν τοῦ Προέδρου, οἱ ὅποιοι δέν εἶναι παρά ἡ λογικὴ ἔκφραση τῆς ἐξουσίας τοῦ κυρίαρχου λαοῦ στὸν ὅποιο ὁ Πρόεδρος προσφεύγει, ἀποβλέπει στὴ μείωση τῆς δημοκρατικῆς ὀρθοδοξίας τοῦ Συντάγματός μας καί στὴν ὑποκατάσταση τῆς Λαοκρατίας ἀπὸ τὴ Βουλευτοκρατία. Δέν πᾶν νά καταργήσουν μιᾶ ἐξουσία τοῦ Προέδρου ἀλλὰ μιᾶ

ἐξουσία τοῦ λαοῦ. Ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸν κυρίαρχο λαὸ τὴν ἐξουσία νὰ καθορίζει τὴν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς πού τὸν ἀντιπροσωπεύει καὶ τῆς Κυβερνήσεως πού σέ αὐτὴν στηρίζεται. Τὴν ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ τὴν παρέχουν στή Βουλὴ πού αὐτὴ ἔχει κανονικὰ συμφέρον νὰ διανύσῃ πλήρῃ τὴν 4ετῇ της περίοδο. Καὶ ἐπειδὴ στή σύνθεσιν τῆς Βουλῆς, μέ τὴν κατάρ-
γηση τοῦ σταυροῦ, δέν ἔχει γνώμη ὁ λαὸς ἀλλὰ ὁ Ἀρχηγός, τὴν λαοκρατία τὴν ἀντικαθιστᾷ ὅχι ἡ ἀπλὴ βουλευτοκρατία ἀλλὰ ἡ πρωθυπουργοκρατία. Ὁ Πρωθυπουργός, ἀκόμη καὶ ἂν δέν ἔχει πιά πίσω του τὸ λαὸ, αὐτὸς μόνος θὰ ἀποφασίζει ἂν θὰ διανυθῇ ὅλη ἡ 4ετία ἢ θὰ συντομευθῇ γιὰ λόγους νομοματικούς.

Πάντως οἱ ὑπερεξουσίες πού σήμερα καταργοῦνται δέν εἶναι ὑπερεξουσίες τοῦ Προέδρου, εἶναι ὑπερεξουσίες τοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀφαιροῦνται. Ἀπὸ τὸν Πρόεδρο ἀφαιρεῖται ἀπλῶς τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτᾷ τὸ λαὸ τί θέλει. Ἀπὸ τὸν λαὸ ὅμως ἀφαιρεῖται τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίζει τί θέλει.

Ἑρώτησις:—Αὐτὰ ὅμως μπορεῖ νὰ ἀντιστραφοῦν καὶ ἐναντὶον τοῦ κόμματος πού σήμερα τὰ προτείνει;

Ἀπάντησις: Ἀσφαλῶς. Ἀλλὰ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες νομοθετοῦμε χωρὶς μέτρο καὶ σύνεσιν μέ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐμεῖς θὰ εἴμαστε πάντα ἡ πλειοψηφία. Ἄν ἀνατραποῦν οἱ ὅροι, οἱ σημερινοὶ ὑποστηρικταὶ τῆς καταργήσεως τῆς δῆθεν ὑπερεξου-
σίας τοῦ Προέδρου, αὐτοὶ τότε θὰ ζητοῦν τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ πιθανόν πολὺ βασίμως, ἀλλὰ τότε δέν θὰ ὑπάρχει ἡ συνταγματικὴ διέξοδος πού σήμερα περιέχει τὸ Σύνταγμα.

Ἑρώτησις: Γιὰ τίς ἄλλες προτεινόμενες τροποποιήσεις, τί λέτε;

Ἀπάντησις: Σᾶς εἶπα ὅτι περιορίζομαι στὰ οὐσιωδέστερα γιὰ νὰ καταλάβῃ ὁ κόσμος ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐπιδιωκόμενης μεταρρύθμισης. Μένει μόνον τὸ ἄρθρο ΙΙΟ πού θεσπίζει τὴ

διαδικασία τῆς ἀναθεώρησης τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος.

Ἑρώτησις: Μὰ αὐτό ἡ Κυβέρνηση τό ἀπέσυρε.

Ἀπάντησις: Πράγματι εἶπε ἡ Κυβέρνηση ὅτι τό ἀποσύρει.

Ἀλλά δέν τό ἀπέσυραν οἱ προτείνοντες Βουλευτές καί ὑπάρχει στό προσχέδιο πού διανεμήθη στούς Βουλευτές.

Ἐπομένως ἢ θά πρέπει ἐγγράφως νά τό ἀποσύρουν οἱ προτείναντες 160 βουλευτές ἢ τότε ἡ πρόταση ἰσχύει καί πρέπει νά συζητηθῇ.

Καί σέ αὐτή τήν περίπτωση συμβαίνει ὅ,τι καί στά προηγούμενα. Ἀφαιρεῖται μιὰ ἀποφασιστική ἐξουσία ἀπό τό λαό καί ἀνατίθεται στή Βουλὴ ἢ ἂν θέλετε στόν Ἀρχηγό τῆς πλειοψηφίας. Ὡς τώρα πρὶν ὁλοκληρωθῇ ἡ διαδικασία τῆς ἀναθεώρησης κατὰ τό IIΟ παραινέπιπταν γενικὲς ἐκλογές καί ὁ λαός θά ἔκρινε ἂν θέλει τήν συνταγματική μεταρρύθμιση. Εἶχε καί ἐδῶ ὁ λαός μιὰ λεγόμενη ὑπερεξουσία. Ἐνῶ μέ τήν προτεινόμενη τροπολογία δέν ἐρωτᾶται ἐπὶ τούτῳ ὁ λαός. Μιὰ Βουλὴ πού δέν ἐξελέγη γι' αὐτό τό σκοπό, ἄρκει νά ὑπάρξῃ ἡ ἀπαιτούμενη πλειοψηφία, ἀλλάζει ὅτι αὐτὴ κρίνει ὅτι δέν εἶναι θεμελιώδης διάταξις. Διότι πιστεύω ὅτι καί αὐτὴ ἡ διάταξις IIΟ εἶναι θεμελιώδης, τουλάχιστον κατὰ τό σημεῖον ὅπου θέλει γιὰ μιὰ ἀλλαγὴ τοῦ Συντάγματος τὴν ρητὴ ἀπόφανση τοῦ λαοῦ.

Ἑρώτηση: Νομίζετε ὅτι αὐτές οἱ προτεινόμενες τροποποιήσεις ἀλλοιώνουν τήν ὕψή τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος, ὅπως ἐφαρμόσθηκε τὰ τελευταῖα 10 χρόνια ;

Ἀπάντηση: Κατά τό μέτρο - μέτρο μεγάλο - πού οἱ γραπτοί κανόνες ἀλλοιώνουν ἓνα πολίτευμα, ἀσφαλῶς ἀλλοιώνεται ἡ ὕψή τοῦ ἰσχύοντος πολιτεύματός μας. Νά παρακαλοῦμε ὅμως τό θεό τῆς Ἑλλάδος νά μήν ἀλλοιωθῇ καί κατὰ τό μέτρο πού σταδιακά καί ὀλισθηρά θά ἀλλοιώνεται καί κατὰ τήν ἐφαρμογή του.

[4.1]

Μιροφθαλμία
καταρράκτης

Γ. Δ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

απόφαση που διεξήγαγε η ICAP (LUP) στις 27 και 28 Σεπτεμβρίου για το περιοδικό σας, θα ήθελα να ειδήσετε τα εξής (τα οποία δεν προβάλλουν σαν δικαιολογία, αλλά σαν λόγους πιθανόν να επηρέασαν τις διαφορές αποτελεσμάτων).

Στο Δήμο της Αθήνας (σε 1024 εκλογικά τμήματα) για τους κκ Μπέη, Παναγόπουλο και Εφραμίδη τα αποτελέσματα της εκλογής συμφωνούν με αυτά των οργάνων. Εμφανίζονται όμως διαφορές με αποτελέσματα της κ. Β. Τσουδερού από 3,29% και του κ. Τζ. Τζαννετάκη 22% με ελάχιστο και μέγιστο 18-26% 37,92%, πράγμα, που σημαίνει ότι αν μέγιστο ποσοστό 26% του κ. Τζαννετάκη προστεθεί η διαφορά 6% της κ. Τσουδερού θα έχουμε 32% που πλησιάζει στην πραγματικότητα μια και ο κ. Μπέης με το ελάχιστον 38% από το ποσοστό που είχε υπολογιστεί.

Για το Δήμο του Πειραιά τα ποσοστά δημοσκοπήσεως συμφωνούν με αυτά κ. Παπασιπούρου 36% και του κ. Σαλιπά 28% (24%). Η μόνη διαφορά είναι του εκλογικού που και πάλι αν στο μέγιστο ποσοστό 25% - 35% (30%) προστεθεί η διαφορά των αναποφάσιστων από τις 27/9 οι 17/10 μεταξύ Αθήνας 6% και Πειραιά 10% ισον 35 συν 4 ισον, 39%, τότε και στην περίπτωση της Αθήνας τα αποτελέσματα της δημοσκοπήσεως έχουν διαφορά με το αποτέλεσμα των εκλογών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μέθοδος εξαγωγής δημοσκοπήσεως για τις δικές εκλογές βασίστηκε στους δικούς κανόνες δημοσκοπήσεως της ICAP INTERNATIONAL. Επίσης η ίδια μέθοδος είχε χρησιμοποιηθεί και στις δημοσκοπήσεις για τις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1974-77 και 81 και τα αποτελέσματα τους συμφωνήσαν με αυτά των εκλογών.

Με εκτίμηση
Τηλέμαχος Γ. Ντιπ
Διευθυντής Ερευνών Αγοράς
της ICAP ΑΕ (GALLUP)

ας «δικός μας»
την ΕΡΤ 2

ΕΝΑΣ «δικός μας άνθρωπος», αγαπητός συνάδελφος και... συνεργάτης («Παρασκηνικός»), ο Αλεξίου (έχουμε ήδη πει ότι ο «Παρασκηνικός» είναι πολυπρόσωπος...) ανάλαβε θέση του προέδρου του Διοικητικού βουλίου της ΕΡΤ 2).

Η σχετική ανακοίνωση έγινε πραγματικά εν αέρα, από τον ίδιο τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου, στους δημοσιογράφους, κατά τα ταξίδια της επιστροφής του Κουβέιτ στην... Ιθάκη!

Φυσικά η χαρά που - και η χαρά όλων των αδελφών του ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ - είναι μεγάλη. Αλλά και η λύπη μας βαθύτατη για τις υπηρεσίες - και, βέβαια, τις προφορές... - που θα στερηθεί τώρα ο «Παρασκηνικός».

Κατά τα άλλα, η ΕΡΤ 2 αποκτά έναν έμβρο δημοσιογράφο, με πολύπλευρη άρτιση, ανώτερο ηθός και υψηλό αίμα ευθύνης.

Ο ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ απευθύνει στο συνάδελφο Ν. Αλεξίου θερμές ευχές για μια γρήγορη, καρποφόρα απόδοση.

Ο παρασκηνικός
ταχυδρόμος

νέοις της θητείας του προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλή.

Τόσο η ερώτηση, όσο και η απάντηση καταγράφηκαν την περασμένη εβδομάδα στη μικρή δεξίωση που έδωσε ο πρωθυπουργός στο Καστρί για χάρη των πολιτικών συντακτών του αθηναϊκού Τύπου... Και η πρωθυπουργική απάντηση ολοκληρώθηκε με τη δήλωση ότι «η κυβέρνηση θα υποστήριζε ασφαλώς, την επανεκλογή του κ. Καραμανλή στο αξίωμα του αρχηγού του κράτους, όταν λήξει η πρώτη θητεία του» (το Μάιο του 1985).

Η διατύπωση: «θα υποστήριζε», ήταν πολύ φυσική, μια και ο κ. Καραμανλής δεν έχει, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, εκδηλώσει οποιαδήποτε σχετική πρόθεση.

Στην πραγματικότητα, όταν ο κ. Παπανδρέου έπλεκε το εγκώμιο του κ. Καραμανλή, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θρυσκόταν στον Καναδά, σε ένα σημαντικό ταξίδι, όπου οι επίσημες (ελληνοκαναδικές) συναντήσεις και η θερμή επίσημη υποδοχή, έδιναν χέρι στις ζωντανές εκδηλώσεις της εκεί ελληνικής ομογένειας, με κυρίαρχη την ιαχή: («Καρα-μανλής», «Κα-ραμανλής»).

Ορισμένοι δημοσιογράφοι μάλιστα, με έμφση στη... στατιστική, σημείωσαν ότι ο κ. πρωθυπουργός αναφέρθηκε τέσσερις φορές στο πρόσωπο του προέδρου της Δημοκρατίας για να θεβαιώσει πως:

● Πράγματι «είναι δύσκολο να βρεθεί αντικαταστάτης του κ. Καραμανλή» - μια προσωπικότητα, δηλαδή, που να διαθέτει το κύρος και την πολιτική σοφία του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας.

● Πράγματι, ο κ. Καραμανλής όχι μόνο δεν κάνει χρήση των «ανασταλτικών αρμοδιοτήτων» που του παρέχει το Σύνταγμα, αλλά, σε πάρα πολλές περιπτώσεις «έχει ενθαρρύνει αποφασιστικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης», όπως είναι η χηρ αποκέντρωση.

● Πράγματι ο σημερινός αρχηγός του κράτους είναι μια εγγύηση για τη συνταγματική νομιμότητα.

Αυτοί οι θερμοί λόγοι του κ. Παπανδρέου προς το πρόσωπο του κ. Καραμανλή, φαίνεται ότι ενόχλησαν - ως ένα βαθμό - την αξιωματική αντιπολίτευση, που επιμένει να «διεκδικεί» σαν «αποκλειστικά δικό της» τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Έτσι ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας κ. Αβέρωφ χαρακτηρίζει τους λόγους αυτούς σαν «όψιμη» εκδήλωση εμπιστοσύνης, υπαγορευμένη από λόγους «πολιτικής σκοπιμότητας» κλπ.

Οστόσο, κοινή ήταν η αίσθηση των δημοσιογράφων ότι τα όσα ανέφερε ο κ. Παπανδρέου για τον κ. Καραμανλή, ανταποκρίνονταν σε μια ζώσα πραγματικότητα.

Άλλωστε ο κ. πρωθυπουργός δεν προσπάθησε να ωραιοποιήσει καταστάσεις, ούτε απόκρυψε ότι ορισμένες κυβερνητικές επιλογές δε βρίσκουν πάντοτε σύμφωνο τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Το δημοκρατικό πολίτευμα δεν κινδυνεύει

Η φιλική συνομιλία του πρωθυπουργού με τους δημοσιογράφους κύλησε αβυσσικά, χωρίς πρωτόκολλο και, φυσικά, χωρίς «σειρά». Η βραδιά, στο Καστρί ήταν ωραία, το γέλιο λιτό και ο κ. Παπανδρέου δεν είχε αναστολές προκειμένου ν' απαντήσει σε οποιαδήποτε ερώτηση των ανθρώπων του Τύπου.

«Και το δημοκρατικό μας πολίτευμα; Κινδυνεύει, μήπως;» - τον ρώτησαν.

Η απάντηση ήταν κατηγορηματική: Όχι δεν κινδυνεύει! Και δεν κινδυνεύει γιατί όλα εκείνα τα στοιχεία, όλα εκείνοι οι παράγοντες που οδήγησαν στα γεγονότα του Ιουλίου 1965 - και ο Ιούλιος του 1965 έφερε τη δικτατορία τον Απρίλιο του 1967

Ο κ. Α. Παπανδρέου με πολιτικούς συντάκτες αθηναϊκών εφημερίδων. Ο πρωθυπουργός είχε μαζί τους, μια ενδιαφέρουσα συζήτηση, που τα κύρια της σημεία δημοσιεύουμε εδώ.

[4.2]

Ο κ. Α. Παπανδρέου εξομολογείται..

- δεν υπάρχουν σήμερα:

Η συνεργασία του αρχηγού του κράτους με τον πρωθυπουργό είναι θετική... Λάος και ατράτος είναι αδελφωμένοι... Κινδυνεύει που να προέρχονται από το εξωτερικό ή το εσωτερικό, δεν διαγράφονται στον ορίζοντα.

Η αναθεώρηση του Συντάγματος

Μια άλλη ερώτηση ήταν αν η κυβέρνηση προτίθεται ν' αναθεωρήσει το Σύνταγμα, μια και από τον Ιούνιο του 1975 έχει ήδη διαρεύσει μια επταετία. (Με βάση το ισχύον Σύνταγμα, αναθεώρηση μη θεμελιωδών διατάξεων του, μπορούσε να γίνει από τον Ιούνιο του 1980).

Ο πρωθυπουργός δεν απέκρυψε πως έχει επανекτιήσει ορισμένες αρχικές του απόψεις για το σημερινό Σύνταγμα. Φυσικά δεν είναι τελειω. Και φυσικά ορισμένες διατάξεις του θα μπορούσαν να αναθεωρηθούν. Όμως η αναθεώρηση αυτή είναι μια πολύπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία. Απαιτούνται, εν πρώτοις, ισχυρές πλειοψηφίες. Απαιτούνται, δεύτερο, ισχυρές πλειοψηφίες σε δύο συνεχείς βουλές - πράγμα που θα πει ότι η σημερινή Βουλή πρέπει να παραπέμψει τις «αναθεωρητικές διατάξεις» στην προσεχή Βουλή κλπ. Για όλους αυτούς τους λόγους, η κυβέρνηση δεν προτίθεται να αναθεωρήσει το Σύνταγμα.

«Και ο σοσιαλισμός; Οι κοινωνικοποιήσεις;»

Στο σημείο αυτό, ο πρωθυπουργός λέει πως αστεειεύμενος, κάποτε ο κ. Καραμανλής του είπε: «Πώς θα κάνεις σοσιαλισμό μ' ένα τέτοιο Σύνταγμα;»

Όμως, όμως... το σημερινό Σύνταγμα όσο και αν δεν προσφέρεται για ένα «προβλεπόμενο σοσιαλιστικό πρόγραμμα» από την άλλη, δεν αποτελεί εμπόδιο για την εφαρμογή ορισμένων σοσιαλιστικών μέτρων, όπως είναι οι κοινωνικοποιήσεις κλπ.

Με βάση, βέβαια, το σημερινό Σύνταγμα η «ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του κράτους», όπως ορίζει το άρθρο 17.

Όμως το ίδιο αυτό άρθρο προβλέπει περιπτώσεις «απαλλοτριώσεων» - και επέκτασή και «κοινωνικοποιήσεων» - υπ. τον όρο ότι θα δοθούν «πλήρεις αποζημιώσεις» που θ' ανταποκρίνονται «προς τη αξία του απαλλοτριωμένου»...

Και ο πρωθυπουργός προβληματίζεται πολύ για το τί σημαίνουν για τον προϋπολογισμό του κράτους αυτές οι «πλήρεις αποζημιώσεις» - που πραγματικά μπορούν να επιβαρύνουν πολύ το κράτος.

Η απλή αναλογική

Αλλά τί γίνεται με την απλή αναλογική; Ο κ. Παπανδρέου θα θεβαιώσει πως «είμαστε υπέρ ενός συστήματος απλής αναλογικής που, ενώ θα εξασφαλίζει την πολυφωνία στη Βουλή, από την άλλη θα εξασφαλίζει σταθερές και αυτοδύναμες κυβερνήσεις. Και η σταθερότητα αυτή των κυβερνήσεων εξασφαλίζεται με την προμολόγηση των δύο μεγαλύτερων κομμάτων».

«Κοιτάτε τι έγινε στη Δυτική Γερμανία, με την απομάκρυνση του Χέλμουτ Σμιτ... Αποδείχτηκε πως οι συμμαχικές κυβερνήσεις μπορούν εύκολα ν' ανατραπούν από τη στιγμή που ένα από τα συμβαλλόμενα κόμματα της συμμαχίας διαφοριαθεί από τα υπόλοιπα».

Ως εκ τούτου: «Εξετάζουμε την περίπτωση ενός συστήματος που θα επιτρέπει την εκλογή ενός αριθμού βουλευτών (ας πούμε 200) με την απλή αναλογική και ενός άλλου αριθμού (ας πούμε 100) με την προμολόγηση των δύο μεγαλύτερων κομμάτων... Πάντως η κυβέρνηση δεν έχει καταλήξει ακόμη σε οριστικές αποφάσεις».

(Αν' ό,τι μαθαίνω, το υπουργείο Εσωτερικών εξετάζει και την περίπτωση η αναλογία 200 προς 100 να γίνει τελικά: 180 προς 120).

Ο κ. Παπανδρέου ανέφερε πως και ο κ. Καραμανλής δεν συμφωνεί με την καθιέρωση της απλής («αδολής») αναλογικής για τον απλό λόγο ότι δεν εξασφαλίζει σταθερές κυβερνήσεις.

Τρίτη
 στην "Καδμειομένη"
 για Σύνταξη
 29.11.84

Από μία παραπομπή στο βιβλίο μου "Πολιτική" στο άρθρο του Εισαγγελέως Έφετών κ. Τσεβά που δημοσιεύσατε στο φύλλο της 27 Νοεμβρίου, δημιουργείται ή εντύπωση ότι διαφωνώ μαζί του σε όσα λέγει για την υποχρέωση της δικαστικής εξουσίας να ελέγχει την συνταγματικότητα του νόμου, ενώ είμαι άπολύτως σύμφωνος μαζί του.

Στο βιβλίο μου υποστηρίζω ότι λογικά κατά δύο τρόπους λειτουργεί ή πολιτική εξουσία: είτε θέτει κανόνες δικαίου είτε τους εφαρμόζει, ή νομοθετεί ή εκτελεί. Η εκτέλεση όμως μπορεί να είναι σύννομη ή παράνομη. Όταν είναι παράνομη τότε σε όλα τα κράτη δικαίου δημιουργείται μία ειδική λειτουργία που ή ακυρώνει ή διορθώνει την μή σύννομη εκτέλεση.

Πουθενά δεν λέγω ότι αυτή ή τρίτη λειτουργία δεν είναι άπολύτως αυτοδύναμη και ανεξάρτητη από οιαδήποτε άλλη. Εκτελεί τον νόμον όπως αυτή τον αντιλαμβάνεται και τον ερμηνεύει και κανείς ούτε καν έμμεσα δεν δικαιούται να επέμβη σε αυτή την αρμοδιότητα.

Ούτε στο βιβλίο που παραπέμπει ο κ. Τσεβάς, ούτε σε κανένα μου άλλο κείμενο δεν μπορεί να βρεθί μία αντίθετη θέση. Μπορεί να μην συμφωνεί ο κ. Τσεβάς στο ότι ή δικαστική εξουσία ή άλλως λειτουργία αν και εκτελεί ή εφαρμόζει και δέ όρθως κατά την κρίσιν της τον νόμον, δεν πρέπει να λέγεται μορφή εκτελεστικής λειτουργίας διότι έτσι δίνεται ή εντύπωση ότι εξαρτάται από την Κυβέρνηση ή την διοίκηση ή και την Βουλήν. Αλλά αυτό αποτελεί διαφωνία απλώς όρολογίας και όχι ούσίας. Δεν διαφωνούμε στο κείμενο στην απόλυτη αυτοδυναμία της δικαστικής εξουσίας. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από τό γεγονός ότι στο Ισχύον Σύνταγμα στην σύνταξη τού όποιου κάπως συνέβαλα, την υποχρέωση των δικαστηρίων να εξετάζουν την συνταγματικότητα των νόμων την καταστήσαμε από θεωρητική απλώς άρχή θετικό κανόνα δικαίου.

Ἀκόμη καί ἀπό ὅσα ἔχω γράψει γιά τήν Ἑρμηνεία καί τās Πηγās τοῦ θετικοῦ δικαίου, σαφῶς προκύπτει ὅτι εἶμαι ἄκρως ἀντίθετος πρὸς τήν ἐκκολαπτομένη στόν τόπο μας τάση νά μιλοῦμε γιά κοινωνικὲς δυνάμεις καί ρεύματα ποῦ πρέπει σέ μιὰ δημοκρατικὴ χώρα νά ἐπηρεάζουν τήν αὐστηρὴ λογικὴ ἢ ἀκριβέστερα τελολογικὴ ἐρμηνεία τῶν συνταγματικῶν κανόνων.

Ἀντιθέτως αὐτές τίς ὑποπτες καί δῆθεν δημοκρατικὲς, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἐπικίνδυνες γιά τήν δημοκρατία τάσεις, σαφῶς τίς ἀποκρούω καί τίς θεωρῶ ἐκ τοῦ πονηροῦ.

Κωνσταντῖνος Τσάτσος

28.II.84

Aso pînă capătul de
 belyu pe Popiduzi dînă
~~exiliu~~ de apdo la lîc
 pîcîr Cîrtîr u. Tîrbe cu
 dîpînă de pîpî lî 27

Noaptea dîpînă u. dîpînă
 de dîpînă pîpî lî a ore
 pîpî pînă dîpînă lî
 dîpînă pîpînă u. pîpînă
 lî dîpînă dîpînă lî pîpînă
 u. dîpînă dîpînă dîpînă
pîpînă

de belyu pe vîdîpînă
 de pîpînă u. lî dîpînă
 pîpînă u. dîpînă pîpînă u.
 Dîpînă dîpînă u. lî lî

[illegible][illegible]

Odele ole belyi oon wadawoyos
 o u. Treben oile a nareem yor
 epp unyuo lu paryi is beedi
 yina uilede. ^{dule} (Moyu is yun
^{o u. Treben} appuwa ole ole i suawlu
 ifowis i ^{dule} futoropu ^{du uai} lu ~~ayase~~
 va ~~duoputa~~ ^{dule} ole uilyu i ~~ayase~~
^{unle lu uilyu} lu wofor uen du redi ~~lu~~
 wofor, du wofor uen yyle
 popyi uilyuolus futoropu
 hole ole dule i iulowos
 ole yaf hole uen lu ~~Kubeyu~~
 i lu ~~donner~~ i uen lu
 Bayu. bya wole wolyu
 bayu is wofor wofor is uen
 oxi wofor, lu ~~duawoye~~ ole uile
 lu ~~ayase~~ wole wofor. lu ~~duawoye~~ fowis

Atol eppor givela un
aro lo fyon òh òh ispor
lu lappa olin aridga to
oaro uxor aridga tin
appi lu uxor olin to dunch
oim va gelafor tin lu lappa
luolula to uxor tin uale
alunzi roo dunchu ^{ayon} ayon
Jeluni unora dunch

^{Auor}
~~Appor~~ (un aor òh uxor jeig
ja tin Exuma na lo fyon
to dunch dunch ayon uxor uxor
òh uxor ayon uxor uxor
lu uxor olin uxor uxor
loro p3 lach uxor ^{ayon} ~~fidorifor~~
ja uxor uxor dunch gelafor
aor uxor uxor uxor uxor uxor
uxor uxor uxor uxor uxor

~~in der~~
 der wölber jagun ~~in der~~
 i' ungetreuer lygung in der
^{der ungetreuer lygung}
~~der ungetreuer lygung~~

bedenken wölber in östlichen
 in der dreyen, dreyen
 biden wölber für die drey
 wölber drey in dreyen
 in dreyen in dreyen
 dreyen in dreyen.

Ἐλευθερον, ἀσφαλῶς, τὸ φρόνημα καὶ ἐλευθερος ὁ λόγος εἰς τὴν δημοκρατίαν.

Χαρακτηριστικὸν τῆς γνώρισμα ἡ πολυφωνία. Καὶ ὅριδν τῆς το αἴσθημα εὐθύνῃς.

Ὁ κύριος Πρωθυπουργός, εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς, ἀνέλαβε τὸν ἄχαρρ ρόλο νὰ καλύψῃ τὴν ἀπροφάσι-στη παραβίασιν των κανόνων τῆς λειτουργίας τῆς Ἑθνικῆς Ἀντιπροσωπείας καὶ τὴν περιφρόνησιν τῆς ἐκδηλώσεως τῆς συνειδήσεως τῶν βουλευτῶν εἰς τὸ τέμενος τῆς διακονίας των. Παρόμοια ἐνέργεια εἶναι ἄγνωστη εἰς τὰ κοινοβούλια ὅλων τῶν ἐλευθέρων χωρῶν τοῦ κόσμου. Κριτῆς τῶν πράξεων ὅλων ἡ Ἱστορία.

Με εἰλικρινὴ λύπην ἄκουσα ὡς ἐπιχείρημα εἰς τὴν ἀπολογία τῆς καταλύσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ Κοινοβουλίου, τὸν ἀφορισμὸν εἰς τὰς περιόδους διακυβερνήσεως τῆς Χώρας ἀπὸ τὴν Νέαν Δημοκρατίαν καὶ τὴν E.P.E.

Διὰ τὴν περίοδον τῆς Νέας Δημοκρατίας τὴν ἀπάντησιν ἔχουν δώσει αἱ ἔξι προσφυγαὶ εἰς τὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν χωρὶς οἰανδήποτε καὶ ἐξ οἰασδήποτε πλευρᾶς ἀμφισβήτησιν.

Καὶ ἡ ἄνοδος τοῦ εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Προκειμένου περὶ τῆς περιόδου τῶν Κυβερνήσεων τῆς E.P.E., τὴν ἀπάντησιν ἔχει δώσει ἡ Ἱστορία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Εἰς ὥραν Ἑθνικῆς δοκιμασίας καὶ καθολικῆς συγχύσεως, ἡ κοινὴ συνείδησις ἀνεζήτησε ἀποκλειστικὰ διέξοδον εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ παλαιοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ προσωπι-κὴ δρᾶσις τοῦ Προέδρου τοῦ ΠΑΣΟΚ καὶ ἡ πρόθυμη προσφορά τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐπὶ τριετίαν περίπου εἶχε δώσει ἔκτοτε τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἰδικῆς του θέσεως. Καὶ αὐτὸ ἀρκεῖ.

Προσωπικὰ δὲν μὲ θέλγει ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ λειτουργία τῆς δημοκρατίας δὲν εἶχε ἀπασχολήσει τὴν σκέψιν τοῦ σημερινοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἐπειγομένου νὰ παράσχῃ ὅπωςδήποτε τὰς ὑπηρεσίας τοῦ εἰς τὴν τότε Κυβέρνησιν.

Χοχὶ μὲν ἡ δικαιοσύνη
εἶχε καὶ

Τό Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος δέν ἔγινε στά μέτρα τοῦ Καραμανλῆ, ἀλλά στά μέτρα τῆς Ἑλλάδος. Ὡς πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς μπορῶ νά Σᾶς βεβαιώσω ὅτι αὐτό τό τελευταῖο ἐπεδίωκε καί ὁ ἴδιος τότε πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς, γνωρίζοντας τήν ἰδιοτυπία τῆς χώρας. Ἐξ ἄλλου τό Σύνταγμα αὐτό διατυπώθηκε καί ψηφίσθηκε, ἀφοῦ μέ ἐλεύθερο δημοψήφισμα ὁ ἐλληνικός λαός ἀποφάνθηκε μέ πλειοψηφία μεγαλύτερη τῶν 2/3 ὑπέρ τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας.

Ἀπό τό δρόμο τῆς δημοκρατίας δέν βλέπω ποιὸς μπορεῖ νά βγάλῃ τόν ἐλληνικό λαό. Ὁ στρατός, μέ τή σημερινή του σύνθεση, δέν ἔχει καμμιά διάθεση νά ρίξῃ τόν τόπο σέ μιᾶ νέα δικτατορική περιπέτεια. Εἶναι ἀφοσιωμένος ἀποκλειστικά στά στρατιωτικά καθήκοντα καί ἐπιτελεῖ ἔργο λαμπρό.

Τά τελευταῖα χρόνια οἱ ἐκλογές διεξήχθησαν κατὰ τρόπο ὑποδειγματικό. Ὡς τώρα κυβέρνησε πάντα ἡ πλειοψηφία, ὅπως προκύπτει ἀπό τίς ἐκλογές. Ἡ ἐναλλαγή τῶν κομμάτων εἶναι νόμος τῆς δημοκρατίας πού ξεκάθαρα καθιερῶνει τό Σύνταγμα. Ἀλλά νά συνεννοοῦμεθα: μιλάμε γιά ἐναλλαγή κομμάτων πού κινοῦνται μέσα στά πλαίσια τῆς ἐλληνικῆς δημοκρατίας, ὄχι μόνο λόγῳ ἀλλά καί ἔργῳ καί πού ὡς πρώτη ἀξία ἀναγνωρίζουν τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καί τή λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

§ Ἡ ἐλληνικὴ δημοκρατία δέν εἶναι ἓνας δικέφαλος αἰτός, ὅπου δύο ἰσοδύναμες κεφαλές ἀλληλοῖσορροποῦνται. Εἶναι αἰτός μονοκέφαλος: καί αὐτός εἶναι ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς, πού, κατὰ τεκμήριον ἀπόλυτον, ἐκφράζει, σύμφωνα μέ τούς ἰσχύοντες συνταγματικούς κανόνες, τή θέληση τῆς ὁλότητος, τή λαϊκή κυριαρχία. Κατά τοῦτο τό βασικό στοιχεῖο συγγενεύομε μέ τό βρεττανικό πολίτευμα καί ὄχι μέ τά πολιτεύματα τῆς Γαλλίας ἢ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ Πρόεδρος εἶναι ἀπλῶς ἓνας ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος. Ὅσο ὑπάρχει μιὰ σαφὴς πλειοψηφία στό Κοινοβούλιο, εἶναι ὑποχρεωμένος νά τήν ἀφήσῃ ἀνεμπόδιστα νά κυβερνήσῃ.

§ Ὑπάρχουν ὅμως μερικές ὀριακές περιπτώσεις ὅπου δικαιούται ἢ καί, ὡς ρυθμιστής, ὑποχρεοῦται νά ἐπέμβῃ. Ποιές εἶναι αὐτές;

Ἡ πρώτη: Ὅταν μιὰ Βουλή δέν εἶναι σέ θέση νά δώσῃ Κυβέρνηση, δηλαδή μιὰ σχετικῶς σταθερή πλειοψηφία καί κάθε τόσο καί λίγο οἱ Κυβερνήσεις παραιτοῦνται, διότι δέν ψηφίζονται τά νομοσχέδιά τους, διότι, ἐν μιᾷ λέξει, ὑπάρχει ἀκυβερνησία. Ἐχει τότε τό δικαίωμα νά διαλύσῃ τή Βουλή καί νά προκηρύξῃ ἐκλογές σέ 30 μέρες. Καί σᾶς ρωτῶ: εἶναι αὐτό, ὅπως θέλουν νά τό παρουσιάσουν "ὑπερεξουσία" ἢ στοιχειώδους ὅρος γιά νά κυβερνηθῇ ὁ τόπος ἀπό Βουλή καί Κυβέρνηση, πού θά ἐκφράζουν τή θέληση τοῦ λαοῦ; Μπρός σ' αὐτό τό ἀδιέξοδο τί προτείνουν οἱ χαρακτηρίζοντες αὐτό ὡς "ὑπερεξουσία";

Ἡ δεύτερη: Ὄταν ὑπάρχει "προφανής" διάσταση λαοῦ καί Βουλῆς. Τό "προφανής" σημαίνει μεγάλη, ὀφθαλμοφανής, καί τότε πάλι ὁ Πρόεδρος διαλύει τή Βουλή καί καλεῖ σέ 30 μέρες ὑποχρεωτικά τόν λαόν στίς κάλπες. Ἄν ἡ κρίση του ἀποδειχθῇ σωστή, ἂν ἀποδειχθῇ ἀπό τό ἐκλογικό ἀποτέλεσμα ὅτι ὑπῆρχε προφανής διάσταση λαοῦ καί Βουλῆς, τότε ἀποκαθιστᾷ μέ τήν προσφυγή του στό λαόν ὁ Πρόεδρος τή λαϊκή κυριαρχία καί φόγος δέν ὑπάρχει. Ἄν ὅμως ἀποδειχθῇ ὅτι αὐθαίρετα ὑπεστήριξε τήν ὑπαρξή προφανοῦς διαστάσεως, τότε *de jure* μέν τό Σύνταγμα δέν ὀρίζει κυρώσεις εἰς βάρος τοῦ ἀστοχήσαντος Προέδρου, ἀλλά πολιτικῶς, *de facto*, ὁ Πρόεδρος ἔπαυσε νά ὑπάρχει. Ἐχει στοιχειώδη ὑποχρέωση νά παραιτηθῇ ἐξευτελισμένος. Ἐπομένως γιά νά ἀποφασίσῃ τήν ἄσκησιν αὐτοῦ τοῦ δικαιώματός του ὁ Πρόεδρος, ἂν δέν εἶναι τρελλός, θά τό ἀσκήσῃ μόνο ὅταν εἶναι σχεδόν βέβαιος ὅτι ὑπάρχει αὕτη ἡ προφανής διάσταση, ἄλλως δέν θά διακινδυνεύσῃ τήν πολιτική του ὑπαρξή, ἀσκώντας αὐτήν τήν ὑπερεξουσία. Ἐπομένως ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ ἄσκησιν αὐτῆς τῆς ὑπερεξουσίας συρρικνώνεται σέ ἐντελῶς ἀκραῖες περιπτώσεις, ὅπου μπορεῖ κανεῖς νά εἶναι σχεδόν βέβαιος ὅτι δέν θά ἀποδοκιμασθῇ ἀπό τόν λαόν. Ἀλλά ἐκτός αὐτοῦ φαντασθεῖτε σέ τί πολιτική ἀναρχία θά φθάναμε, ἂν κάθε τόσο μιά πολιτική μερίδα γιά νά ταλαιπωρήσῃ τήν Κυβέρνησιν ἢ γιά νά ἐξαρθρώσῃ τήν πολιτική ὁμαλότητα ἀξιοῦσε ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας νά διαλύσῃ τή Βουλή, προτοῦ ὁλοκληρωθῇ ἡ κατά τό Σύνταγμα θητεία της, μέ ἓνα ἐπιχείρημα πού ὁ καθένας μπορεῖ νά ἐπικαλεσθῇ καί κανένας δέν μπορεῖ νά ἀποδείξῃ, ὅτι δηλαδή ὑπάρχει διάσταση

μεταξύ Βουλῆς καί λαοῦ. Θά ἦταν πολύ ἄφρων ὁ Πρόεδρος πού, χωρίς "προφανῇ" διάσταση, ὅπως λέει ρητά τό Σύνταγμα καί χωρίς ἐπιτακτική ἀνάγκη, ἔκανε χρήση αὐτῆς τῆς ἐξουσίας, πού τήν περιορίζει ἄλλωστε καί ἡ ἀπαιτούμενη γνώμη τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας. Διότι ἀσκώντας αὐτήν τήν ἐξουσία, χωρίς νά συντρέχουν ἀπολύτως ἐμφανεῖς λόγοι, θά διενδύνευσεν, ἐκτός ἀπό τή θέση του ὡς Πρόεδρος καί τήν πολιτική τάξη καί ἡρεμία τοῦ τόπου, ὅπως συνέβη στήν Ἑλλάδα τό 1914 καί τό 1915. Γι' αὐτό καί στίς ὥριμες πολιτικά δημοκρατίες αὐτό τό δικαίωμα, πού ἔχουν συνήθως οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες, σπανιώτατα ἀσκεῖται.

Ὅ,τι ὑποστηρίζω ὡς ἐδῶ γιά τή διάλυση τῆς Βουλῆς, ἰσχύει ὁμοίως γιά τήν παύση τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ὑπερεξουσίες αὐτές τοῦ Προέδρου κρίνονται σέ 30 μέρες ἀπό τό λαό καί ἡ ἀποδοκιμασία του ἀπό τό λαό σημαίνει οὐσιαστικά τήν ἀπώλεια τοῦ ἀξιώματός του καί ἴσως κάτι χειρότερο.

Γενικά θά ἤθελα ἐδῶ νά παρατηρήσω ὅτι "οἱ ἐξουσίες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, σύμφωνα μέ τό ἰσχύον Σύνταγμα, εἶναι λιγώτερες ἀπό ἐκεῖνες πού εἶχε ὁ Βασιλεὺς μέ τό Σύνταγμα τοῦ 1952. Διότι, τόσο ἡ διάλυση τῆς Βουλῆς, ὅσο καί ἡ παύση τῆς Κυβερνήσεως, γίνονται μέ τό καινούργιο Σύνταγμα, ὑπό ὠρισμένους περιορισμούς, ὅπως ἡ ὑποχρέωση τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας νά συμβουλευθῇ στίς περιπτώσεις αὐτές τό Συμβούλιο τῆς Δημοκρατίας, τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη ἂν καί ὄχι

ὕποχρεωτική, δέν μπορεῖ παρά νά ἐπηρεάξῃ τήν κατάσταση.
 Ἐνῶ μέ τό Σύνταγμα τοῦ 1952 δέν ὑπάρχει κανεῖς τέτοιος
 περιορισμός". Στό θέμα ἐπίσης τῆς ἀναθέσεως τῆς ἐντολῆς
 γιά τό σχηματισμό Κυβερνήσεως τό νέο Σύνταγμα, σέ ἀντίθε-
 ση μέ τό παλιό, προβλέπει εἰδική διαδικασία, μέ τήν ὁποία
 εἶναι ὑποχρεωμένος νά συμμορφωθῇ ὁ ρυθμιστής τοῦ πολιτεύ-
 ματος.

ξ

Ὅσα ἐτόνισα γι' αὐτές τίς προαναφερόμενες "ὑπερεξου-
 σίες" ἰσχύουν καί γιά τήν ἄλλη λεγόμενη "ὑπερεξουσία" :
 τό δικαίωμα τοῦ Προέδρου νά προκαλῇ δημοψήφισμα παρά τή
 θέληση τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἂν ὁ λαός δικαιώσῃ τήν Κυ-
 βέρνηση καί ὄχι αὐτόν, αὐτό θά σήμαινε τό τέλος τοῦ Προέ-
 δρου. Εἶναι ἄρα-γε ἀνάγκη νά θυμίσω τήν περίπτωση τοῦ
 Ντέ Γκώλ; Ἀλλά ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ διερωτῶμαι γιατί ὀνομά-
 ζουν μερικοί "ὑπερεξουσία" τό δικαίωμα τοῦ Προέδρου νά ζητῇ
 τή γνώμη τοῦ λαοῦ; Ὑπερεξουσία ὑπάρχει ὅταν μία πολιτική
 ἐξουσία ἔχει τήν εὐχέρεια νά ἐνεργήσῃ ἐναντίον τῆς θελήσεως
 τοῦ λαοῦ, ὄχι ὅταν καλεῖ τό λαό νά ἐκφράσῃ τή θέλησή του
 ἀκριβῶς γιά νά συμμορφωθῇ ἡ ἐξουσία πρός αὐτή τή θέληση.
 Αὐτό ὄχι ὑπερεξουσία δέν εἶναι, ἀλλά οὔτε κἂν ἐξουσία.
 Εἶναι παραχώρηση ἐξουσίας στόν κυρίαρχο λαό.

Ἐξ ἄλλου κατά τό Σύνταγμά μας δημοψήφισμα μπορεῖ νά
 προκαλῇται :

- α) μόνο ἐπὶ κρισίμων θεμάτων καί ὄχι γιά ψύλλου πήδημα,
- β) μπορεῖ νά γίνῃ ἀπό συμφώνου μέ τήν Κυβέρνηση,

γ) ἡ γενικώτερα μέ τή συμφωνία τῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ Προέδρου ὅτι θά συμμορφωθοῦν ἀμφότεροι μέ τό ἀποτέλεσμα τοῦ δημοψηφίσματος, κατά τρόπο δημοκρατικώτατο, ὅπως συμβαίνει σέ πολλές πολιτισμένες δημοκρατικές χῶρες πού ἔχουν αὐτόν τόν θεσμό, χωρίς νά προκληθῇ καμμιά κρίση.

Τέλος, δημοψήφισμα παρά τή θέληση τῆς Βουλῆς καί τῆς Κυβερνήσεως θά προκαλέσῃ ὁ Πρόεδρος μόνο ἂν εἶναι σχεδόν βέβαιος ὅτι εἶναι προφανῶς σύμφωνος μαζί του ὁ λαός. Ἀλλιῶς καί ὁ ἴδιος πολιτικά συντρίβεται καί τή γαλήνη τοῦ τόπου καταστρέφει.

§

Γιά τά ἄλλα δικαιώματα τοῦ Προέδρου κανένας σοβαρά σκεπτόμενος ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά τά χαρακτηρίσῃ ὡς ὑπερεξουσίες. Δυστυχῶς στόν τόπο μας ὅταν πιάσῃ ἓνα slogan ὁ κόσμος παύει νά σκέπτεται καί δέχεται σάν θέσφατο τό slogan.

§

Τό Σύνταγμά μας, Σύνταγμα Προεδρευομένης Δημοκρατίας, δέν θέσπισε τήν ἀπ'εὐθείας ἐκλογή τοῦ Προέδρου, διότι στόν τόπο μας αὐτό θά σήμαινε διπλασιασμό τῶν γενικῶν ἐκλογῶν. Ἡ ἔκβαση τῆς προεδρικής ἐκλογῆς θά συνεπήγετο νέα γενική λαϊκή ἐτυμηγορία. Ἄν ἔχανε ὁ ὑποψήφιος τῆς πλειοψηφίας θά ἐδημιουργεῖτο εὖλογα ἡ ἐντύπωση ὅτι ἡ πλειοψηφία μετεβλήθη σέ μειοψηφία καί ἡ θέση τῆς Κυβερνήσεως θά ἦταν ἐπισφαλέςστατη, ἂν ὄχι ἀπελπιστική. Τό ἴδιο θά ἴσχυε ἂν προηγεῖτο ἡ ἐκλογή ἐκλεκτόρων, πού μαζί μέ τούς βουλευτές θά ἐξέλεγαν τόν Πρόεδρο.

Ἀλλά πέραν τούτου, ἂν ὁ Πρόεδρος ἐξελέγετο ἀπ'εὐθείας ἀπό τό λαό ἢ καί μέσφ, ἀπό τό λαό ἐκλεγομένων ἐκλεκτόρων, τότε, ἀσχέτως μέ τίς συνταγματικές διατάξεις, ὁ Πρόεδρος θά

· εἶχε τέτοιο πολιτικό κῆρος, ὥστε, ἂν εἶναι αὐτός ὁ τελευταῖος ἐκλεκτός, θά κυριαρχῇ στήν πολιτική ζωή. Ἀπ' εὐθείας ἀπό τό λαό ἐκλογή μεταβάλλει οὐσίᾳ τήν προεδρευομένη σέ προεδρική δημοκρατία, ἥ τούλάχιστον τόν μονοκέφαλο σέ δικέφαλο ἀετό.

Γιὰ νά κολασθοῦν τὰ μειονεκτήματα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου ἀπό μόνη τῇ Βουλῇ δέν ταυτίσαμε τίς ἐκλογές καί τίς θητεῖες αὐτῶν τῶν παραγόντων. Τό ἐκάνουμε αὐτό γιὰ νά ἀποφύγουμε τό κακό: Ὁ κάθε Πρόεδρος νά εἶναι Πρόεδρος ὠρισμένης Βουλῆς ἢ ὠρισμένης πλειοψηφίας. Αὐτή ἡ σκόπιμη ρύθμιση ἐπάγεται τό ἐνδεχόμενο νά ὑπάρχη Πρόεδρος πού δέν ἐξελέγη ἀπό τήν ἐπὶ τῆς προεδρίας του ἐκλεγμένης Βουλῆς ἢ ἀντίθετα νά πρέπη νά ἐκλεγῇ Πρόεδρος ἀπό Βουλῇ πού ἐνδέχεται στίς ἐρχόμενες ἐκλογές νά ἔχη ἄλλη, καί δὴ ἀντίστροφη, κοινοτική διάρθρωση. Αὐτό θά προκαλοῦσε δυσχέρειες ἂν ὁ Πρόεδρος εἶχε πραγματικά ὑπερεξουσίες πού καθ' ἡμᾶς εἶναι μῦθος.

Ἡ ἀξίωση ἐπομένως νὰ προηγηθοῦν κάθε φορά πού ἐκλέγεται Πρόεδρος καί βουλευτικές ἐκλογές, ὥστε νὰ εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ ἐκλεγhestόμενος Πρόεδρος εἶναι ὁ ἐκλεκτός μιᾶς νωπῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας, δέν ἔχει καμμιά βάση.

Από πολλές πλευρές μου διατυπώνουν δύο συγχρόνως κατηγορίες που συγκρούονται μεταξύ τους :

1) Ὅτι ὡς Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς συνέβαλα στή θέσπιση τῶν λεγομένων ὑπερεξουσιῶν, καί

2) "Οτι ως Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέν τίς ἤσησα.

Νομίζω πώς όσοι διατυπώνουν την πρώτη κατηγορία αντί της δεύτερης κατηγορίας πού οι ίδιοι αυτοί διατυπώνουν θα έπρεπε να μου άπονείμουν εύσημα και πάλι όσοι διατυπώνουν τη δεύτερη κατηγορία, πού είναι οι ίδιοι πού διατυπώνουν την πρώτη, θα έπρεπε να με επαινέσουν, αντί να με κατηγορούν, πού είσήγαγα αυτές τις λεγόμενες υπερεξουσίες.

Πράγματι τις υπερεξουσίες αυτές δεν τις ήσκησα και δη διότι σε όλα τα βασικά προβλήματα ήμουν σύμφωνος με την πολιτική της Κυβερνήσεως. Δυστυχώς δεν γεννήθηκα τό 1975.

Έχω πίσω μου 35 χρόνια δημόσιου βίου και μερικές δεκάδες τόμων όπου διατυπώνω την πολιτική μου ιδεολογία και στής οποίας την κοσμοθεωρητική και πολιτειολογική βάση είμαι πιστός από τό 1930. Δεν υπάρχει λόγος να παρατάξω τα βασικά θέματα στα όποια ταυτίζονται οι άπόψεις μου με τις θέσεις τών Κυβερνήσεων. 5ετούς προεδρικής μου θητείας. Υπάρχει πλήθος κειμένων στα όποια όλοι μπορούν να άνατρέξουν.

Η τοιαύτη πολιτική μου τοποθέτηση δεν με έμπόδισε να έχω όχι μόνο όμαλές αλλά και φιλικές σχέσεις με όλόκληρο τόν πολιτικό κόσμο. Πιστεύω ότι η δημοκρατία ως πολίτευμα έχει ως βασική προϋπόθεση την πολιτισμένη σχέση με όλους τούς παράγοντες της πολιτικής ζωής. Προσπάθησα και νομίζω πώς πέτυχα να δημιουργήσω ένα κλίμα πραότητος και πολιτισμού προς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Προσπάθησα επίσης να καθιερώσω ένα style απλότητας στό περιβάλλον μου, διαφυλάσσοντας όμως, ιδίως άπέναντι τών ξένων, τό άπαιτούμενο de-corum, διότι ο σανφασονισμός φθείρει τη δημοκρατία.

Πρέπει νά ὁμολογήσω ὅτι πολλοί ἀπό τοὺς κορυφαίους πολιτικούς, τοὺς ἀνώτατους λειτουργούς, τοὺς δημοσιογράφους, συνέβηκε νά εἶναι, ἀπό παλῆά, φίλοι μου καί αὐτό μέ βοήθησε στίς προσπάθειές μου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι πολλά πού καθιέρωσα στό ἐθιμοτυπικό τῆς Προεδρίας καί στόν τρόπο τῆς λειτουργίας της θά δημιουργήσουν μιὰ χρήσιμη παράδοση γιά τή στερέωση τοῦ πολιτεύματος.

Ἡ ἀπάντησή μου στό ἐρώτημά σας γιά τήν οἰκονομική κατάσταση τοῦ τόπου καί τίς ἀντιδράσεις ἐναντίον κάθε μέτρου πού κατατείνει στήν πειθάρχηση τῆς οἰκονομίας βρίσκεται στό Διάγγελμά μου τῆς 1/1/1980. Ἀνέβηκε τό βιωτικό μας ἐπίπεδο μέ ἓνα ρυθμό πολύ ταχύτερο ἀπό ὅ,τι ἄρμοζε στήν οἰκονομία μας. Δημιουργήθηκε μιὰ καταναλωτική μέθη ἀπό τόν γρήγορο πλουτισμό. Τό χρήμα ἀντί νά στραφῇ σέ παραγωγικές ἐπενδύσεις, στράφηκε πρὸς τήν ἀρχοντοχωριάτικη πολυτέλεια, πρὸς τήν χυδαία ψυχαγωγία, πρὸς ἐπίδειξη. Γινήκαμε Συβαρίτες. Δέν εἶμαι οἰκονομολόγος γιά νά σᾶς ἀπαριθμήσω τά συγκεκριμένα μέτρα πού πρέπει νά παρθοῦν σήμερα ἢ αὔριο ἢ πού ἔπρεπε νά εἶχαν παρθῇ καί δέν πάρθηκαν. Ξέρω ὅμως πῶς ἂν δέν ἀλλάξη βασικά ἡ νοοτροπία τοῦ λαοῦ, ἂν δέν ἀλλάξουν οἱ τελικοί στόχοι τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, ἂν δέν μορφωθῇ ἀρκετά ὁ λαός μας ὥστε νά ἀλλάξη πορεία, τίποτε τό ριζικό καί ὀριστικό δέν θά ἐπιτευχθῇ.

Καί φυσικά δέν μιλῶ γιά εὐημερία, μιλῶ γιά τήν ἀνάσχεση τοῦ κακοῦ, σέ μέτρο πού νά ἐπιτρέψῃ σιγά-σιγά νά συμβαδίσουμε μέ τίς ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, πού καί αὐτές,

ὅσο δέν ρυθμίζεται μέ μιά γενική διεθνή συμφωνία τό ἐνεργειακό, θά δοκιμάζονται. Ἡ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος τελεῖ σέ συνάρτηση μέ τήν οἰκονομία τῆς Εὐρώπης. Αὐτό ἰσχύει καί ἂν δέν εἴχαμε μπῆ στήν Κοινή Ἀγορά.

Ἐξ ἄλλου τό φιλελεύθερο καί ἔντονα ἀτομικιστικό πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνα μᾶς συντάσσει μέ τίς χῶρες πού ἔχουν ἓνα πολυκομματικό δημοκρατικό πολίτευμα, σέβονται πραγματικά τά ἀτομικά δικαιώματα καί ἀποτελοῦν κράτη δικαίου. Δηλαδή ἡ Ἑλλάς ἀνήκει στόν λεγόμενο Δυτικό Κόσμο πού ἀρνεῖται κάθε μορφή ὀλοκληρωτισμοῦ καί ἐπιδιώκει κάθε ἀλλαγὴ μέσα στά νόμιμα πλαίσια, μέ τήν ἐξέλιξη τῶν θεσμῶν καί ὄχι μέ τήν ἐπανάσταση.

Ἀπό αὐτή τήν τοποθέτηση μόνο ἡ ἐξωτερική βία μπορεῖ νά ἀπομακρύνῃ τήν Ἑλλάδα. Δέν ὑπάρχει καμμιά προοπτική αὐτή ἡ θεμελιώδης πολιτική ἀρχή νά ἀνατραπῇ. Ὅπως σέ ὅλες τίς δυτικές χῶρες ἔχομε καί στήν Ἑλλάδα κόμματα ὀλοκληρωτικά τῆς δεξιᾶς καί τῆς ἀριστερᾶς. Οὔτε στά ἀπώτερα σημεῖα τοῦ μέλλοντος δέν ὑπάρχει σημάδι πού νά μᾶς ἐπιτρέπη νά ἀνησυχοῦμε σέ αὐτό τό ζήτημα.

Στό παρελθόν είχαμε μιά δικτατορία στρατιωτική, άσήμαντων ανθρώπων, πού καί άν δέν συνέβαινε ή τραγωδία τής Κύπρου, θά κατέρρεε.

Έπιπρόσθετα μετά τήν ένταξη τής Έλλάδος στήν Εύρωπαϊκή Κοινότητα ή έστω καί προσωρινή άνατροπή του έλεύθερου δημοκρατικοϋ καθεστώςτος εΐναι, θά έλεγα, καί τεχνικά άδύνατη, τούλάχιστον όσο μιλάμε γιά δικτατορία τής δεξιās. Όσο γιά τή δικτατορία τής άριστερās αύτή μπορεί νά έπιβληθῇ μόνο άν ή βία ενός γενικοϋ πολέμου τήν έπιβάλλει άπ'έξω. Ποτέ έκ τών έσω.

Μέ τήν Τουρκία, άν ή Τουρκία θελήση νά ζήση ως Τουρκία του Κεμάλ Άτατούρκ, οι διαφορές θά ήταν εύκολο νά λυθοϋν καί νά έπιστρέψωμε στίς πραγματικά φιλικές σχέσεις πού άπό τό 1930 διατηρούντανε άνέφελες καί έτσι θά εξακολουθοϋσαν νά εΐναι, άν δέν παρενεβάλλετο τό Κυπριακό καί άν δέν ξυπνοϋμε στήν Τουρκία ένα πνεϋμα αυβινισμού

ἐπικίνδυνο. "Αν αὐτή ἡ ψυχολογική μεταβολή δέν συνέβαινε τίποτα δέν θά διετάρασσε τήν ἑλληνο-τουρκική φιλία, τήν ὁποία ὑπαγορεύουν κοινά βασιικά θέματα ὑπάρξεως τῶν δύο λαῶν. Ἀλλά δυστυχῶς αὐτή ἡ ψυχολογική μεταβολή ἐπῆλθε καί οἱ Τοῦρκοι προβάλλουν σήμερα ἀξιώσεις πού καμμιά ἑλληνική Κυβέρνηση δέν μπορεῖ νά δεχθῇ.

Ἡ Ἑλλάς ἀνέχθηκε σιωπηλά τόν ὕπουλο ξερριζωμό τῶν 100.000 Κων/πολιτῶν καί τόν ξερριζωμό τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἰμβρου καί τῆς Τενέδου, πού βρίσκονταν ἐκεῖ μέ βάση τή συνθήκη τῆς Λωζάννης τοῦ 1923. Ἀλλά κατά τά ἄλλα ζητάει τό status quo ante. Παρά ταῦτα, ὄχι ἀμέσως, ἀλλά ἀργότερα ἡ Τουρκία θά συνειδητοποιήσῃ — τό ἐλπίζω — δύο πράγματα: πρῶτον ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν ζητεῖ τίποτα, δέν ἔχει, ἀπό πολλά ἤδη χρόνια τώρα, "μεγαλοϊδεατικές" προθέσεις, δέν ἐπιδιώκει τήν Ἑνωση μέ τήν Κύπρο, ἔχει ἀντιθέτως κάθε λόγο νά θέλῃ τήν Τουρκία εὐημεροῦσα καί συνεργαζόμενη μέ τήν Ἑλλάδα ἐν ἰσοτιμίᾳ σέ πολλούς οἰκονομικούς καί πολιτικούς τομεῖς. "Αν καί ἡ Τουρκία ἐμπνεύσῃ στόν ἑλληνικό λαό τήν πεποίθηση ὅτι καί αὐτή ἀπό τήν πλευρά της δέν ἔχει διεκδικήσεις καί δέν ζητάει ἀλλαγές τῶν συνθηκῶν πού διατηρήθησαν ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ δεκαετίες γιά τό καλό τῶν δύο λαῶν, τότε θά ἀποκατασταθῇ ἓνα κλίμα ἐμπιστοσύνης καί ὅλα τά νέα τυχόν προβλήματα θά βροῦν τή λύση τους.

Ἡ Ἑλλάς ἀνέπτυξε ὅσο ἦτο δυνατόν φιλικώτερες σχέσεις μέ ὅλους τούς γείτονές της. "Ο,τι ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτήν θά

· προσπάθεια νά τό κάνη ὥστε οἱ σχέσεις αὐτές νά ἀναπτυ-
χθοῦν καί νά λυθοῦν οἱ τυχόν ὑπάρχουσες διαφορές μέ βάση
τὴν ἀρχή ὅτι ὅπως αὐτή δέν διεκδικεῖ τίποτε ἀπὸ κανέναν,
ἀξιοῦ καί οἱ ἄλλοι νά μὴν διεκδικοῦν τίποτε ἀπὸ αὐτήν.

§ Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ Ἑλλάς ἀνήκει στό πολιτικό σκέλος τοῦ
NATO καί στήν ΕΟΚ καί πιστεύει ὅτι καί οἱ δύο αὐτοί δεσμοί
ἐξυπηρετοῦν τὴν ἀσφάλειά της.-

(ΜΑΡΤΙΟΣ 1985)

Ἡ ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ πιστεύει ὅτι δέν ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος καί ὅτι ἡ πρόταση τῆς Κυβερνητικῆς πλειοψηφίας γιά τήν ἀναθεώρηση τῶν ἀρθρῶν 35-48 εἶναι ἀπό πολιτική ἀποψη τελείως ἀδικοιολόγητη, καί γι' αὐτό καθίσταται ὑποπτη, καί ἀπό συνταγματική ἀποψη ἀπαράδεκτη, γιατί θίγει μή ἀναθεωρήσιμες διατάξεις.

Εἰδικότερα οὔτε τό ΠΑΣΟΚ οὔτε ἄλλο κόμμα ἀλλ' οὔτε καί ὁ τύπος κάθε πολιτικῆς ἀποχρώσεως ἔθεσαν θέμα ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος ὡς πρός τίς ἐξουσίες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἀπό τό 1975 ἕως σήμερα, πράγμα πού ἀποδεικνύει ὅτι οὔτε ἡ ὑπαρξη τῶν διατάξεων αὐτῶν οὔτε ὁ τρόπος πού τίς διαχειρίσθηκαν οἱ μέχρι σήμερα Πρόεδροι παρεμπό^{δισαν} τήν λειτουργία τοῦ πολιτεύματος. Εὐλογα λοιπόν δημιουργοῦνται ὑποψίες, ὅτι ἄλλοι λόγοι ὤθησαν τήν Κυβέρνηση στήν ὑποβολή τῆς προτάσεως γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος. Καί εἶναι ἀληθές ὅτι τό ΠΑΣΟΚ εἶχε ὑποστηρίζει διάφορες ἀπόψεις τό 1975 κατά τήν συζήτηση τοῦ Κυβερνητικοῦ Σχεδίου Συντάγματος, ἀλλά μόνο τό γεγονός ὅτι εἶχε τότε διαφορετική γνώμη δέν δικαιολογεῖ ἀσφαλῶς σήμερα τίς ἐπιδιώξεις του γιά ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος, χωρίς νά ἔχει προκύψει ἡ ἀνάγκη γιά ἀναθεώρηση ἀπό τήν μέχρι σήμερα ἐφαρμογή του. "Ἄλλωστε οἱ "ἐμφανεῖς λόγοι", τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται ἡ κυβερνητική πλειοψηφία γιά νά δικαιολογήσει τήν πρόταση ἀναθεωρήσεως, εἶναι τελείως παραπλανητικοί καί ἀποπροσανατολιστικοί.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀποκαλεῖ ἡ κυβερνητική πλειοψηφία τίς ἀρμοδιότητες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας "ὑπερεξουσίες" γιά νά δημιουργήσει τήν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται περί ^{δηθεν} ὑπερβολικῶν καί γι' αὐτό ἀπαράδεκτων ἐξουσιῶν. Διαστρέφει δηλ. τήν συνταγματική πραγματικότητα, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁρισμένες ἀπό τίς ἀρμοδιότητες τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀνατίθενται στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, προκειμένου ὁ Πρόεδρος νά λειτουργεῖ ὡς "ρυθμιστής" τοῦ πολιτεύματος, δηλαδή ὡς παράγων ἐνεργμονίσεως τῶν σχέσεων τοῦ λαοῦ μέ τήν Βουλὴ καί τῆς Βουλῆς μέ τήν Κυβέρνηση. Χωρίς τήν ρυθμιστική αὐτή ἀρμοδιότητα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἡ ἀνεξέλεγκτη ἄσκηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ὁποιαδήποτε Κυβέρνηση δημιουργεῖ πολλοὺς περισσότερους κινδύνους σέ βάρος τῆς Δημοκρατίας ἀπ' ὅ,τι ἡ ἄσκηση τῶν προβλεπομένων σήμερα ἀρμοδιοτήτων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, κινδύνους τοὺς ὁποίους ἐπιτείνουν οἱ ἰδιαιτερότητες τοῦ πολιτικοῦ μας βίου.

Ἡ ἀσκήση τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας οὐδέποτε δημιουργεῖ τέτοιους κινδύνους, διότι ὅλες αὐτές οἱ ἀρμοδιότητες ἔχουν ὡς τελικό ἀποδέκτη τό λαό, ἀφοῦ αὐτός καλεῖται εἴτε ἀμέσως (δημοψήφισμα, ἐκλογές) εἴτε διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του (ἀναπομπή στήν Βουλή, ψήφος ἐμπιστοσύνης) νά λύσει τίς διαφωνίες μεταξύ τῶν παραγόντων τοῦ πολιτεύματος (λαοῦ, Βουλῆς, Κυβερνήσεως, Προέδρου Δημοκρατίας).

Ἀκόμη εἶναι τελείως παραπλανητικοί οἱ ἰσχυρισμοί τῆς κυβερνητικῆς πλειοψηφίας, σύμφωνα μέ τοὺς ὁποίους οἱ προτεινόμενες τροποποιήσεις δῆθεν ἐνισχύουν τή λαϊκή κυριαρχία καί τόν κοινοβουλευτισμό. Οἱ ἀληθινές προθέσεις τῆς κυβερνητικῆς πλειοψηφίας ἀλλά καί ἡ συνέπεια πού θά προκύψει ἀπό τήν προτεινόμενη ἀναθεώρηση δέν εἶναι ἡ ἐνίσχυση τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καί τοῦ Κοινοβουλίου, ἀλλά ἀντίθετα ἡ μεταφορά ὅλων τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας - τόν ὁποῖο συρρικνώνει στήν ιδιότητα τοῦ ἐκτελεστικοῦ μόνο ὀργάνου - στά χέρια τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε νά καταστεῖ μέ τόν τρόπο αὐτό πανίσχυρη εἴτε εὐθέως εἴτε μέσω τῆς ἐλεγχομένης ἀπό αὐτήν κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι πρωτοβουλίες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας πού ὀδηγοῦν σέ ἄμεση προσφυγή στό λαό, ὅπως τό δημοψήφισμα γιά κρίσιμα ἐθνικά θέματα, ἡ ἡ προσφυγή σέ ἐκλογές, ἂν ἡ σύνθεση τῆς Βουλῆς βρίσκεται σέ δυσαρμονία μέ τό λαϊκό αἶσθημα, καταργοῦνται ἢ ἐξουδετερώνονται ... πρὸς δόξαν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας.

Ἐπιπλέον καί τό κύρος τοῦ Κοινοβουλίου δέν ἐξυψώνεται, ἀφοῦ εἶναι γνωστό ὅτι μέσω τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας ἡ κοινοβουλευτική πλειοψηφία εἶναι ὑποταγμένη στήν Κυβέρνηση.

Σέ τελευταία ἀνάλυση δηλ. ὅλες οἱ ἐξουσίες συγκεντρώνονται στήν Κυβέρνηση, ἡ ὁποία μόνη αὐτή ἀναδεικνύεται σέ πραγματική "ὑπερεξουσία"

Τό γεγονός αὐτό, προκειμένου νά ἐκτιμηθεῖ στίς πραγματικές πολιτικές διαστάσεις του πρέπει νά συνδυασθεῖ μέ τίς ἀπόψεις καί ἐπιδιώξεις τοῦ ΠΑΣΟΚ γιά ἓνα "σοσιαλιστικό Σύνταγμα" καί τήν ἀλλαγὴ τῶν κοινωνικῶν δομῶν, ἀπόψεις οἱ ὁποῖες μέχρι τώρα κακῶς παραγνωρίσθηκαν. Ἀρκεῖ γιά νά τονίσουμε τίς βαρύτερες ἀνησυχίες μας νά ὑπενθυμίσουμε τίς πιό κάτω περικοπές ἀπό βιβλία καί δηλώσεις τοῦ κ. Α. Παπανδρέου, πραγματικά ἀνατρεπτικές τοῦ κοινοβουλευτικοῦ μας συστήματος, πού στηρίζεται στόν πολυκομματισμό καί τήν πολυφωνία.

Διακηρύσσει π.χ. ο κ. 'Ανδρέας Παπανδρέου στο βιβλίο του "Μετάβαση στο σοσιαλισμό", έκδ. Αίχμη, 'Αθήνα 1981, σελ. 19 έπ. τά έξής:

"Ο κομματικός πλουραλισμός και ή όμαλή διαδοχή τών κομμάτων στην κυβέρνηση δημιουργούν σοβαρά προβλήματα για τόν μαρξιστή. Γιατί κράτος ταξικά ούδέτερο δέν νοεΐται στα πλαίσια τής μαρξιστικής σκέψης. Είναι πάντα όργανο τής πολιτικής έπικυριαρχίας τής άρχουσας τάξης. Άρα ή άλλαγή τής δομής τής πολιτείας, τοϋ κράτους, είναι όρος άπαράβατος για τή ριζική άλλαγή τής κοινωνικής δομής. Σοσιαλιστική κοινωνία χωρίς κράτος, πού νά έκφράζει τήν έπικυριαρχία των έργαζομένων - έργατών, άγροτών, μισθωτών κλπ. - άπλως δέν νοεΐται. ...

"Έργο πρώτο και κρίσιμο μιās συμμαχίας έργαζομένων πού φθάνει δημοκρατικά στην κυβέρνηση είναι νά προχωρήσει σε βασικές αλλαγές τής δομής τής πολιτείας και τών κρίσιμων φορέων της. Κάτι τέτοιο μπορεί νά γίνει άριστα στα πλαίσια ενός νέου Συντάγματος, πού νά κατοχυρώνει τίς κατακτήσεις τοϋ λαοϋ, δηλ. τή σοσιαλιστική δομή τής πολιτείας. Στα πλαίσια ενός τέτοιου Συντάγματος ο κομματικός πλουραλισμός και ή διαδοχή τών κομμάτων στην έξουσία - δηλ. ή πολιτικά δημοκρατική δομή τής πολιτείας - δέν θέτουν σε άμφισβήτηση πη νέα δομή τής έξουσίας, δηλ. τίς λαϊκές κατακτήσεις. ...

"Ο πολυκομματισμός σε μιά σοσιαλιστική κοινωνία λειτουργεί στα πλαίσια ενός σοσιαλιστικοϋ Συντάγματος. Τά κόμματα, δηλ. πού λειτουργούν στα πλαίσια μιās σοσιαλιστικής κοινωνίας, πρέπει νά αποδέχονται τά συνταγματικά πλαίσια πού έδραιώνουν τό σοσιαλισμό. ...

"Η άποδοχή τοϋ σοσιαλιστικοϋ Συντάγματος δέν είναι τυπική μόνο πράξη. Σημαίνει πώς τά κόμματα είναι ουσιαστικά σύμμαχοι στο έργο τής δόμησης τοϋ σοσιαλισμοϋ. Οί διαφορές τους, οί άντιθέσεις τους, άφοροϋ τήν έπιλογή μιās συγκεκριμένης πορείας ... Αύτές οί άντιθέσεις έπιλύονται στα πλαίσια κανόνων πού είναι διατυπωμένοι στο σοσιαλιστικό Σύνταγμα. Μέ τήν ανάπτυξη τής σοσιαλιστικής κοινωνίας και τήν άμβλυνση τών ταξικών ή στρωματικών άντιθέσεων μειώνεται ή πολιτειακή σημασία τών κομμάτων."

'Ακόμη ο κ. Α. Παπανδρέου σε συνέντευξή του στην ΑΥΓΗ τής 4.11/1979 δηλώνει:

" Στή χώρα μας υπάρχει σήμερα ένα Σύνταγμα πού προσδιορίζει τούς θεσμούς τής χώρας σύμφωνα μέ τίς καπιταλιστικές δομές. Είναι όμως φυσικό όταν έλθει τό ΠΑΣΟΚ στην έξουσία νά προωθήσει μιá αναθεώρηση διατάξεων τοϋ Συντάγματος ώστε νά κατοχυρωθοϋν νέοι θεσμοί, πού θά διευκολύνουν σοσιαλιστικούς μετασχηματισμούς τής κοινωνίας."

Ἀκόμη δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ κυβερνητική πλειοψηφία στήν ἐπιδίωξη τῶν παραπάνω στόχων της ἐπεχείρησε καί τό ἴδιο τό Σύνταγμα νά ὑποβιβάσει δέ ἀπλό νόμο, καταργώντας τήν αὐστηρή διαδικασία ἀναθεωρήσεώς του πού προβλέπεται στό ἄρθρ. 110. Ἀναμφίβολα θέλησε μέ τόν τρόπο αὐτό νά ἄρει τούς φραγμούς καί ν' ἀνοίξει τό δρόμο γιά μιᾶ ριζική μετμόρφωση τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος καί μαζί τοῦ Συντάγματος. Εἶναι παρήγορο ὅτι ἡ γενική κατακραυγή ἀπέτρεψε γιά τήν ὥρα ἓνα τέτοιο ἐγχείρημα.

Στό συνταγματικό ἐπίπεδο οἱ προτεινόμενες τροποποιήσεις εἶναι ὄχι μόνο στήν οὐσία, ἀλλά καί τυπικά ἀπαράδεκτες, γιατί μέ πλάγιο τρόπο ἀλλοιώνουν τή βάση καί τή μορφή τοῦ πολιτεύματος. Παραβιάζουν δηλ. κατ'οὐσίαν τήν διάταξη τοῦ ἄρθρ. 110 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος, πού ἀπαγορεύει τήν ἀναθεώρηση διατάξεων "καθορίζουσών τήν βᾶσιν καί τήν μορφήν τοῦ πολιτεύματος ὡς Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας". Ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος αὐτοῦ ἐξαγγέλλεται μέν στό ἄρθρ. 1 τοῦ Συντάγματος, ἀλλά τό συγκεκριμένο περιεχόμενό της διαμορφώνεται μέ ἐπιμέρους συνταγματικές διατάξεις, πού καθορίζουν ποιά ὄργανα τῆς πολιτείας καί μέ ποιές ἀρμοδιότητες θά ἀσκοῦν τή νομοθετική, ἐκτελεστική καί δικαστική ἐξουσία.

Σέ σχέση μέ τό θεσμό τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὁ συντακτικός νομοθέτης τοῦ 1975 θέλησε τόν Πρόεδρο ὄχι μόνο ὄργανο καί ἀρχηγό τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἀλλά ἐπίσης τόν θέλησε ὄργανο τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας (ἄρθρ. 26 παρ. 1) ("ἡ νομοθετική λειτουργία ἀσκεῖται ὑπό τῆς Βουλῆς καί τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας"), καθώς ἐπίσης καί ρυθμιστικό παράγοντα τοῦ πολιτεύματος (ἄρθρ. 30 παρ. 1) ("ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας εἶναι ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος"). Ἐάν τώρα οἱ ρυθμίσεις αὐτές συνιστοῦν γνήσια "προεδρευομένη" κοινοβουλευτική Δημοκρατία ἢ ἂν περιέχουν καί στοιχεῖα "προεδρικής" Δημοκρατίας, ὅπως τά πολιτεύματα ^{αὐτά} σὺνήθως περιγράφονται στά ἐπιστημονικά συγγράμματα, αὐτό μπορεῖ ἴσως νά ~~ἀποτελέσει~~ ^{ἀποτελέσει} θέμα κάποιου θεωρητικοῦ σεμιναρίου. Ἐκεῖνο πού δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητηθεῖ εἶναι ὅτι ἀποτελοῦν τό ἰσχύον ἐλληνικό πολίτευμα, πού διαμορφώθηκε μέ τό Σύνταγμα τοῦ 1975 βάσει ^{τῶν} ἱστορικῶν καί πολιτικῶν δεδομένων τῆς χώρας μας καί τό ὅποιο ὡς πρὸς τίς βασικές του δομές κατέστη μὴ ἀναθεωρήσιμο.

Ἡ ἀλλοίωση αὐτοῦ τοῦ πολιτεύματος, τήν ὁποία προκαλοῦν οἱ προτεινόμενες τροποποιήσεις, γίνεται μέ τήν πλήρη ἀπογύμνωση τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἀπὸ τίς νομοθετικές του ἀρμοδιότητες καί μέ τήν δραστική περικοπή τῶν ἀρμοδιοτήτων του ὡς ρυθμιστοῦ τοῦ πολιτεύματος. Χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι ἡ

πρόταση για την αναθεώρηση διατηρεί μὲν τίς ἐτικέττες τῶν ἀρθρ. 26 παρ. 1 καὶ 30 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος, ἀλλὰ τίς ὑποσκάπτει κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας παύει πιά νά εἶναι φορέας μέρους τῶν ἐξουσιῶν τοῦ κράτους καί ἐπομένως παράγων ἐξισορροπητικός μεταξύ των, ὅπως τόν διέπλασε τό Σύνταγμα, καί μετατρέπεται σέ ἀπλό ὄργανο τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Ὡς πρὸς τὴν νομοθετικὴν τοῦ ἀρμοδιότητα ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἀφοῦ δέν κυροῖ πλέον τοὺς νόμους δέν μπορεῖ πιά νά ἐλέγχει τὴν οὐσιαστικὴ συνταγματικότητα ἐνὸς νόμου πού καλεῖται νά ὑπογράψει, οὔτε μπορεῖ νά τόν ἀναπέμψει στὴ Βουλὴ, γιατί τώρα πιά ὁ ἐλεγχὸς του περιορίζεται μόνο στὴν τήρηση τῆς διαδικασίας ψηφίσεώς του. Ἐτσι ὅμως ἡ ψήφιση ἀντισυνταγματικῶν νόμων μένει ἀνεξέλεγκτη, περιοριζόμενη μόνο ἀπὸ τόν ἐλεγχὸ τῶν δικαστηρίων, τὰ ὁποῖα ἐλλείπει Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου, ἐπιλαμβάνονται τυχαῖα καί ἐπ' εὐκαιρίᾳ κάποιας διαφορᾶς.

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι δέν ἀπομένει πιά καμιὰ νομοθετικὴ ἀρμοδιότητα στὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, πράγμα πού, ὅπως ἐλέχθη, εἶναι ἀνεπίτρεπτο γιατί ἐκμηδενίζει τό ἀρθρ. 26 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος. Καί στό ἀρθρο αὐτό ὁ συντακτικὸς νομοθέτης ἀπέδωσε τόση σημασία, ὥστε τόκαθόρισε εὐθέως ὡς μὴ ἀναθεωρήσιμο. Ἐδῶ ἡ πρόταση τῆς κυβερνητικῆς πλειοψηφίας παραβιάζει εὐθέως τό Σύνταγμα.

Ἀλλὰ καί σέ σχέση μὲ τὴν ιδιότητά του ὡς "ρυθμιστοῦ" τοῦ πολιτεύματος κατ'οὐσίαν δέν ἀπομένει στὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας σχεδὸν καμιὰ ρυθμιστικὴ ἀρμοδιότητα: Ἡ ἄμεση προσφυγὴ στὴ λαϊκὴ κυριαρχία μὲ δημοψήφισμα γιὰ κρίσιμα ἐθνικὰ θέματα περιέρχεται στὴν πρωτοβουλία τῆς Κυβερνήσεως, ἡ διάλυση τῆς Βουλῆς λόγω δυσαρμονίας μὲ τό λαϊκὸ αἶσθημα δέν εἶναι πιά δυνατή, ἐνῶ ^{εἶναι} ὑποχρεωτικὴ ἡ διάλυσή της ἂν τό ζητήσει ἡ Κυβέρνηση πού ἔτυχε ψήφου ἐμπιστοσύνης κάποτε, ἀκόμη κι' ἂν ἤδη στὴν οὐσία δέν τὴν διαθέτει. Ἀκόμη, στίς περιπτώσεις πού δέν εἶναι εὐχερές νά σχηματισθεῖ ἢ νά διατηρηθεῖ βιώσιμη Κυβέρνηση, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας στερεῖται πιά κάθε πρωτοβουλίας καί ἀκολουθεῖ δεσμευτικὲς διαδικασίες πού παρατείνουν τὴν πολιτικὴ ἐκκρεμότητά καί καταλήγουν σέ ἓνα νόθο καί δυσλειτουργικὸ κυβερνητικὸ σχῆμα μὲ πρωθυπουργό ἀνώτατο δικαστικὸ καί μέλη βουλευτές ὅλων τῶν κομμάτων. Ἐδῶ ἐκτός ἀπὸ τό ὅτι παραβιάζεται καί ἄλλη διάταξη τοῦ Συντάγματος (ἀρθρ. 89 παρ. 4) πού ἀπαγορεύει τὴ συμμετοχὴ δικαστῶν στὴν Κυβέρνηση, παρατηρεῖται νέα ἐμπλοκὴ τῆς κορυφῆς τῆς Δικαιοσύνης στὴν πολιτικὴ διαμάχη πού τοποθετεῖται ἐπικεφαλῆς μιᾶς Κυβερνήσεως ἀπὸ βουλευτές κομμάτων, τὰ ὁποῖα προηγουμένως

δέν κατόρθωσαν νά συνεννοηθοῦν μεταξύ τους ἀκριβῶς στό νά σχηματίσουν μιὰ βιώσιμη Κυβέρνηση.

Όλα τά παραπάνω δείχνουν πῶς σέ κρίσιμες θάσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέν μπορεῖ νά ἀναπτύξει καμιὰ ρυθμιστική πρωτοβουλία, δηλ. παύει νά εἶναι ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος, ὅπως τόν ὀρίζει καί τόν διεμόρφωσε κατά τρόπο δεσμευτικό τό Σύνταγμα.

Όλες οἱ παραπάνω, ὅπως καί οἱ λοιπές τροποποιήσεις πού εἰσηγεῖται ἡ κυβερνητική πλειοψηφία, εἶναι ὅχι μόνο ἄστοχες καί ἐπικίνδυνες γιά τήν πολιτική ὁμαλότητα, ἀλλά προδίδουν τήν νοοτροπία καί τούς ἀπώτερους στόχους τῆς Κυβερνήσεως, πού εἶναι ἡ παντοδυναμία της ἀκόμη καί ἔναντι τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν (ἄρθρ. 48 π.χ.) καθώς καί ἡ διαιώνιση στήν ἐξουσία μιᾶς πλειοψηφίας (ἀμιγῶς ἢ μετωπικῆς), ἀκόμη καί ὅταν ^{αὕτῃ} ἔχει χάσει τό λαϊκό της ἔρεισμα. Αὐτή ἡ ὑπερενίσχυση τῆς Κυβερνήσεως σέ βάρος τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας μᾶς δημιουργεῖ βαθύτατες ἀνησυχίες καί δυσπιστίες, γιατί ἡ κατάχρησή της μπορεῖ νά ἀποβεῖ ἀσύγκριτα πιό ἐπικίνδυνη καί καταλυτική γιά τή Δημοκρατία ἀπ' ὅτι ἡ ὅποια κακή χρήση τῶν ἐξουσιῶν του ἀπό ἓνα Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας.

ΥΠΟΠΤΗ ΚΑΘΕ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΝΑ ΕΡΜΗΝΕΥΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΤΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΜΕ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ
Ο ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ Κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Τα θέματα που έθεσε ο κ. Εισαγγελέας Εφετών κ. Τσεβάς με το άρθρο του στην «Καθημερινή» της Τρίτης, εξακολουθούν να συζητούνται ευρύτατα. Η προσοχή εστιάζεται στο σημείο όπου τονίζεται η υποχρέωση της δικαστικής εξουσίας να ελέγχει τη συνταγματικότητα του νόμου και ότι στην άσκηση αυτών των καθηκόντων τα δικαστήρια είναι απολύτως αυτοδύναμα και αυτοτελή.

Σχετικά με το κρίσιμο αυτό θέμα δημοσιεύουμε σήμερα την ακόλουθη επιστολή του ακαδημαϊκού και τώως προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσου:

«Από μίαν παραπομπή στο βιβλίο μου «Πολιτική» στο άρθρο του Εισαγγελέως Εφετών κ. Τσεβά που δημοσιεύσατε στο φύλλο της 27ης Νοεμβρίου, δημιουργείται η εντύπωση ότι διαφωνώ μαζί του σε όσα λέγει για την υποχρέωση της δικαστικής εξουσίας να ελέγχει την συνταγματικότητα του νόμου, ενώ είμαι απολύτως σύμφωνος μαζί του.

Στο βιβλίο μου υποστηρίζω ότι λογικά κατά δύο τρόπους λειτουργεί η πολιτική εξουσία: είτε θέτει κανόνες δικαίου είτε τους εφαρμόζει, ή νομοθετεί ή εκτελεί. Η εκτέλεση όμως μπορεί να είναι σύννομη ή παράνομη. Όταν είναι παράνομη τότε σε όλα τα κράτη δικαίου δημιουργείται μία ειδική λειτουργία που η ακυρώνει ή διορθώνει την μη σύννομη εκτέλεση.

Πουθενά δεν λέγω ότι αυτή η τρίτη λειτουργία δεν είναι απολύτως αυτοδύναμη και ανεξάρτητη από οιαδήποτε άλλη. Εκτελεί τον νόμον όπως αυτή τον αντιλαμβάνεται και τον ερμηνεύει και κανείς ούτε καν έμμεσα δεν δικαιούται να επεμβεί σε αυτή την αρμοδιότητα.

Ούτε στο βιβλίο που παραπέμπει ο κ. Τσεβάς, ούτε σε κανένα μου άλλο κείμενο δεν μπορεί να βρεθεί μία αντίθετη θέση. Μπορεί να μην συμφωνεί ο κ. Τσεβάς στο ότι η δικαστική εξουσία ή άλλως λειτουργία αν και εκτελεί ή εφαρμόζει και δη ορθώς κατά την κρίση της τον νόμον, δεν πρέπει να λέγεται μορφή εκτελεστικής λειτουργίας διότι έτσι δίνεται η εντύπωση ότι εξαρτάται από την κυβέρνηση ή την διοίκηση ή και την Βουλήν. Αλλά αυτό αποτελεί διαφωνία απλώς ορολογίας και όχι ουσίας. Δεν διαφωνούμε στο καιριο στην απόλυτη αυτοδυναμία της δικαστικής εξουσίας. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από το γεγονός ότι στο ισχύον Σύνταγμα στην συνέχεια του οποίου κάπως συνέβαλα, την υποχρέωση των δικαστηρίων να εξετάζουν την συνταγματικότητα των νόμων την καταστήσαμε από θεωρητική απλώς αρχή θετικών κανόνων δικαίου.

Ακόμη και από όσα έχω γράψει για την Ερμηνεία και τις Πηγές του θετικού δικαίου, σαφώς προκύπτει ότι είμαι άκρως αντίθετος προς την εκκολαπτομένη στον τόπο μας τάση να μιλούμε για κοινωνικές δυνάμεις και ρεύματα που πρέπει σε μία δημοκρατική χώρα να επηρεάζουν την αυστηρή λογική ή ακριβέστερα τελεολογική ερμηνεία των συνταγματικών κανόνων.

Αντιθέτως αυτές τις ύποπτες και δήθεν δημοκρατικές, αλλά κατά βάθος επικίνδυνες για την δημοκρατία τάσεις, σαφώς τις αποκρούω και τις θεωρώ εκ του πονηρού».

ΕΣΤΙΑ

30 Νοεμβρίου 1984

Η ΔΕΟΥΣΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Πολύ απλά —«τετράγωνο», θα λέγομεν— ο ακαδημαϊκός και πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Κων. Τσάτσος, έβαλε τα πράγματα εις την θέσιν των, σχετικώς με τας αμφισβητήσεις που ήγειραν σκοπίμως, ώρισμένοι κορυφαίοι παράγοντες της Πολιτείας —μεταξύ των οποίων ο πρωθυπουργός κ. Παπανδρέου και ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. Μαγκάκης— δια το δικαίωμα των Δικαστηρίων να ερμηνεύουν το Σύνταγμα. Ο κ. Τσάτσος παραπέμπει εις το βιβλίο του «Πολιτική», εις το όποιον —ως λέγει ίδων την ιδιότητά του άποψιν επί του κρίσιμου τούτου θέματος— υποστηρίζει ότι:

«Λογικά κατά δύο τρόπους λειτουργεί η πολιτική εξουσία! είτε θέτει κανόνες δικαίου είτε τους εφαρμόζει, ή νομοθετεί ή εκτελεί. Η εκτέλεση όμως μπορεί να είναι σύννομη ή παράνομη. Όταν είναι παράνομη τότε σε όλα τα κράτη δικαίου δημιουργείται μία ειδική λειτουργία που η ακυρώνει ή διορθώνει την μη σύννομη εκτέλεση. Αυτή η τρίτη λειτουργία είναι απολύτως αυτοδύναμη και ανεξάρτητη από οιαδήποτε άλλη. Εκτελεί τον νόμον όπως αυτή τον αντιλαμβάνεται και την ερμηνεύει και κανείς ούτε καν έμμεσα δεν δικαιούται να επέμβει σε αυτή την αρμοδιότητα».

Πράγματα σαφή και ξεκάθαρα, τα όποια ούδεις, όχι νομικός, άλλ' ούτε άπλοους πολίτης διαθέτων κοινόν νούν και στοιχειώδη κρίσιν δύναται να αμφισβητήσει. Καί όμως, ο περινούστατος Πρωθυπουργός μας δεν έδιστάσε να μετέλθη πλήθος τεχνασμάτων και να έπικαλεσθή ολοκληρωτικής —αυτόχρημα... εθνικοσοσιαλιστικής— ύψης έπιχειρήματα, δια να πείση τούς άφελείς, ότι τα δικαστήρια δεν δικαιούνται να κρίνουν την συνταγματικότητα νόμων ψηφισθέντων από την Βουλήν, διότι, τάχα, προσβάλλουν... τον Λαόν, έκ του οποίου προήλθεν ή Βουλή που θα έμφανισθή, δια της άποφάσεώς των, ως παρανομούσα!

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 20.11.84

ΕΝΩ ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑ ΕΚΔΗΛΩΘΗΚΕ ΧΘΕΣ

Νά απόσχει τών καθηκόντων του ο κ. Κώνστας ζητεί ο πρόεδρος ΔΣΑ

ΕΩΣ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΠΟΥ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΘΕΙ

Στίς «ερμηνείες» του προσκειμένου της πολιτικά καθηγητού κ. Δ. Τσάτσου, προσέφυγε χθές η κυβέρνηση αναζητώντας υποστηρικτή στο θέμα τών παρεμβάσεων της εκτελεστικής στίς αρμοδιότητες της δικαστικής εξουσίας. Η Γενική Γραμματεία Τύπου διένειμε χθές δηλώσεις του κ. Τσάτσου, ενώ ταυτόχρονα η ΕΡΤ 1 παρουσίασε τόν εν λόγω συνταγματολόγο πολιτικό, ο οποίος ανέπτυξε με κάθε άνεση τις απόψεις του στο Δελτίο Ειδήσεων τών 9 μ.μ. (!). Η κυβερνητική δικαιολογία για την ενέργεια αυτή ήταν ότι ο κ. Δ. Τσάτσος διετέλεσε εισηγητής της αντιπολιτεύσεως κατά την έγκριση του Συντάγματος. Στην ουσία, όμως, ο κ. Δ. Τσάτσος στρατολογήθηκε προκειμένου να απαντήσει στην επιστολή του πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κων. Τσάτσου. Φυσικά και η κυβέρνηση και η ΕΡΤ ουδεμία αναφορά στην εν λόγω επιστολή έκαναν, παρά τὸ γεγονός ότι ο κ. Κων. Τσάτσος «συμβαίνει» να είναι και ο πρόεδρος της Επιτροπής του Συντάγματος... Όπως τονίζουν παράγοντες της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως η ενέργεια — ιδίως της ΕΡΤ — ήταν τόσο αυθαίρετη και εξοργιστική, ώστε και ο κ. Δ. Τσάτσος όφειλε να αποφύγει να συμπράξει σε μιὰ έκδηλα αντιδημοκρατική πράξη, αξιώνοντας —τουλάχιστον— να τεθούν οι απόψεις του στη δοκιμασία του διαλόγου.

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Μετά την παρουσίαση από την τηλεόραση του κ. Δ. Τσάτσου, ο

πρόεδρος της «Νέας Δημοκρατίας» κ. Κ. Μητσοτάκης επικοινωνήσε με τόν Γενικό Διευθυντή της ΕΡΤ κ. Μαθιόπουλο και του επισήμανε ότι δεν είναι δυνατόν η τηλεόραση να παρουσιάζει μόνο τή μια άποψη. Ο κ. Μαθιόπουλος, σύμφωνα με ανακοίνωση της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως, υποσχέθηκε ότι αύριο θα παρουσιάσει και την άλλη άποψη.

Πάντως, στο όλο θέμα για την κατάσταση στην κορυφή της δικαιοσύνης, αναφέρθηκε χθές και ο πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, ο οποίος ζήτησε να απόσχει τών καθηκόντων του ως τόν Ιούνιο, πού συνταξιοδοτείται ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου κ. Γ. Κώνστας. Επίσης ο κ. Ζαφειρόπουλος ζήτησε να τηρηθούν οι αναγκαίες εγγυήσεις κατά την κλήρωση τών μελών του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου, οι οποίες πρόκειται να γίνουν τή Δευτέρα, για να μην προκληθεί και πάλι θόρυβος όπως πέρυσι.

Ο κ. ΕΠ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ν' απόσχει τών καθηκόντων του ως τόν ερχόμενο Ιούνιο πού συνταξιοδοτείται, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου κ. Γ. Κώνστας, ζητεί ο πρόεδρος του Δ.Σ.Α. και πρόεδρος της συντονιστικής επιτροπής τών δικηγορικών συλλόγων του κράτους κ. Επαμ. Ζαφειρόπουλος, με χθεσινή δηλώσή του στην οποία τονίζονται:

— Ο θόρυβος πού έχει δημιουργηθεί, για διάφορα θέματα, γύρω από τὸ πρόσωπο του προέδρου του Αρείου Πάγου, επιβάλλει την

αποχή του κ. Γ. Κώνστα από τὰ καθήκοντά του, ως τόν ερχόμενο Ιούνιο, πού αποχωρεί λόγω συμπλήρωσεως του ορίου ηλικίας. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα επιτακτικό μετά την έρευνα την οποία διενεργεί, για τὰ θλιβερά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, ο τέταρτος αντιπρόεδρος (και όχι, περιέργως, ο εισαγγελέας ή ένας από τούς πρώτους τρεις αντιπροέδρους) του Αρείου Πάγου κ. Στασινός ύστερα από σχετική εντολή του υπουργού Δικαιοσύνης. Μιά έρευνα πού θάπρεπε να γίνει από συλλογικό όργανο, υπό την προεδρία του εισαγγελέως του Αρείου Πάγου, με συμμετοχή εκπροσώπων όλων τών πολιτικών κομμάτων και του προέδρου του Δ.Σ.Α.

Η ΚΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΑΝΩΤ. ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Όσον αφορά τὸ θέμα κληρώσεως τών μελών του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου για τὸ 1985, πού έγινε γνωστό χθές ότι θά διενεργηθεί την ερχόμενη Δευτέρα, ο κ. Ζαφειρόπουλος δήλωσε τὰ εξής:

— Είναι γνωστός ο μέγας θόρυβος πού είχε προκληθεί πέρυσι και πρόπερσι για τόν τρόπο κληρώσεως τών μελών του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου και τών μελών τών πειθαρχικών συμβουλίων στὸν Αρειο Πάγο. Επειδή η γυνή του Καίσαρος δεν πρέπει μόνο να είναι, αλλά και να φαίνεται τιμία, ζητώ από τόν κ. υπουργό

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 3η ΣΕΛ.

ηίω αμδαυ

Νά απόσχει τών καθηκόντων του

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΣΕΛ.

Δικαιοσύνης νά εποπτεύσει, όπως έχει υποχρέωση, ώστε νά αποφευχθεί νέος θόρυβος, πού θά ζημιώσει τήν ποικιλοτρόπως πλησσομένη Δικαιοσύνη. Ορθό καί επιτρεπτό είναι νά διενεργηθεί η κλήρωση προεδρεύοντος τού κατά νόμο αναπληρωτή τού προέδρου τού Αρείου Πάγου. Η κληρωτίδα μέ τήν οποία θά γίνει η κλήρωση πρέπει νά είναι διαφανής καί ο κάθε εξαγόμενος απ' αυτήν κλήρος νά υπογράφεται από όλα τά μέλη τού δικαστηρίου καί τόν εισαγγελέα, πρό τής ανακοινώσεως τού ονόματος πού θά κληρώνεται.

— Ως πρόεδρος τού Δ.Σ.Α. καί τής συντονιστικής επιτροπής τών δικηγορικών συλλόγων τού κράτους έχω τήν υποχρέωση αυτής τής υπομνήσεως. Επιβάλλεται δε εγώ καί άλλοι δικηγόροι, εκπρόσωποι όλων τών συνδυασμών τών περσινών αρχαιρεσιών, νά παρευρεθούμε στήν κλήρωση. Είμαστε υποχρεωμένοι όλοι νά συνεργαστούμε γιά τήν αποκατάσταση τού κύρους τής Δικαιοσύνης καί τήν διαφύλαξη τής τάξεως μέσα στους κόλπους τής, επιδεικνύοντας στίς κρίσιμες αυτές στιγμές ευθύνη έναντι όχι μόνο τής Δικαιοσύνης, αλλά καί τής Δημοκρατίας καί τού ελληνικού λαού.

ΕΞΙΩΠΗΣΕ ΠΑΛΙΝ Ο Κ. ΜΑΓΚΑΚΗΣ

Απέφυγε καί χθές ο υπουργός Δικαιοσύνης νά εξηγήσει γιατί ανέθεσε τήν διενέργεια τής έρευνας γιά τά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν στό Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, στόν τέταρτο αντιπρόεδρο τού Αρείου Πάγου κ. Στασινό καί όχι στόν Εισαγγελέα ή σ' έναν από τούς τρεις πρώτους αντιπροέδρους.

Στίς επίμονες ερωτήσεις τών δημοσιογράφων ο κ. Μαγκάκης επανέλαβε τήν προχθεσινή καθόλου πειστική εξήγησή του ότι ανέθεσε τήν έρευνα στόν κ. Στασινό γιατί «είναι υπέρ τής δημιουργίας τού νέμου κλίματος».

ΔΙΩΣΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Νά ελεγχθεί πειθαρχικά η συμπεριφορά τόσο τού κ. Α. Σακελλαρόπουλου όσο καί τών άλλων δικηγόρων πού διατάραξαν τήν συνεδρίαση τού Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, ζητεί μέ έγγραφό του πρός τόν πρόεδρο τού ΔΣΑ κ. Ε. Ζαφειρόπουλο ο σύμβουλος τού συλλόγου κ. Δ. Χατζημιχάλης.

Στό έγγραφό του ο κ. Χατζημιχάλης τονίζει μεταξύ άλλων ότι ο κ. Σακελλαρόπουλος, συνήγορος τού κ. Μ. Κουτσογιωργά γιά τήν υπόθεση τής παράνομης παραχώρισης στρεμμάτων γης, φέρεται ότι χωρίς νά τού έχει δοθεί ο λόγος ανέβηκε στό βήμα υποκαθιστώντας τόν πρόεδρο τού ΑΕΔ καί εστράφη εναντίον μελών τού δικαστηρίου κατηγορώντας τα γιά ασέβεια πρός τήν Δικαιοσύνη.

Ο κ. Χατζημιχάλης ζητεί επίσης από τόν ΔΣΑ νά λάβει θέση επί τού πελώριου ζητήματος πού δημιουργήθηκε μέ τίς γνωστές δηλώσεις τού κ. πρωθυπουργού καί τού υπουργού Δικαιοσύνης, πού έθισαν υπό αμφισβήτηση τό δικαίωμα τών δικαστών νά ερμηνεύουν τό Σύνταγμα.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑΣ

Ο αντιπρόεδρος καί ο γενικός γραμματέας τού ΔΣΑ κ. κ. Αυδής καί Κουβέλης, μέ ανακοίνωσή τους χθές δράδυ, λίγο πρίν αρχίσει η συνεδρίαση τού διοικητικού συμβουλίου (στίς 9 τό δράδυ) αναφέρουν τά εξής:

Οι δηλώσεις τού προέδρου τού ΔΣΑ γιά θέμα, πού θά συζητηθεί σέ λίγες ώρες στή συνεδρίαση τού διοικητικού συμβουλίου, σύμφωνα μέ τήν ημερησία διάταξη, είναι γεγονός πού δέν συνηθίζεται στό συνδικαλιστικά ήθη τού ΔΣΑ. Ο πρόεδρος — προστίθεται στήν ανακοίνωση — έπρεπε νά περιμένει τήν απόφαση τού διοικητικού συμβουλίου, στό πλαίσιο μιάς συσαστικής δεοντολογίας.

Ο Κ. Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Οι δηλώσεις τού κ. Δ. Τσάτσου είναι οι ακόλουθες:

«Είναι δυσάρεστο, ότι τό Σύνταγμα, τόν τελευταίο καιρό, αντί νά λειτουργεί ως πλαίσιο τού πολιτειακού μας δίου, γίνεται τό ίδιο όργανο πολιτικής αντιπαράθεσης. Η επέκταση τής πολιτικής εξουσίας καί στά προβλήματα τής δικαιοσύνης, δημιουργεί θέματα πού υποχρεώνουν τήν Επιστήμη νά δώσει ένα «παρών». Εγώ έχω τήν εξής, συνοπτική, άποψη:

1) Τό πρόβλημα πού ειδικότερα συζητιέται σήμερα, είναι τά όρια τής εξουσίας τών δικαστών καί ιδιαίτερα δέδια, τού Συμβουλίου τής Επικρατείας, τού Αρείου Πάγου καί τού Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, νά ελέγχουν τή συνταγματικότητα τών νόμων.

2) Γιά νά εξηγήσω ως ποιο σημείο φτάνει η υπαγωγή τού νομοθέτη, δηλαδή τής Βουλής, στόν έλεγχο τών συνταγματικών δικαστών, πρέπει νά πώ τί σημαίνει επιτέλους Σύνταγμα καί πώς λειτουργεί.

Είναι πάγια πιά η άποψη ότι τό Σύνταγμα περιέχει πλαίσια καί κριτήρια γιά τή διαμόρφωση τής πολιτικής βούλησης. Καί τονίζω: Μόνο πλαίσια καί κριτήρια. Τό Σύνταγμα δηλαδή δίνει τή δυνατότητα τής πολιτικής καί κοινωνικής εξέλιξης. Φορέας αυτής τής πολιτικής καί κοινωνικής εξέλιξης, όμως, δέν είναι ο συνταγματικός δικαστής, αλλά η Βουλή, ως έκφραση τής λαϊκής κυριαρχίας.

Γιά νά εξηγήσομαι, μέ ένα απλό παράδειγμα: Γιά νά πώ π.χ. τί σημαίνει ακαδημαϊκή ελευθερία, κατά τό άρθρο 16 τού Συντάγματος, ούτε θά αντιγράψω τίς ειδικές απόψεις πού είχαν οι συντάκτες του, ούτε υπάρχει κανένα φιλοσοφικό κοράνι ή ευαγγέλιο, πού μιά γιά πάντα καθόρισε τά νοήματα τών θεσμών. Τά νοήματα τών θεσμών εξελίσσονται καί εκφράζουν τήν ιστορική εξέλιξη. Έτσι, πρίν 30 χρόνια, η κατάργηση τής πανεπιστημιακής έδρας ή η φοιτητική συμμετοχή στή διοίκηση τών Πανεπιστημίων θεωρείτο παραβίαση τής ελευθερίας τών διδασκόντων. Σήμερα, κάτω από ίδιους κανόνες Συντάγματος, κρίνεται ότι η κατάργηση τής έδρας καί η φοιτητική συμμετοχή εξασφαλίζουν τήν ακαδημαϊκή ελευθερία. Τό Σύνταγμα, δηλαδή, εφόσον θεσπίζει τή δημοκρατική αρχή, επιφυλάσσει στό νομοθέτη τίς μεγάλες πολιτικές επιλογές. Ο νομοθέτης, λοιπόν υλοποιεί τήν ιστορική εξέλιξη μέσα στό πλαίσιο τού Συντάγματος.

3) Αν δέν δεχτούμε πώς ΕΤΣΙ είναι η σχέση Συντάγματος καί νομοθέτη, τότε μεταβάλλουμε τό Σύνταγμα στόν πίο αφύσικο φραγμό γιά τή σωστή λειτουργία τής έννομης τάξης. Οδηγούμε τό Σύνταγμα σέ μιά άδικη καί μοιραία σύγκρουση μέ τήν πραγματικότητα καί κάνουμε ό,τι μπορούμε γιά νά τό αποδυναμώσουμε.

4) Αυτή η σχέση Συντάγματος καί νομοθέτη υπαγορεύει αμείλικτα τά όρια τού δικαστικού ελέγχου τού νομοθέτη από τόν δικαστή.

Σήμερα, στήν επιστήμη, καί ιδιαίτερα στίς χώρες πού υπάρχει οργανωμένη συνταγματική δικαιοσύνη, ακούγεται η κατακραυγή εναντίον τής επέκτασης τού δικαστικού ελέγχου. Η επιστήμη, λοιπόν, αρνείται στους δικαστές τήν εξουσία νά ξεπερνούν τόν έλεγχο τών πλαισίων καί τών κριτηρίων, πού θεσπίζει τό Σύνταγμα καί νά εισέρχονται στους τομείς τών μεγάλων πολιτικών επιλογών, στους τομείς, δηλαδή, πού ανήκουν, κατά τή δημοκρατική αρχή, στή λαϊκή αντιπροσωπεία.

5) Επισημάνθηκαν πρόσφατα από τόν πρωθυπουργό αυτοί ακριβώς οι κίνδυνοι πού πηγάζουν από τήν επέκταση τού δικαστικού ελέγχου. Οι κίνδυνοι αυτοί είναι δύο ειδών:

Πρώτον: Είναι κίνδυνοι πού απειλούν τή λαϊκή κυριαρχία. Η σκέψη δέν είναι δέδια νέα. Αρκεί νά αναφέρω, πώς έτσι σκέπτεται σήμερα η πλειοψηφία τών αρμόδιων επιστημόνων, όπως έδειξε τό Συνεδριό τους στό Ινστιτούτο πρίν τρία χρόνια καί η σχετική διβλιογραφία πού ακολουθήσε.

Δεύτερον: Δημιουργείται κίνδυνος γιά τή δικαστική ανεξαρτησία. Ο δικαστής πρέπει νά είναι κατά τό Σύνταγμα, ανεξάρτητος. Δέν αρκεί όμως νά πρέπει. Πρέπει καί νά «μπορεί». Καί ο δικαστής τότε μόνο μπορεί νά παραμείνει ανεξάρτητος, όταν περιορίζεται στήν ερμηνεία τού Συντάγματος καί δέν χρησιμοποιεί τήν ερμηνεία αυτή γιά νά εισέλθει στίς πολιτικές επιλογές, μέ σκοπό νά τίς εμποδίσει. Αυτό σημαίνει πώς η δικαιοσύνη οφείλει νά μένει έξω από τόν κομματικό ανταγωνισμό, αλλά πώς καί οι πολιτικές δυνάμεις τής χώρας οφείλουν νά τήν αφήσουν έξω απ' αυτό τόν ανταγωνισμό. Η επισήμανση λοιπόν τών ορίων στό έργο τού δικαστή αποτελεί όχι περιορισμό αλλά προάσπιση τού δικαστή, τού λειτουργήματός του καί τής ανεξαρτησίας του.

6) Η αρχή τής διακρίσεως τών λειτουργιών, πού χαρακτηρίζει τή δημοκρατία, δέν μπορεί, όπως γίνεται αυτές τίς μέρες από όψιμους συνταματολόγους, νά χρησιμοποιείται μόνο ως επιχείρημα γιά τά όρια τής εξουσίας τού νομοθέτη αλλά εξίσου καί ως επιχείρημα γιά τήν χάραξη τών ορίων τής δικαστικής εξουσίας.

7) Σέ μιά δημοκρατία μέ ανοιχτό δημόσιο διάλογο, αυτές οι επισημάνσεις πρέπει νά γίνονται καί νά είναι δημόσιες. Η πολιτική ευθύνη τής επιστήμης τίς υπαγορεύει. Καί συμπληρώνω, διαδίδοντας τή σημερινή τοποθέτηση τού μεγάλου νομικού καί φιλοσόφου Κωνσταντίνου Τσάτσου:

Η φωνή τού Κ. Τσάτσου είναι βαθιά σεβαστή καί η γνώμη του καιρία καί σημαντική.

Ξέροντας πώς συμφωνούμε, εκείνος κι εγώ, ότι η διαφάνεια καταινείωνε καί τήν επιστήμη καί τή δημοκρατία, διατυπώνω τή διαφώνία μου μαζί του:

Υποστήριξε ο σεβαστός καί προσφιλής μου Κωνσταντίνος Τσάτσος, ότι οι σύγχρονες αντιλήψεις γιά τήν ερμηνεία τού Συντάγματος είναι «δήθεν δημοκρατικές», καί «υπόπτες». Εγώ δέν θά ήθελα νά χαρακτηρίσω καμιά επιστημονική άποψη ως «δήθεν δημοκρατική» ή ως «υπόπτη», όσο κι αν διαφωνώ. Αν όμως έμπαινα κι εγώ στόν πειρασμό νά ψάξω γιά «υπόπτους», θά έλεγα ότι θά τούς έψαχνα μεταξύ εκείνων πού υποστηρίζουν τήν απροσδόκητη και ονιστόρητη αναβίωση τού «Κράτους τών δικαστών» (RICHTER-STAAT).

12/11/84 [8.1]

2 ἴδια κείμενα γιὰ διαφύλαξη
γιὰ τὸ ζύγγραφο.

Ὅταν ἡ κυβέρνηση Α. Παπανδρέου
ἔκανε ἀλλαγές

[B.2]

Για τον Κ.Κ. Αθαν

Προεβρος υπ. Δημόκρ.

12/11/84
[8.3]

9

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σύμφωνα με τό άρθρον 1 του Συντάγματος, τό πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι "Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία".

Ὁ ὅρος αὐτός περικλείει δύο βασικά στοιχεῖα. Τήν παρουσία αἵρετοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καί τήν Κοινοβουλευτική μορφή τῆς Πολιτείας.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ὀρίζεται ἀπό τό Σύνταγμα ὡς ρυθμιστής τοῦ Πολιτεύματος (ἄρθρ.30 παρ.1).

Σύναψη
Γιά τήν ἀνταπόκριση τοῦ Προέδρου στήν ἀποστολή του, τό Σύνταγμα τοῦ ἀναθέτει συγκεκριμένες ἀρμοδιότητες. Ἀπό τόν συνδυασμό τῶν διατάξεων αὐτῶν καί τήν καθιερωμένη εἰς τά κοινοβουλευτικά πολιτεύματα ἀποστολή τοῦ "ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους" μπορεῖ μέ ἀσφάλεια νά συναχθῇ ἡ θέσις πού θέλησε νά δώσῃ πραγματικά ὁ συνταγματικός νομοθέτης στήν παρουσία καί τήν ἀποστολή τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας.

Τό Σύνταγμα 1864/1911/1952 ὥριζε τίς ἀρμοδιότητες τοῦ "ἀνωτάτου ἀρχοντος τοῦ Κράτους", πού ἔπρεπε νά ἀσκήῃ γενικά καί χωρίς διάκριση, μέ τήν κυβερνητική συμμετοχή. (Τήν Κυβέρνηση ὡς σύνοπλον, ἢ μόνον μέ τόν Πρωθυπουργό, ἢ τόν ἀμόδιο κατά ἀντικείμενο ὑπουργό). Τόν εἶχε καθιερώσει ρητά ἀνεύθυνο καί ἀπαραβίαστο.

Τό Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας τοῦ 1927 εἶχε ἀναγνωρίσει στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τή συμμετοχή σέ συγκεκριμένες πράξεις, πάντοτε ὅμως μέ ὑποχρεωτική τήν κυβερνητική σύμπραξη. (Τόν ὥριζε ὡς "ἐνώτατο λειτουργό τοῦ Κράτους". Καί ὀρθῶς διότι στή δημοκρατική πολιτεία ὅλα τά ὄργανα εἶναι "λειτουργοί τῆς κρατικῆς ἐξουσίας").

Τό ισχύον Σύνταγμα ορίζει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ως ρυθμιστή του πολιτεύματος και του αναγνωρίζει αρμοδιότητες, πού είναι αναγκαίες ή χρήσιμες, για να εξασφαλίσουν τήν ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία του πολιτεύματος της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Για τήν ανταπόκριση στην αποστολή του, τό Σύνταγμα, έν αρμονία προς τόν τίτλο του, αναθέτει είς τήν αρμοδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας τήν άσκηση πρώτον ρητά προσδιοριζομένων πράξεων μέ τήν κυβερνητική σύμπραξη, κατά κανόνα. (3581)

Παράλληλα, όμως, του έμπιστεύεται συγκεκριμένες αρμοδιότητες πού άσκει ο ίδιος μέ πρωτοβουλία του, χωρίς κυβερνητική συμμετοχή (άρθρ. 35 παρ. 2). Για τίς περιπτώσεις αυτές των νέων αρμοδιοτήτων του, πού ήσαν άγνωστες σέ όλα τά παλαιότερα συντάγματα, τό νέο Σύνταγμα, καθιερώνει πολιτική ευθύνη του σέ είδικές περιπτώσεις (άρθρ. 49).

Τά θέματα της κατηγορίας αυτής έχουν ιδιαίτερη σημασία για τήν ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος, όπως ο διορισμός του Πρωθυπουργού, ή σύγκληση του Συμβουλίου της Δημοκρατίας και του Υπουργικού Συμβουλίου υπό τήν Προεδρία του, ή διάλυση της Βουλής, ή ανάθεση του σχηματισμού Κυβερνήσεως κλπ. Τήν άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών έμπιστεύεται τό Σύνταγμα αποκλειστικά στην πρωτοβουλία του Προέδρου, μέ ανάληψη δικής του πολιτικής ευθύνης.

Η έκταση και ή σημασία των αρμοδιοτήτων της δεύτερης κυρίως κατηγορίας, καθιστούν τόν Πρόεδρο υπεύθυνο για τή λειτουργία του πολιτεύματος. Οι αρμοδιότητες αυτές δέν συνιστούν υπερεξουσίες, γιατί ή οριστική κρίσις είς τά θέματα αυτά ανήκει είς τήν Βουλή και τόν Λαό.

Έτσι, ή θέσις σήμερα του Προέδρου της Δημοκρατίας δέν ταυτίζεται μέ τή θέση του ανεύθυνου άλλοτε Προέδρου της Δη-

μοκρατίας. (Ούτε και με τή θέση του "άνευθυνου και άπαραβίαστου" κληρονομικού άρχηγού του Κράτους).

Η θέση του μπορεί να παραβληθῇ με τή θέση Προέδρου με καθιερωμένη εύθύνη, όπως διαμορφώνεται σε διάφορα δημοκρατικά συντάγματα τῆς Ευρώπης.

Εἰς τήν ἐκτίμηση τῆς θέσεως τοῦ Προέδρου σε άλλες χώρες, ὁ καθηγητῆς Ἀριστοβ. Μάνεσης (Αἱ ἐγγυήσεις τηρήσεως τοῦ Συντάγματος - 11 τευχ.β' παρ.39 - σελ.5), πρό δέ τῆς ἰσχύος τοῦ νέου Συντάγματος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, εἶχε παρατηρήσει ὅτι εἰς τήν Ἰταλία, ὑπό τήν ἰσχύ τοῦ Ἰταλικοῦ Συντάγματος 1948, πού καθιερώνει γενικά τό ἀνίσχυρο κάθε πράξεως τοῦ Προέδρου, χωρίς τήν προσηπικύρωση τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ. "Υπάρχουν πράξεις τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, πρὸς διενέργειαν τῶν ὁποίων αὐτός ἔχει κατ'οὐσίαν τήν πρωτοβουλίαν, αὐτός ἐλέγχει τήν σκοπιμότητά των, τοῦ προσυπογράφοντος ὑπουργοῦ περιοριζομένου εἰς ἔλεγχον νομιμότητος μόνον, δικαιούμενος νά διαφωνήσῃ με τήν γνώμη τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ. Αὐτός καθορίζει τό περιεχόμενόν των, ἐκφράζων δι' αὐτῶν τήν προσωπικήν του θέλησιν. Τοῦτο δέ συμβαίνει ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ ἀνώτατος ἀρχων: 1) εἶναι αἰρετός καί συνεπῶς ἡ θέλησίς του προσδιορίζεται βασικῶς ἀπό τή θέληση τοῦ λαοῦ, ὅπως συμβαίνει καί με τήν θέλησιν τῶν μεθ' ὧν συμπράττει ὑπουργῶν 2) εἶναι ποινικῶς ὑπεύθυνος δι' ἐσχάτην προδοσίαν ἢ παραβίασιν τοῦ Συντάγματος. Ἐν ὅψει τῶν ἀνωτέρω δικαιολογεῖται ἡ παρά τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας οὐσιαστικὴ ἀσκησης κρατικῆς ἐξουσίας. Διαφορετικὰ τό ὑπεύθυνον αὐτοῦ θά ἦτο ἀκατανόητον."

Ἐπεσημίναμεν ἀνωτέρω τίς διαφορές καί ἰδιοτυπίες τίς ὁποῖες παρουσιάζει τό Σύνταγμα μας τοῦ 1975 πρὸς τὰ προηγούμενα Συντάγματα μας καί πρὸς ἄλλα ξένα.

Εἶναι ἐξάλλου πρόδηλον ὅτι τό Σύνταγμα μας, ὅπως κάθε σύστημα κανόνων δικαίου, ἀποτελεῖ ὀργανικὴν ἐνότητα, χωρίς

δύο μιν υβρια ορσινύα
 αντιφάσεις από τήν οποίαν ενότητα οδηγούμενοι θά κατανοή-
 σμεν τό ακριβές νόημα τών επί μέρους διατάξεων του και
 ειδικώτερον τήν ὅλην θέσιν πού κατέχει ὁ Πρόεδρος ὡς
 ρυθμιστής τοῦ Πολιτεύματος εἰς πᾶσαν περίπτωσιν καί δὴ καί
 εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς ὁποίας δέν ρυθμίζει δι' ἐιδικῶν
 διατάξεων τό Σύνταγμα, καί τὰς ὁποίας πρέπει ὁ ἐρμηνευτής
 τοῦ Συντάγματος νά ἀντιμετωπίσῃ βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν
 αἱ ὁποῖαι διέπουν τό ὅλον σύστημα τῶν κανόνων τοῦ Συντάγ-
 ματός μας.)

Εἶναι προφανές ἀπό τό ὅλον αὐτό σύστημα ὅτι κατ' ἀρχήν
 ὁ Πρόεδρος, ὑπό ὠρισμένους ὅρους καί μέσα σέ ὠρισμένα ὅρια,
 δικαιούται νά διαφωνῇ μέ τήν Κυβέρνηση καί νά διαδηλῶν
 δημοσίᾳ τήν διαφωνία του.

Συγκεκριμένα: Κατά τό ἄρθρο 42 τοῦ Συντάγματος, ὁ
 Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει τό δικαίωμα νά ἀρνηθῇ μέ
 ἰδική του πρωτοβουλία νά ὑπογράψῃ καί δημοσιεύσῃ ἕνα ψηφι-
 σμένο ἀπό τή Βουλὴ Νόμο καί νά τόν ἀναπέμψῃ, μέ ὁποιαδήποτε
 (εἴτε τυπική εἴτε οὐσιαστική αἰτιολογία), ἐξηγώντας δημοσίᾳ
 τοὺς λόγους, γιά τοὺς ὁποίους ζητεῖ νέα κρίση τῆς Βουλῆς
 ἐπὶ τοῦ ψηφισθέντος νόμου. Ἐκδηλώνει δηλαδή διαφωνία μέ
 τήν Κυβερνητική πολιτική ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Βέβαια,
 στήν περίπτωση αὐτή, ἂν ἡ Βουλὴ θά ἐπέμενε, τό ἀποτέλεσμα
 τῆς Προεδρικῆς ἐνέργειας θά ἦταν μόνο ἀναβλητικό. Ἀλλά
 δέν θά ἔπαυε νά περιέχει ὄχι ἀπλῶς σαφή, ἀλλά ἀπερίφραστη
 ἐκδήλωση διαφωνίας τοῦ Προέδρου πρὸς τό Κυβερνητικό μέτρο,
 πού δέν ἀπαικλείετο νά εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό γιά τήν
 ἐσωτερική ἢ καί γιά τήν ἐξωτερική θέσιν τῆς Κυβερνήσεως.
 Σ' αὐτή τήν περίπτωση, τήν ἀντίθεσή του πρὸς τήν Κυβερνητι-
 κή πολιτική (πού συνήθως ἐκδηλώνεται μέ νομοθετικά μέτρα),
 ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας διατυπώνει δημοσίᾳ, χωρίς νά
 χρειάζεται κυβερνητική προσυπογραφή, ἐνῶ τό Σύνταγμα δέν
 προβλέπει ὁποιοδήποτε περιορισμό. Ἡ ἀρμοδιότης του εἶναι
 νομικά ἀπεριόριστη καί ἀνέλεγκτη.

Όμοίως, σύμφωνα με την παράγρ.2 του ίδιου άρθρου 42 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει την αρμοδιότητα να προκηρύξει δημοψήφισμα "επί κρίσιμου εθνικού θέματος". Με δική του πρωτοβουλία και χωρίς κυβερνητική σύμπραξη μπορεί να θέσει έρωτημα προς τό λαό, κρίνοντας εξουσιαστικά αν συντρέχει γι' αυτό ανάγκη. Στην περίπτωση αυτή θά εξηγήσει δημοσία τούς λόγους, για τούς οποίους καταλήγει στην προκήρυξη του δημοψηφίσματος. Θά εξηγήσει τούς λόγους της ένεργείας του, με την οποία ένδεχομένως λαμβάνει δική του συγκεκριμένη πολιτική θέση, αν η κυβέρνηση δέν συμμερίζεται τή θέση του.

Σύμφωνα με την παράγρ.3 του άρθρου 44, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει την αρμοδιότητα να άπευθύνη διάγγελμα προς τό λαό, αν θεωρή ότι αι περιστάσεις τό επιβάλλουν. Καί στην περίπτωση αυτή ένεργεί μόνος, χωρίς κυβερνητική σύμπραξη (προσυπογραφή).

Δέν παρεμβαίνει στις αρμοδιότητες άλλων οργάνων. Δέν λαμβάνει αποφάσεις δεσμευτικές για τή χώρα. Άπευθύνεται στό λαό. Άλλά, στην περίπτωση αυτή η κυβέρνηση καί τά κόμματα, αν διαφωνούν στην ένέργειά του, μπορούν να εξηγήσουν δημοσία τίς άπόψεις τους.

Έξ άλλου, τό άρθρ.41 του Συντάγματος παρέχει είς τόν Πρόεδρο της Δημοκρατίας τό δικαίωμα να διαλύση τή Βουλή, (όργανο δηλαδή αντιπροσωπευτικό του κυρίαρχου λαού, πού άποτελεϊ τό σημαντικώτερο όργανο λειτουργίας του πολιτεύματος), αν κρίνη ότι η Βουλή εύρίσκεται σε "προφανή δυσαρμονία" προς τό λαϊκό αίσθημα.

Τό δικαίωμα αυτό άσκειται από τόν Πρόεδρο κυριαρχικά, με ίδική του πολιτική εύθύνη.

Στην περίπτωση αυτή είναι πρόδηλη η μεγάλη πολιτική σημασία της προεδρικής ένεργείας.

Ἀλλά καί εἰς ὅσας περιπτώσεις καλεῖ ὁ Πρόεδρος τὸ Συμβούλιον Δημοκρατίας εἶναι προφανές ὅτι ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νά διατυπώσῃ τὰς ἀπόψεις του, τὰς διαφωνίας του, τοὺς λόγους ἔνεκα τῶν ὁποίων συνεκάλεσε τὸ Συμβούλιον. Καί θά ἦτο ἀφελές νά ὑποστηριχθῇ ὅτι μία τοιαύτη διατύπωσις γνώμης ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀπορρήτου.

Ἡ ἔννοια αὐτῶν τῶν διατάξεων προκύπτει ἀναμφισβήτητα ἀπὸ τὴ σαφῇ διατύπωση τοῦ Συντάγματος καί ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τίς συζητήσεις στήν Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ κατὰ τὴν ψήφισή του.

Ἀντίρρηση ὅτι ἡ ἀσκήσις τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν δέν συμβιβάζεται μέ τὴν ἔννοια τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, ἐπειδὴ μπορεῖ νά ἔρχεται σέ ἀντίθεση πρὸς τὴν κυβερνητικὴ πολιτικὴ σέ συγκεκριμένο θέμα, δέν εὐρίσκει ἔρεισμα σέ καμμία συνταγματικὴ διάταξη. Ἀπὸ τὴ γραμματικὴ διατύπωση καί ἀπὸ τὸν σκοπό, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπουν, εἶναι σαφές ὅτι καθιερώθησαν γιὰ νά ἔχη ὁ Πρόεδρος τὴ δυνατότητα ὅταν τὸ καλοῦν οἱ περιστάσεις, νά ἀσκῇ ἀνάσχεση σέ κυβερνητικὰς ἐνέργειες, μέχρι τὴν τελικὴ κρίση τῆς Βουλῆς ἢ τοῦ Λαοῦ.

Ἀπὸ τὸν συνδυασμὸ τῶν διατάξεων αὐτῶν καί τὴν καθιερωμένη εἰς τὰ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα ἀποστολὴ τοῦ "ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους", μπορεῖ μέ ἀσφάλεια νά συναχθῇ ἡ θέσις, πού θέλησε νά δώσῃ πραγματικὰ ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης στήν παρουσία καί τὴν ἀποστολὴ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας εἰς τὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς χώρας. (ιδε σ. 71 + 72)

Ἀπὸ ὅλες τίς σχετικὰς διατάξεις καί τίς ἀρμοδιότητες πού τὸ Σύνταγμα τοῦ ἐμπιστεύεται, εἶναι φανερό ὅτι, μέ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέν εἶναι ἀνεύθυνος, οὔτε ἀπλὸ διακοσμητικὸ σύμβολο στή λειτουργία τοῦ πολιτεύματος. Δέν εἶναι μόνο "σύμβουλος" τῆς κυβερνήσεως.

Ἀβίαστα, ἐπομένως, συνάγεται ἐπίσης ὅτι αἱ ἀπόψεις πού εἶχαν ὑποστηριχθῇ ὡς πρὸς τίς ἀρμοδιότητες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὑπὸ τὴν ἰσχὺ τῶν διατάξεων τῶν παλαιῶν Συνταγμάτων, δέν μπορεῖ νά ἔχουν σημασία γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα τῶν διατάξεων τοῦ νέου Συντάγματος, ἀφοῦ ἡ θέσις τοῦ Προέδρου, ὅπως διαμορφώνεται τώρα, εἶναι διάφορη ἀπὸ ὅσα εἶχαν καθιερωθῇ μέ βάση τὰ παλαιότερα Συντάγματα.

Θά ἀπετέλει ~~βαρὺ~~ ἐρμηνευτικό σφάλμα ἡ ἀναφορά εἰς ἄλλα Συντάγματα τὰ ὁποῖα ἔχουν διάφορον δομὴν, ἀποτελοῦν διαφορετικῆς ὑφῆς σύστημα καί οὕτω ἀγνοεῖται ἡ ἰδιοτυπία τῆς βουλήσεως τοῦ σημερινοῦ συνταγματικοῦ μας Χάρτου.

Τὸ νέο Σύνταγμα (ὅπως καί τὰ παλαιότερα) ὁρίζει ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέν ἔχει ἄλλες ἐξουσίες, ἐκτός ἀπὸ αὐτές πού τοῦ ἀναγνωρίζουν τὸ Σύνταγμα καί οἱ "συνάδοντες" πρὸς αὐτό νόμοι.

Ἡ διάταξις αὕτῃ δέν ἀποστερεῖ τὸν Πρόεδρο ἀπὸ καμμία ἀρμοδιότητά του καί ἀφορᾷ τίς ἐνέργειες πού συνιστοῦν πράξη στή λειτουργία τῆς κρατικῆς ἐξουσίας.

Τὴν ἄσκηση τῶν ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην ἀρμοδιοτήτων τοῦ Προέδρου, τὸ Σύνταγμα τίς ἐμπιστεύεται εἰς τὸν "ρυθμιστὴ" τοῦ πολιτεύματος, μέ βάση τὴν εἰδική θέση του εἰς τὴν λειτουργία του καί χωρὶς προϋποθέσεις. Τίς ἐμπιστεύεται "στήν ἐμφερὴ κρίση του".

Ἄγραφο, ἀλλὰ αὐτονόητο τὸ χρέος τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὅπως καί τῶν ἄλλων ὀργάνων τῆς πολιτείας, νά ἔχη ὡς γνώμονα καί ὁδηγὸ τῶν πράξεών του τὸ συμφέρον τῆς χώρας καί τὴ διασφάλιση τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος.

Αἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὸ νέο Σύνταγμα ἀσφαλῶς δέν ἀποτελοῦν ἐμπόδια στήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ πολιτεύματος.

Γιά τήν εκπλήρωση τῶν καθηκόντων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας πρὸς τὸ συμφέρον τῆς χώρας εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση ἡ γνῶσις μέ πληρότητα τῶν προβλημάτων τῆς λαϊκῆς διαθέσεως, καθὼς καὶ τῶν ἐκάστοτε δυνατῶν λύσεων. Αὐτά δὲν ἐξασφαλίζονται μόνον μέ τήν "πληροφόρηση" ἀπὸ τήν κυβέρνηση. Εἶναι χρέος τοῦ Προέδρου νά παρακολουθῇ καί νά "ἀνιχνεύῃ" τόν λαϊκὸ παλμό. Καί νά γνωρίζῃ τὰ στοιχεῖα πού εἶναι χρήσιμα στή συναγωγή κρίσεως καί τήν ἀσκηση συγκεκριμένης ἀρμοδιότητος.

Ἡ θέσις του εἰς τήν δημοκρατικὴν ὀργάνωση τῆς Πολιτείας καί ἡ καθιέρωσις προσωπικῆς εὐθύνης του, δημιουργοῦν τήν ἀνάγκη νά εὐρίσκεται σέ ἐπαφή μέ τὸ λαὸ καί νά δίνη οὐσία στήν παρουσία του εἰς τόν δημόσιο βίο.

Στά θέματα τῆς πρωτοβουλίας του, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκδηλώνει δημόσια τίς σκέψεις του καί προβαίνει σέ πράξεις ὑπὸ τὰ ὅμματα τοῦ λαοῦ. Κατὰ συνέπεια δὲν εἶναι πρόσωπο "ἀπομονωμένο καί βωβό". Ἡ ἀποστολή του δὲν ἐξαντλεῖται μόνον στήν "ἐκφραση" τῶν κυβερνητικῶν ἀπόψεων. Καί ἀντίστροφα, δὲν μπορεῖ νά παρεμβαίνει καθημερινά στή διαχείριση τῶν συνήθων εἰς τήν ζωὴ τῆς Πολιτείας προβλημάτων ἀπὸ τήν κυβέρνηση. Ἐνεργεῖ μέ περίσκεψη, μέ γνώμονα τήν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ Πολιτεύματος.

Ὁ Πρόεδρος δὲν κυβερνᾷ. Εἶναι ὅμως "ρυθμιστὴς" τοῦ Πολιτεύματος. Καί αὐτὸ δὲν εἶναι "κενὸς λόγος".

Ὁ Πρόεδρος στήν ἀσκηση τῆς ἀποστολῆς του δὲν τελεῖ ὑπὸ κηδεμονίαν, οὔτε ἀπομονώνεται ἀπὸ τοὺς πολίτας. Ὁφείλει νά ἐπικοινωνῇ μέ τὸ λαὸ. Γιά τήν ἀνταπόκριση στήν ἀποστολή του δικαιούται νά ἐπισῶρῃ τήν προσοχή τοῦ λαοῦ καί ὅλων τῶν παραγόντων τῆς δημόσιας ζωῆς. Τὸ κῦρος τοῦ ἀξιώματος (καί ἡ προσωπικότης τοῦ αἵρετοῦ Προέδρου)

δημιουργοῦν τό χρέος νά ἐπισημαίνῃ, σέ κρίσιμες ἢ δύσκολες περιστάσεις, τήν ἀνάγκη τῆς λαϊκῆς σύμπνοιας. Νά προβαίνῃ σέ γενικές καί οὐδέτερες σκέψεις χωρίς νά παρεμβαίνῃ στίς κομματικές διαμάχες τῶν πολιτικῶν κομμάτων.

Σύμπραξις κυβερνητική καί μάλιστα προσυπογραφή στίς ἐκδηλώσεις αὐτές εἶναι ἀδύνατη ἀπό τή φύση τους.

Στίς ἐκδηλώσεις αὐτές ὁδηγός εἶναι τό γενικό συμφέρον καί στόχος ἡ ἐθνική ἐγρήγορσις. Καί στίς περιπτώσεις αὐτές οἱ παραινέσεις δέν ἐμπνέονται ἀπό ἀντίθεση πρὸς τήν κυβερνητική πολιτική. Σιωπή του μπορεῖ νά ἐξισωθῇ μέ παράλειψη χρέους, ὅπως καί ἡ ἀκαιρὴ καί συχνή παρέμβασίς του μπορεῖ νά συντελέσῃ στήν ἀρρυθμία τῆς πολιτικῆς ζωῆς.

Οὐ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατὰ τό ἰσχύον Σύνταγμα ἔχει ^{ἀνθρωπίνως} ~~προσωπικά~~ σοβαρές ἀρμοδιότητες. Καί ἐπὶ πλέον εἶναι ὑπεύθυνος. Καί μόνον τὰ δύο αὐτά στοιχεῖα, σέ συνδυασμό πρὸς τήν λαϊκὴ ἐμμεση προέλευσή του, ἔχουν προσδώσει ἐντελῶς διάφορη τή θέση τοῦ Προέδρου εἰς τό πολίτευμα. Θά ἔστερεῖτο προφανῶς λογικῆς βάσεως ἡ σκέψις ὅτι δέν ἔχει καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνεύθυνου Προέδρου.

Στὴν ἐκδήλωση τοῦ Προέδρου δίνουν ἀφορμὴ μεγάλα ἐθνικά προβλήματα, ἢ καί ὁ πανηγυρισμὸς ἐπετείου ἐθνικῆς ἑορτῆς. Ἡ παραινετική ἐκδήλωσις τοῦ Προέδρου δέν ταυτίζεται μέ τήν ἔκδοση διαγγέλματος. Τό διάγγελμα ἐπὶ "κρίσιμου ἐθνικοῦ θέματος" μπορεῖ νά ἀπηχῇ ἐκδήλωση διαφωνίας πρὸς τήν κυβερνητική πολιτική ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος. Αἱ παραινέσεις ἀναφέρονται σέ γενικές παρατηρήσεις, πού ἔχουν ἀποδέκτας ὅλα τὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας καί τό λαό.

Τὴν οὐσίαν τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν δέν ἀλλοιώνει φυσικὰ ἡ παρερμηνεία τους ἀπὸ πολιτικὸ κόμμα ἢ ἀπὸ δημοσιογραφικά ὄργανα καί ἡ ἀποδοσις σ' αὐτές ἐννοίας διαφορετικῆς ἀπὸ

ἐκείνη πού εἶναι στίς προθέσεις τοῦ Προέδρου καί στούς σκοπούς πού ὁ ἴδιός ἀποβλέπει.

Κατά ταῦτα ὅλη ἡ συμπεριφορά τοῦ Προέδρου ἡ ὁποία δέν καλύπτεται ἀπό τίς εἰδικές διατάξεις, διότι αὐτές ἔκρινε ὡς τάς πλέον κρίσιμους καί οὐσιαστικά ὁ συνταγματικός νομοθέτης θά προσδιορισθῇ ἀπό τήν ἰδιότητά του ὡς Ρυθμιστοῦ τοῦ Πολιτεύματος.

Ὁ Πρόεδρος δέν δικαιούται νά νομοθετῇ (ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ διάταξη περί ἀναπομπῆς) οὔτε ἀσκεῖ διοίκησιν. Εἰς ὅλον τόν χῶρον πού δέν καλύπτουν αἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμεναι διατάξεις, δέν ἐνεργεῖ, δέν πράττει, εἰμή ἀπό συμφώνου μέ τήν Κυβέρνησιν.

Τό ἐπίμαχον ζήτημα εἶναι ἂν δικαιούται νά ἀποφαίνεται ἀπλᾶς γνώμας δημοσία πολιτικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐπὶ τούτου βάσει τῶν ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντων φρονοῦμεν ὅτι, ἐξαίρεσει τῶν ἐν τῷ Συντάγματι ρητῶς ἀναφερομένων περιπτώσεων, δέν ἐπιτρέπεται νά διαδηλώσῃ δημοσία καί εὐθέως τήν ἀντίθεσίν του πρὸς συγκεκριμένας ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως. Ἀποκλείεται ἡ εὐθεία καί συγκεκριμένη ἐνέργεια ἢ ἡ ἔκφραση γνώμης ἀντιθέτου πρὸς τήν γενική πολιτική ἐξωτερική ἢ ἐσωτερική τῆς Κυβερνήσεως, ἐκτός ἂν τοῦτο συντελεῖται, ὡς ἐλέχθη, διὰ τῶν μέσων πού τό ἴδιο τό Σύνταγμα ἐπιτρέπει (π.χ. διάγγελμα).

Ἀντιθέτως γενικάι τοποθετήσεις ὑπό μορφήν παραινήσεων ἢ προτροπῶν ἢ προειδοποιήσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀποδέκτας ὅλους τοὺς πολίτας, ἀλλά καί ἐνδεχομένως ἀπαρέσκουν στήν Κυβέρνηση, χωρίς ὅμως νά τήν ἐμποδίζουν νά ἐφαρμόσῃ τήν πολιτική της καί οἱ ὁποῖες ἐπομένως δέν θίγουν τήν ὁμαλήν λειτουργίαν τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας εἶναι ἀδιανόητον νά θεωροῦνται ὑπερβάσεις ἐξουσίας, εἰς τό πλαίσιον ἐνός Συντάγματος πού παρέχει πολὺ εὐρύτερες ἀρμοδιότητες εἰς τό Πρόεδρον.

Ίδιως τοῦτο εἶναι ἀδιανόητον ὅταν αὐταί αἱ δημόσιαι ἐκδηλώσεις τοῦ Προέδρου κατατείνουν εἰς τὴν ὁμαλοποίηση τοῦ πολιτικοῦ κλίματος εἴτε εἰς τὸ ἐσωτερικόν εἴτε εἰς τὰς σχέσεις τῆς χώρας μας μέ τὸ ἐξωτερικόν, δηλαδή εἰς τὴν εὐρυθμον πορείαν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς τῆς ὁποίας ἡ διαφύλαξις εἶναι ὄχι δικαίωμα μόνον τοῦ ρυθμιστοῦ, ἀλλὰ καί καθήκον του.

Ὁρισμένοι στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι αὐτά τὰ ἐλάσσονα δέν τὰ ρυθμίζει ρητῶς τὸ Σύνταγμα ἐπιχειροῦν τὰς μέν μείζονας ἐξουσίας τοῦ Προέδρου, αὐτάς πού ρητῶς καθορίζει τὸ Σύνταγμα, νά τὰς συρρικνώσουν ἐπικαλούμενοι τὰς γενικὰς ἀρχὰς τὰς ἰσχύουσας σέ ἄλλου τύπου κοινοβουλευτικὰς δημοκρατίας, τὰς δέ ἐλάσσονας νά τὰς ἀπαγορεύσουν ἀπολύτως, πράγμα πού δέν συμβιβάζεται μέ τὸ πνεῦμα τοῦ δικοῦ μας Συντάγματος, πού ἐπρωτοτύπησε εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Προεδρικοῦ θεσμοῦ.

Βεβαίως εἰς τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν τοῦ ρυθμιστοῦ νά ἐκφράζη καθ' ὃν τρόπον ὥρισamen τὰς τοιαύτας γενικὰς παραινέσεις καί συστάσεις του, ὑπάρχει ἓνα ὄριον τὸ ὁποῖον προκύπτει ἀπὸ τὴν ἰδίαν φύσιν τῆς ἀποκλειστικῶς ρυθμιστικῆς του ἀποστολῆς.

*Τὴν εἰς
26/1/55*

Τὸ ὄριον αὐτό δέν χαράσσεται ἀπὸ θετικὰς διατάξεις οὔτε ἀπὸ ἀπροσδιονύσους γενικὰς θεωρίας πού δέν καλύπτουν τὸ Σύνταγμά μας. Χαράσσεται ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καί τὴν ἐκφραστικὴν ἀκόμη εὐαισθησίαν ὅλων τῶν παραγόντων, δι' ὃ καί μόνον κατὰ περίπτωσιν ἡμπορεῖ τὸ ὄριον τοῦτο νά χαρᾷ. Οἱ νομικισμοὶ ἐδῶ θά παραχωρήσουν τὴ θέσιν τους εἰς τὴν πολιτικὴν σύνεσιν καί τὴν ἀμοιβαία κατανόησιν.

Πέραν τούτου θά ἡδύνατο ἀκόμη νά λεχθῇ ὅτι καί τὰ μηνύματα αὐτά (παραινέσεις ἢ προτροπαί) πού δέν ἀποτελοῦν ποτέ εὐθείαν καί συγκεκριμένην ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κυβερνη-

τικήν πολιτικήν, καί αὐτά δέν πρέπει νά εἶναι συχνά, διότι καί τότε μπορεῖ ἡ ρυθμιστική πρωτοβουλία τοῦ Προέδρου νά προκαλέσῃ, συντρεχουσῶν καί τῶν κακοβούλων παρερμηνειῶν, ἀρρυθμίαν.

Αἱ παρερμηνεῖαι αὐταί ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἔτι μᾶλλον ἀσύστατοι, ὅταν στρέφονται κατὰ Προέδρου ὁποῖος καθ' ὅλην τή διάρκειαν τῆς θητείας του δέν ἠθέλησε νά κἀνῃ χρῆσιν τῶν μειζόνων ἐξουσιῶν πού τοῦ παρέχει τό Σύνταγμα καί περιωρίσθῃ νά ἐκφράζῃ εἰς ἀραιάς καί σπανίας εὐκαιρίας τās σκέψεις του, διά νά ἐξυπηρετήσῃ τήν ἐθνικήν ἀσφάλειαν καί τήν ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, οὐδέποτε ἀναφερθεῖς σέ μεγάλα ἐσωτερικά, οἰκονομικά καί κοινωνικά μέτρα, κατ' ἐξοχήν ἀμφιλεγόμενα, ὅπως τά μέτρα τά σχετικά μέ τās κοινωνικοποιήσεις, τοὺς συνεταιρισμούς καί τήν ἀνωτάτην παιδείαν, μέτρα ἐπὶ τῶν ὁποίων διά μιᾶς ἀπλῆς ἀναπομπῆς ἡδύνατο δημοσίᾳ νά ἐκφράσῃ τās ἀπόψεις του. -

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α

Σύμφωνα μέ τό άρθρον 1 τοῦ Συντάγματος, τό πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι "Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία".

Ὁ ὅρος αὐτός περιλαμβάνει δύο βασικά στοιχεῖα. Τήν παρουσία αἰρετοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καί τήν Κοινοβουλευτική μορφή τῆς Πολιτείας.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ὁρίζεται ἀπό τό Σύνταγμα ὡς ρυθμιστής τοῦ Πολιτεύματος (άρθρ. 30 παρ. 1).

Γιά τήν ἀνταπόκρισι τοῦ Προέδρου τῆς τήν ἀποστολή του, τό Σύνταγμα τοῦ ἀναθέτει συγκεκριμένες ἀρμοδιότητες. Ἀπό τόν συνδυασμό τῶν διατάξεων αὐτῶν καί τήν καθιερωμένη εἰς τά κοινοβουλευτικά πολιτεύματος ἀποστολή τοῦ "ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους" μπορεῖ μέ ἀσφάλεια νά συναχθῇ ἡ θέσις, πού θέλησε νά δόσῃ πραγματικά ὁ συνταγματικός νομοθέτης στήν παρουσία καί τήν ἀποστολή τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας εἰς τήν πολιτική ζωή τῆς Χώρας.

Τό Σύνταγμα 1864/1911/1952 ὥριζε τίς ἀρμοδιότητες τοῦ "ἀνωτάτου ἄρχοντος τοῦ Κράτους", πού ἔπρεπε νά ἀσκήῃ γενικά καί χωρίς διάκρισι, μέ τήν κυβερνητική συμμετοχή. (Τήν Κυβέρνησι ὡς σύνοπλον, ἢ μόνον μέ τόν Πρωθυπουργό, ἢ τόν ἀρμόδιο κατὰ ἀντικείμενο ὑπουργό). Τόν εἶχε καθιερώσει ρητά ἀνεύθυνο καί ἀπαραβίαστο.

Τό Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας 1927 εἶχε ἀναγνωρίσει εἰς τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τή συμμετοχή σέ συγκεκριμένες πράξεις, πάντοτε ὅμως μέ ὑποχρεωτική τήν κυβερνητική σύμπραξι. (Τόν ὥριζε ὡς "ἀνώτατο λειτουργό τοῦ Κράτους". Καί ὀρθῶς διότι εἰς τή δημοκρατική πολιτεία ὅλα τά ὄργανα εἶναι "λειτουργοί τῆς κρατικῆς ἐξουσίας).

Τό ἰσχύον Σύνταγμα ὁρίζει τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας ὡς ρυθμιστή τοῦ πολιτεύματος καί τοῦ ἀναγνωρίζει ἀρμοδιότητες, πού εἶναι ἀναγκαῖες, ἢ χρήσιμες, γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν ὁμαλή καί ἀπρόσκοπτη λειτουργία τοῦ πολιτεύματος τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας.

Γιά τήν ανταπόκρισι εἰς τήν ἀποστολή του, τό Σύνταγμα, ἐν ἁρμονίᾳ πρός τόν τίτλον του, ἀναθέτει εἰς τήν ἀρμοδιότητα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας τήν ἀσκησι πρῶτον ρητά προσδιοριζομένων πράξεων μέ τήν κυβερνητική σύμπραξι, κατὰ κανόνα.

Παράλληλα, ὅμως, τοῦ ἐμπιστεύεται συγκεκριμένες ἀρμοδιότητες πού ἀσκεῖ ὁ ἴδιος μέ πρωτοβουλία του, χωρίς κυβερνητική συμμετοχή. (ἄρθρ. 35 παρ. 2). Γιά τίς περιπτώσεις αὐτές τῶν νέων ἀρμοδιοτήτων του, πού ἦσαν ἀγνωστες σέ ὅλα τά παλαιότερα συντάγματα, τό νέο Σύνταγμα, καθιερώνει ποινική εὐθύνη του σέ εἰδικές περιπτώσεις (ἄρθρ. 49).

Τά θέματα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ πολιτεύματος, ὅπως ὁ διορισμός τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἡ σύγκληση τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας καί τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπό τήν Προεδρία του, ἡ διάλυση τῆς Βουλῆς, ἡ ἀνάθεση τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως κλπ. Τήν ἀσκησι τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν ἐμπιστεύεται τό Σύνταγμα ἀποκλειστικά στήν πρωτοβουλία τοῦ Προέδρου, μέ ἀνάληψι δικῆς του πολιτικῆς εὐθύνης.

Ἡ ἔκτασι καί ἡ σημασία τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς δεύτερης κυρίως κατηγορίας, καθιστοῦν τόν Πρόεδρο ὑπεύθυνο γιά τή λειτουργία τοῦ πολιτεύματος. Οἱ ἀρμοδιότητες αὐτές δέν συνιστοῦν ὑπερεξουσίες, γιατί ἡ ὀριστική κρίσις εἰς τά θέματα αὐτά ἀνήκει εἰς τή Βουλή καί τόν Λαό.

Ἔτσι, ἡ θέσις σήμερα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας δέν ταυτίζεται μέ τή θέσι τοῦ ἀνεύθυνου ἄλλοτε Προέδρου τῆς Δημοκρατίας. (Οὔτε καί μέ τή θέσι τοῦ "ἀνεύθυνου καί ἀπαραβίαστου" κληρονομικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους).

Ἡ θέσι τοῦ μπορεῖ νά παραβληθῇ μέ τή θέσι Προέδρου μέ καθιερωμένη εὐθύνη, ὅπως διαμορφώνεται σέ διάφορα δημοκρατικά συντάγματα τῆς Εὐρώπης.

Εἰς τήν ἐκτίμησι τῆς θέσεως τοῦ Προέδρου σά ἄλλες χώρες, ὁ καθηγητής Ἀριστοβ. Μάνεσης (Αἱ ἐγγυήσεις τηρήσεως τοῦ συντάγματος - 11 τευχ. β' παρ. 39 - σελ. 5), πρό δέ τῆς ἰσχύος τοῦ νέου Συντάγματος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, εἶχε παρατηρήσει ὅτι εἰς τήν Ἰταλία, ὑπό τήν ἰσχύ τοῦ Ἰταλικοῦ Συντάγματος 1948, πού καθιερώνει γενικά τόν ἀνίσχυρο κάθε πράξεως τοῦ Προέδρου χωρίς τήν προσεπικύρωσι τοῦ ἀρμοδίου

3 [9.3]

υπουργοῦ " Ὑπάρχουν πράξεις τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ,
πρὸς διενέργειαν τῶν ὁποίων αὐτός ἔχει κατ'οὐσίαν τὴν
πρωτοβουλίαν, αὐτός ἐλέγχει τὴν σκοπιμότητα των, τοῦ
προσυπογράφοντος υἱπουργοῦ περιοριζομένου εἰς ἔλεγχον
νομιμότητος μόνον), δικαιούμενος νὰ διαφωνήσῃ μέ τῇ γνώμῃ
τοῦ ἀρμοδίου υἱπουργοῦ. Αὐτός καθορίζει τό περιεχόμενον
των, ἐκφράζων δι' αὐτῶν τὴν προσωπικὴν του θέλησιν. Τοῦτο
δέ συμβαίνει ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ ἀνώτατος ἄρχων 1) εἶναι αἰρετός
καί συνεπῶς ἡ θέλησις του προσδιορίζεται βασικῶς ἀπὸ τὴ
θέλησι τοῦ Λαοῦ, ὅπως συμβαίνει καί μέ τὴν θέλησιν τῶν μεθ'
ῶν συμπράττει υἱπουργῶν. 2) Εἶναι ποινικῶς
ὕπεύθυνος δι' ἐσχάτην προδοσίαν ἢ παραβίαν τοῦ Συντάγματος.
Ἐν ὅψει τῶν ἀνωτέρω δικαιολογεῖται ἡ παρά τοῦ Προέδρου
τῆς Δημοκρατίας οὐσιαστικὴ ἀσκησις κρατικῆς ἐξουσίας. Διαφο-
ρετικὰ τό ὑπεύθυνον αὐτοῦ θά ἦτο ἀκατανόητον".

π. ν. π. ν. π. ν.

to ① 6

14

Enbanyannu arthrop hi
 dny-zi, un; d. l. u. i. n. s. li
 ooing aneoumpe to Surlyer
 pa to 1975- an; li aneoumpe
 per dny-zi li pa un aneoumpe
 fero

if appo
 live with besta aneoumpe hi
 to Surlyer pa, aneoumpe aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe, aneoumpe aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe, aneoumpe aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe, aneoumpe aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe, aneoumpe aneoumpe

De aneoumpe aneoumpe hi aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe aneoumpe aneoumpe

~~Aneoumpe aneoumpe~~
 aneoumpe aneoumpe aneoumpe aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe aneoumpe aneoumpe
 aneoumpe aneoumpe aneoumpe aneoumpe

να, δι' ημεῖς δι' ἀποδοτικῶς
 δι' αὐτοῖς δι' εὐδρυφῶ δι' αἰδίου

καταφανῶς δι' ἀντιφῶ, να ~~να~~

δι' αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

καταφανῶς να ἀντιφῶ αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς αὐτοῖς

Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει τό δικαίωμα νά ἀρνηθῇ μέ
ίδιική του πρωτοβουλία νά ὑπογράψῃ καί δημοσιεύσῃ ἕνα ψηφισμέ-
νο ἀπό τή Βουλὴ Νόμο καί νά τόν ἀναπέμψῃ, μέ ὁποιαδήποτε
(εἴτε τυπική εἴτε οὐσιαστική αἰτιολογία), ἐξηγώντας δημοσίᾳ
τούς λόγους, γιά τούς ὁποίους ζητεῖ νέα κρίσι τῆς Βουλῆς
ἐπὶ τοῦ ψηφισθέντος νόμου. Ἐκδηλώνει δηλαδή διαφωνία
μέ τήν Κυβερνητική πολιτική ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Βέβαια, στήν περίπτωση αὐτή, ἂν ἡ Βουλὴ θά ἐπέμενε, τό
ἀποτέλεσμα τῆς Προεδρικῆς ἐνέργειας θά ἦταν μόνο ἀναβλητικό.

Ἀλλά δέν θά ἔπαυε νά περιέχει ὄχι ἀπλῶς σαφῇ, ἀλλά ἀπερίφρα-
στη ἐκδήλωση διαφωνίας τοῦ Προέδρου πρὸς τό Κυβερνητικό
μέτρο, πού δέν ἀπεκλείετο νά εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό
γιά τήν ἐσωτερική ἢ καί γιά τήν ἐξωτερική θέσι τῆς Κυβερνήσεως.
Σ' αὐτή τήν περίπτωσι, τήν ἀντίθεσή του πρὸς τήν Κυβερνητική
πολιτική (πού συνήθως ἐκδηλώνεται μέ νομοθετικά μέτρα), ὁ

Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας διατυπώνει δημόσια, χωρίς νά χρειάζεται κυβερνητική προσυπογραφή, ἐνῶ τό Σύνταγμα δέν προβλέπει ὁποιοδήποτε περιορισμό. Ἡ ἀρμοδιότης του εἶναι νομικά ἀπεριόριστη καί ἀνέλεγκτη.

Ὅμοίως, σύμφωνα μέ τήν παράγρ. 2 τοῦ ἰδίου ἄρθρου 42 τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει τήν ἀρμοδιότητα νά προκηρύξῃ δημοψήφισμα "ἐπὶ κρίσιμου ἐθνικοῦ θέματος. Μέ δική του πρωτοβουλία καί χωρίς κυβερνητική σύμπραξι μπορεῖ νά θέσῃ ἐρώτημα πρὸς τό Λαό, κρίνοντας ἐξουσιαστικά ἂν συντρέχῃ γι' αὐτό ἀνάγκη. Στήν περίπτωσι αὕτῃ θά ἐξηγήσῃ δημόσια τοὺς λόγους, γιά τοὺς ὁποίους καταλήγει στήν προκήρυξι τοῦ δημοψηφίσματος. Θά ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους τῆς ἐνεργείας του, μέ τήν ὁποία ἐνδεχομένως λαμβάνει δική του συγκεκριμένη πολιτική θέσι, ἂν ἡ κυβέρνησι δέν συμμερίζεται τή θέσι του.

Σύμφωνα μέ τήν παράγρ. 3 τοῦ ἄρθρου 44, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει τήν ἀρμοδιότητα νά ἀπευθύνῃ διάγγελμα πρὸς τό Λαό, ἂν θεωρῇ ὅτι αἱ περιστάσεις τό ἐπιβάλλουν. Καί στήν περίπτωσι αὕτῃ ἐνεργεῖ μόνος, χωρίς κυβερνητική σύμπραξι. (προσυπογραφή).

Δέν παρεμβαίνει στίς ἀρμοδιότητες ἄλλων ὀργάνων. Δέν λαμβάνει ἀποφάσεις δεσμευτικές γιά τή Χώρα. Ἀπευθύνεται στό Λαό. Ἀλλά, στήν περίπτωσι αὕτῃ ἡ κυβέρνησι καί τά κόμματα ἂν διαφωνοῦν στήν ἐνέργειά του, μποροῦν νά ἐξηγήσουν δημόσια τίς ἀπόψεις τους.

Ἐξ ἄλλου, τό ἄρθρ. 41 τοῦ Συντάγματος παρέχει εἰς τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τό δικαίωμα νά διαλύσῃ τή Βουλή, (ὄργανο δηλαδή ἀντιπροσωπευτικό τοῦ κυρίαρχου Λαοῦ, πού ἀποτελεῖ τό σημαντικότερο ὄργανο λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος), ἂν κρίνῃ ὅτι ἡ Βουλή εὐρίσκεται σέ "προφανῇ δισαρμονία" πρὸς τό λαϊκό αἶσθημα.

Τό δικαίωμα αὐτό ἀσκεῖται ἀπό τόν Πρόεδρο κυριαρχικά, μέ ἰδική του πολιτική εὐθύνη.

Στήν περίπτωσι αὕτῃ εἶναι πρόδηλη ἡ μεγάλη πολιτική σημασία τῆς προεδρικῆς ἐνεργείας.

#(2) +

[illegible]

Ἡ ἔννοια αὐτῶν τῶν διατάξεων προκύπτει ἀναμφισβήτητα ἀπὸ τῆ σαφῆ διατύπωσι τοῦ Συντάγματος καὶ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τίς συζητήσεις στὴν Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ κατὰ τὴν ψήφισι του.

Ἀντίρρησι ὅτι ἡ ἀσκησις τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν δέν [98] συμβιβάζεται μέ τὴν ἔννοια τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, ἐπειδὴ μπορεῖ νά ἔρχεται σέ ἀντίθεσι πρὸς τὴν κυβερνητικὴ πολιτικὴ σέ συγκεκριμένο θέμα, δέν εὐρίσκει ἔρεισμα σέ καμμία
./.

Δ (3)

10
[9.9]

συνταγματική διάταξι. Από τή γραμματική διατύπωση καί από τόν σκοπό, είς τόν όποϊον αποβλέπουν, είναι σαφές ότι καθιερώθησαν για νά έχη ο Πρόεδρος τήν δυνατότητα όταν τό καλοϋν αι περιπτώσεις, νά άσκη άνάσχεσι σέ κυβερνητικές ένέργειες, μέχρι τήν τελική κρίσι τής Βουλής ή τοϋ Λαοϋ.

Από τόν συνδυασμό τών διατάξεων αϋτών καί τήν καθιερωμένη είς τά κοινοβουλευτικά πολιτεύματα άποστολή τοϋ "άρχηγοϋ τοϋ Κράτους", μπορεί μέ ασφάλεια νά συναχθί ή θέσις, πού θέλησε νά δόση πραγματικά ο συνταγματικός νομοθέτης στήν παρουσία καί τήν άποστολή τοϋ Προέδρου τής Δημοκρατίας είς τήν πολιτική ζωή τής Χώρας.

Από όλες τίς σχετικές διατάξεις καί τίς αρμοδιότητες πού τό Σύνταγμα τοϋ έμπιστεύεται, είναι φανερό ότι, μέ τό ίσϋον σύνταγμα, ο Πρόεδρος τής Δημοκρατίας δέν είναι άνεύθυνος, οϋτε άπλό διακοσμητικό σύμβολο στή λειτουργία τοϋ πολιτεύματος. Δέν είναι μόνο "σύμβουλος" τής κυβερνήσεως.

Αβίαστα, έπομένως, συνάγεται επίσης ότι αι άπόψεις πού είχαν υποστηριχθί ως πρός τίς αρμοδιότητες τοϋ Προέδρου τής Δημοκρατίας υπό τήν ίσϋ τών διατάξεων τών παλαιών συνταγμάτων, δέν μπορεί νά έχουν σημασία για τήν έρμηνεία τών διατάξεων τοϋ νέου Συντάγματος, άφοϋ ή θέσις τοϋ Προέδρου, όπως διαμορφώνεται τώρα, είναι) διάφορη από όσα είχαν καθιερωθί μέ βάσι τά παλαιότερα Συντάγματα.

Δ (3) +

□ (3) +

Οα αναλυα βαρυ ερευνωλην
σε//η ε ενεργει ει η/ε λο

λογικά δι' ους οτι εχουν διει-

Γορταρ Σοφία, ~~απ~~ νοσηλεύτρια

derogating viz. over the

~~no signs of~~ ^{to be} ~~signs of~~ ^{the} ~~signs of~~

his ~~representing~~ business lot

συμπεριλαμβανομένης της

K. J. Lee

8284822

Τό νέο Σύνταγμα (ὅπως καί τά παλαιότερα) ὁρίζει ὅτι ὁ
Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέν ἔχει ἄλλες ἐξουσίες, ἐκτός
ἀπό αὐτές πού τοῦ ἀναγνωρίζουν τό Σύνταγμα καί οἱ "συνάδοντες"
πρός αὐτό νόμοι. [9.11]

Ἡ διάταξις αὕτη δέν ἀποστερεῖ τόν Πρόεδρο ἀπό καμμία
ἀρμοδιότητα του καί ἀφορᾷ τίς ἐνέργειες πού συνιστοῦν
πραῖξι στήν λειτουργία τῆς κρατικῆς ἐξουσίας.

Τήν ἀσκησι τῶν ὑπό ἰδίαν εὐθύνην ἀρμοδιοτήτων
τοῦ Προέδρου , τό Σύνταγμα τίς ἐμπιστεύεται εἰς τό
"ρυθμιστή" τοῦ πολιτεύματος μέ βάσι τήν εἰδική θεσί του
εἰς τήν λειτουργία του καί χωρίς προϋποθέσεις. Τίς
ἐμπιστεύεται "στήν ἐμφρονα κρίσι του".

"Αγραφο, ἀλλά αὐτονόητο τό χρέος τοῦ Προέδρου τῆς
Δημοκρατίας, ὅπως καί τῶν ἄλλων ὀργάνων τῆς πολιτείας, νά
ἔχη ὡς γνώμονα καί ὁδηγό τῶν πράξεών του τό συμφέρον τῆς
Χώρας καί τή διασφάλισι τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ πολιτεύ-
ματος.

Ἡ ἀρμοδιότητα τοῦ Προέδρου νά ἀναγορεύῃ καί ἐκλέγῃ.

Ἡ διάταξις
ἀφορᾷ ἐν ἀπο-
στροφῇ πρὸς ὅσα
συνέδρια καὶ ὁμο-
γενεῖς ἐκτελε-
στικὰς -

+

~~τοῦ πολιτεύματος.~~

Στή διάρκεια τῶν τελευταίων πέντε σχεδόν ἐτῶν οὐδέποτε ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔκαμε χρῆσι τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν. Αυτό δέν ἔχει ἄλλη ἐξήγησι, παρά τό ὅτι ἡ μέριμνα γιά τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ πολιτεύματος ἀποτρέπει τήν προσφυγή σ' αὐτές, ὅταν ἄλλες ἐνέργειες (συζητήσεις, παραινέσεις, ἐπισημάνσεις κλπ.) ἀρκοῦν γιά τήν ἀντιμετώπισι συνήθων κατὰ κανόνα περιστάσεων.

Γιά τήν ἐκπλήρωσι τῶν καθηκόντων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας πρός τό συμφέρον τῆς Χώρας εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσι ἡ γνῶσις μέ πληρότητα τῶν προβλημάτων τῆς λαϊκῆς διαθέσεως, καθῶς καί τῶν ἐκάστοτε δυνατῶν λύσεων. Αὐτά δέν ἐξασφαλίζονται μόνον μέ τήν "πληροφόρησι" ἀπό τήν κυβέρνησιν. Εἶναι χρέος τοῦ Προέδρου νά παρακολουθῇ καί νά "ἀνιχνεύῃ" τό λαϊκό παλμό. Καί νά γνωρίζει τά στοιχεῖα πού εἶναι χρήσιμα στή συναγωγή κρίσεως καί τήν ἀσκησι συγκεκριμένου ἀρμοδιότητος.

Ἡ θέσις του εἰς τήν δημοκρατική ὀργάνωσι τῆς Πολιτείας καί ἡ καθιέρωσις προσωπικῆς εὐθύνης του δημιουργοῦν τήν ἀνάγκη νά εὐρίσκεται σέ ἐπαφῇ μέ τό Λαό καί νά δίνη οὐσία στήν παρουσία του εἰς τό δημόσιο βίο.

Στά θέματα τῆς πρωτοβουλίας του, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκδηλώνει δημόσια τίς σκέψεις του καί προβαίνει σέ πράξεις ὑπό τά ὄμματα τοῦ Λαοῦ.

Κατά συνέπεια δέν εἶναι πρόσωπο "ἀπομονωμένο καί βωβό".

Ἡ ἀποστολή του δέν ἐξαντλεῖται μόνον στήν "ἐκφασι" τῶν κυβερνητικῶν ἀπόψεων. Καί ἀντίστροφα, δέν μπορεῖ νά παρεμβαίνη καθημερινά στή διαχείρισι τῶν συνήθων εἰς τήν ζωή τῆς Πολιτείας προβλημάτων ἀπό τήν κυβέρνησι. Ἐνεργεῖ μέ περίσκεψι, μέ γνώμονα τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ Πολιτεύματος.

Ὁ Πρόεδρος δέν κυβερνᾷ. Εἶναι, ὅμως, "ρυθμιστής" τοῦ Πολιτεύματος. Καί αὐτό δέν εἶναι "κενός λόγος".

Ὁ Πρόεδρος στήν ἀσκησι τῆς ἀποστολῆς του δέν τελεῖ ὑπό κηδεμονίαν, οὔτε ἀπομονώνεται ἀπό τοὺς πολίτας.

Ὁφείλει νά ἐπικοινωνῇ μέ τό Λαό. Γιά τήν ἀνταπόκρισι στήν ἀποστολή του δικαιοῦται νά ἐπισύρῃ τήν προσοχή τοῦ Λαοῦ καί ὅλων τῶν παραγόντων τῆς δημόσιας ζωῆς. Τό κῦρος τοῦ ἀξιώματος (καί ἡ προσωπικότης τοῦ αἵρετοῦ Προέδρου) δημιουργοῦν τό χρέος νά ἐπισημαίνη, σέ κρίσιμες ἢ δύσκολες περιστάσεις, τήν ἀνάγκη τῆς λαϊκῆς σύμπνοιας. Νά προβαίνη σέ γενικῆς καί οὐδέτερες σκέψεις χωρίς νά παρεμβαίνη

στὶς κομματικές διαμάχες τῶν πολιτικῶν κομμάτων.

Σύμπραξις κυβερνητική καὶ μάλιστα προσυπογραφή
στὶς ἐκδηλώσεις αὐτές εἶναι ἀδύνατη ἀπὸ τὴ φύσιν τους.

Στὶς ἐκδηλώσεις αὐτές ὁδηγός εἶναι τὸ γενικὸ
συμφέρον καὶ στόχος ἡ ἐθνικὴ ἐγρήγορσις. Καὶ στὶς περιπτώσεις
αὐτές οἱ παραινήσεις δὲν ἐμπνέωνται ἀπὸ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν
κυβερνητικὴν πολιτικὴν. Σιωπὴ τοῦ μπορεῖ νὰ ἐξισωθῇ μὲ
παράλειψιν χρέους, ὅπως καὶ ἡ ἀκαιρὴ καὶ συχνὴ παρέμβασίς
τοῦ μπορεῖ νὰ συντελέσῃ στήν ἀρρυθμίαν τῆς πολιτικῆς ζωῆς.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα
ἔχει προσωπικά σοβαρές ἀρμοδιότητες. Καὶ ἐπὶ πλέον εἶναι
ὕπευθυνος. Καὶ μόνον τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα, σὲ συνδυασμὸ
πρὸς τὴ λαϊκὴ ἐμμεση προέλευσί του, ἔχουν προσδόσει ἐντελῶς
διάφορην τὴ θέσιν τοῦ Προέδρου εἰς τὸ πολίτευμα. Θὰ ἔστερεῖτο
προφανῶς λογικὴ βάσις ἡ σκέψις ὅτι δὲν ἔχει κἂν τὰ δικαιώματα
τοῦ ἀνεύθυνου Προέδρου.

+ (4)

Στήν έκδήλωσι τοῦ Προέδρου δίνουν ἀφορμή μεγάλα
ἐθνικά προβλήματα, ἥ καί ὁ πανηγυρισμός ἐπετείου ἐθνικῆς
ἐορτῆς. Ἡ παραινετική ἐκδήλωσις τοῦ Προέδρου δέν ταυτί-
ζεται μέ τήν ἔκδοσι διαγγέλματος. Τό διάγγελμα ἐπὶ "κρίσιμου
ἐθνικοῦ θέματος" μπορεῖ νά ἀπηχῇ ἐκδήλωσι διαφωνίας πρός
τήν κυβερνητική πολιτική ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος. Αἱ
παραινέσεις ἀναφέρονται σέ γενικές παρατηρήσεις, πού
ἔχουν ἀποδέκτας ὅλα τά ὄργανα τῆς Πολιτείας καί τό Λαό.

Τήν οὐσία τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν δέν ἀλλοιώνει φυσικά
ἡ παρερμηνεία τους ἀπό πολιτικό κόμμα ἢ ἀπό δημοσιογραφικά
ὄργανα καί ἡ ἀπόδοσις σ' αὐτές ἔννοιας διαφορετικῆς
ἀπό ἐκείνη πού εἶναι στίς προθέσεις τοῦ Προέδρου καί στούς
σκοπούς πού ὁ ἴδιος ἀποβλέπει.

Κατε Λαζάρ

nyorirao

Kala tula ija i ~~Spantur~~
 la Mowden i asoia du la.
 Justen van hi viduas dirlafes
 hole volij repire in hi gear
 upirijans na. overalung o an-
 lytelunis repitely in moordigens
 van hi idelule hi in Podystos
 hi Doyshunlos

O Mowden du bannische is
 repitely (jansen voolen i'
 dirlafes van inasoy dyl) ook xia
 bannische. hi jor hi pōeou an
 du repitely an asoia van
 qorijans dirlafes, du repitely
 du dirlafes, repitely asoia repitely
 te hi bannische.

To 2019-2020 future, we are in
 demand of a ^{high} quality of
 people. We are looking for
 people who are highly motivated
 and highly skilled.
 We are looking for people who are
highly motivated and highly skilled.
 We are looking for people who are
highly motivated and highly skilled.
 We are looking for people who are
highly motivated and highly skilled.

~~Libro~~
con un lui apertissimo
nel uovo

După locurile de adunare
 erau în jurul stărilor
 ale (cărămizilor și scuturilor), care din cauza
~~era de adunare~~ va fi
 tot rădăcinii și se părea că erau dintr-un material
~~de construcție~~ care să poată
 rezista, nu atât din cauza
 la care s-a ajuns, este...

[illegible]

bok ið dætur þess og sonur þess og aðrir hafa
~~þetta bók og bók og bók og bók og bók~~
 og bók og bók og bók og bók og bók
 og bók og bók og bók og bók og bók
 og bók og bók og bók og bók og bók

Ve eni ogiva, ~~notas~~

~~How his experience as~~ So
in the past is productive of
better ^{to those} ~~people~~ as shown,
experience as to how better
transmission, ~~the~~ address

was'ole pooyit 4' poodjooluun ateeh

only possible in the same way

with good results

[illegible]

En la oportunidad 514
~~de~~

~~is a narrow~~
~~water boat~~

опыта на Неве.

000000 and open the ~~4th~~ 2

(25 [9.22])

[illegible]

Κατ. Δουκ.

5.11.1984

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τό πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 1 τοῦ Συντάγματος, "Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία". Ὁ ὅρος αὐτός περικλείει, γενικά, ἀφ' ἐνός τήν κοινοβουλευτική μορφή τοῦ πολιτεύματος καί ἀφ' ἑτέρου τόν αἰρετό Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, σάν ἀνώτατο ἄρχοντα, χωρίς μέν Κυβερνητικές ἐξουσίες, ἀλλά μέ ἰδιαίτερα σπουδαία ἀποστολή, τήν τοῦ ρυθμιστοῦ τοῦ πολιτεύματος (ἄρθρ.30 παρ.1). Ἡ ἔκταση καί ἡ συγκεκριμένη μορφή τοῦ ρυθμιστικοῦ ρόλου τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας δέν ὀρίζεται εἰδικά ἀπό τό Σύνταγμα. Γι' αὐτό δέν ἀπομένει παρά νά στοιχειοθετηθῇ ἀπό τήν ἐπιστημονική ἐρμηνεία τοῦ ὅρου "ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος" σέ συνδυασμό μέ τίς ἰδιαίτερες ἀρμοδιότητες καί τίς εὐθύνες πού τοῦ προσδιορίζουν οἱ κατ' ἰδίαν συνταγματικές διατάξεις ἀπό τίς ὁποῖες καί μόνο μπορεῖ νά συναχθῇ ἡ θέση πού πραγματικά θέλησε νά δώσῃ ὁ συνταγματικός νομοθέτης στήν Προεδρική παρουσία καί ὁ ρόλος αὐτῆς μέσα στήν πολιτική ζωή τοῦ τόπου.

Ἀλλ', ἐπὶ πλέον, καί ἀπό τήν ἀντιπαραβολή τῶν σχετικῶν διατάξεων πρὸς τίς ἀντίστοιχες διατάξεις τοῦ προῤσχύσαντος Συντάγματος (βασιλευομένης δημοκρατίας). Καί στό σημεῖο αὐτό εἶναι οὐσιῶδες νά τονισθῇ ὅτι ἀντίθετα ἀπό ὅ,τι ὀρίζει τό ἰσχύον Σύνταγμα, τό Σύνταγμα τοῦ 1952 δέν περιεῖχε καμμιά διάταξη πού νά προβλέπη, γιά τόν Ἀνώτατο Ἀρχοντα, ρόλο "ρυθμιστοῦ τοῦ πολιτεύματος" οὔτε παρεῖχε τή δυνατότητα νά ἐκδοθῇ ἀπ' αὐτόν ἔστω καί μία πράξη μέ δική του εὐθύνη, δηλαδή χωρίς τήν προσυπογραφή τοῦ ἀρμόδιου Ὑπουργοῦ.

- 2 -

Ἡ ρυθμιστική ἀποστολή τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας περιλαμβάνει, προφανῶς, κάθε ἐνέργεια πού, ἀνάλογα μέ τίς ἐκάστοτε συνθήκες εἶναι ἀναγκαία γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ὁμαλῆς καί ἀπρόσκοπτης λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, ὑπό τήν προϋπόθεση ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτή δέν εἶναι ξένη πρὸς τόν κύκλο τῶν ἀρμοδιοτήτων πού τό Σύνταγμα τοῦ ἀναγνwrίζει. Ἐν ὅψει τῶν δεδομένων αὐτῶν θά ἦταν ἀνεπίτρεπτο νά καταλήξῃ κανείς, βάσει θεωρητικῶν κατασκευῶν καί μέ τή μεταφύτευση ἀρχῶν πού ἰσχύουν ἄλλου, (σέ συμπεράσματα πού ἀρνοῦνται στόν Πρόεδρο τό δικαίωμα νά διατυπώνῃ ἀπόψεις καί παραινέσεις, ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων μέ δική του πολιτική εὐθύνη.)

Καί εἶναι χαρακτηριστικό τό ὅτι, ἀκριβῶς διότι κατὰ τήν ἄσκηση τῶν ἰδιαίτερα σοβαρῶν ἀρμοδιοτήτων πού σήμερα ἀσκεῖ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας μέ ἀποκλειστικά δική του εὐθύνη (δηλαδή χωρίς προσυπογραφή τῆς Κυβερνήσεως), θά μπορούσε νά υπάρξῃ περίπτωση διαφωνίας του μέ τήν Κυβέρνηση, τό ἴδιο τό Σύνταγμα προέβλεψε, μέσα στά δημοκρατικά καί κοινοβουλευτικά πλαίσια, τή διαδικασία ἄρσεως μιᾶς τέτοιας διαφωνίας. ὅπως ἡ ἀναπομπή Νόμου στή Βουλή, τό δημοψήφισμα κλπ.

Συγκεκριμένα: ἐνῶ στήν παρ.1 τοῦ ἀρθρου 43 τοῦ Συντάγματος ὁρίζεται ὅτι οὐδεμία πράξη τοῦ Προέδρου ἰσχύει ἄνευ τῆς προσυπογραφῆς τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, ἐπακολουθεῖ ἡ παρ.2 τοῦ ἰδίου ἀρθρου στήν ὁποία περιέχεται μιά σειρά κατ'ἐξοχήν σημαντικῶν ἐνεργειῶν καί πράξεων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας πού δέν χρήζουν κυβερνητικῆς καλύψεως. Ὅπως, π.χ. ὁ διορισμός τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἡ σύγκληση τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρα-

..//..

τίας καί τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπό τήν Προεδρίαν του, ἡ διάλυση τῆς Βουλῆς, ἡ ἀνάθεση τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως κλπ. Ὅλα, δέ, αὐτά γίνονται μέ πρωτοβουλία ἀποκλειστικά τοῦ Προέδρου καί μέ δική του καί μόνο πολιτική εὐθύνη.

Εἰδικώτερα: Κατά τό ἄρθρο 42 τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει, ὁ μόνος του, τό δικαίωμα νά ἀρνηθῇ νά ὑπογράψῃ καί δημοσιεύσῃ ἕνα ψηφισμένο ἀπό τή Βουλή Νόμο καί νά τόν ἀναπέμψῃ, μέ ὁποιαδήποτε (εἴτε τυπική εἴτε οὐσιαστική) αἰτιολογία, ἐξηγώντας, δημοσίᾳ, τοὺς λόγους γιά τοὺς ὁποίους διαφωνεῖ μέ τήν Κυβερνητική πολιτική ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Βέβαια, στήν περίπτωση αὐτή, ἂν ἡ Βουλή θά ἐπέμενε, τό ἀποτέλεσμα τῆς Προεδρικῆς αὐτῆς ἐνέργειας θά ἦταν μόνο ἀναβλητικό. Ἀλλά δέν θά ἔπαυε νά περιέχει ὄχι ἀπλῶς σαφή, ἀλλά κραυγαλέα, ἐκδήλωση τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τό Κυβερνητικό μέτρο, πού δέν θά ἀπεκλείετο νά εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό γιά τήν ἐσωτερική ἢ καί γιά τήν ἐξωτερική θέσιν τῆς Κυβερνήσεως. Σ' αὐτή τήν περίπτωση, τήν ἀντίθεσή του πρὸς τήν Κυβερνητική πολιτική (πού συνήθως ἐκδηλώνεται μέ νομοθετικά μέτρα) ὄχι μόνον δικαιούται ἀλλά ὀφείλει νά τήν διατυπώσῃ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δημοσίᾳ, χωρίς νά χρειάζεται καμμιά προσυπογραφή καί χωρίς νά ὑπάρχει καμμιά ἀπολύτως ἐνδειξη στό Σύνταγμα γιά οἰοδήποτε περιορισμό στήν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας του αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀπόλυτη καί ἀνέλεγκτη. Περαιτέρω, θά μπορούσε ὁ Πρόεδρος νά προκηρύξῃ δημοψήφισμα ἐπὶ κρισίμου ἐθνικοῦ θέματος, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 44 παρ.2 τοῦ Συντάγματος, ἀποφασίζοντας αὐτός, ὁ μόνος του καί ἐξουσιαστικά, ἂν συντρέχει τέτοια ἀνάγκη καί νά προκαλέσῃ, ἔτσι, ἐρώτημα πρὸς

τόν Λαό προκειμένου νά αποφασισθῇ ἓνα σπουδαῖο μέτρο ἢ νά ἀποσοβηθῇ μιὰ Κυβερνητική ἐνέργεια. Καί στήν περίπτωση αὐτή, θά ἦταν ἀναγκασμένος ὁ Πρόεδρος νά ἐκθέσει, δημοσίᾳ, τοὺς λόγους γιά τοὺς ὁποίους προσφεύγει στό δημοψήφισμα, παίρνοντας κατ'αὐτόν τόν τρόπο σαφῆ πολιτική θέση πού, εἶναι πολύ πιθανό, νά μή συμπίπτει πρὸς τήν Κυβερνητική γραμμή. Ἐπίσης, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 44 παρ.3 τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας μπορεῖ, μόνος του, χωρίς προσυπογραφή ἀπό τήν Κυβέρνηση, νά ἀπευθύνῃ διαγγέλματα, πρὸς τό Λαό, ἐφ'ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι συντρέχουν ἐξαιρετικές περιστάσεις πού δικαιολογοῦν τήν ἐνέργεια αὐτή. Καί εἶναι προφανές, ἀφοῦ καμμιά ἀντίθετη ἐνδειξη δέν περιέχεται στή συνταγματική διάταξη οὔτε κάτι διαφορετικό προκύπτει ἀπό τίς συζητήσεις τῆς Βουλῆς, ὅτι μόνον ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος, μέ δική του πολιτική εὐθύνη, αποφασίζει ἂν συντρέχει ἢ ὄχι περίπτωση ἐκδόσεως τοῦ διαγγέλματος. Μέ αὐτό ἔχει τή δυνατότητα νά ἐκφράσῃ ἐλεύθερα τίς ἀπόψεις του γιά ὁποιοδήποτε κρίσιμο θέμα, ἔστω καί ἂν αὐτές εἶναι ἀντικρὶς ἀντίθετες πρὸς τήν πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, χωρίς κανένα ἀπολύτως περιορισμό. Ἀλλά καί ἡ ἐξουσία πού παρέχει στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τό ἄρθρο 41 τοῦ Συντάγματος, νά διαλύῃ τή Βουλὴ ἐάν εὐρίσκεται σέ "προφανῇ δυσαρμονία" πρὸς τό λαϊκὸ αἶσθημα, ἀσκεῖται ἐξουσιαστικά ἀπό τόν Πρόεδρο μέ ἀποκλειστικά δική του πολιτική εὐθύνη. Εἶναι πασίδηλη ἡ τεράστια πολιτική σημασία μιᾶς τέτοιας Προεδρικῆς ἐνέργειας.

Πῶς εἶναι λοιπόν δυνατόν, μετὰ ἀπὸ τά ὅσα ἐξετέθησαν, νά ὑποστηρίζεται πὼς ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας εἶναι ὄργανο ἀπολύτως "ἀνεύθυνο" καί, οὕτως εἶπεῖν, διακοσμητικὸ

- 5 -

σύμβολο τῆς Κρατικῆς ἐνότητος; Ὃταν ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει ὅλες τίς τόσοσιν σοβαρές ἀρμοδιότητες ὅπως ἐκτίθεται ἀνωτέρω, πού τοῦ παρέχουν τό δικαίωμα ἀκόμα καί εὐθείας πολιτικῆς ἀντιπαραθέσεώς του πρὸς συγ-
κεκριμένα κυβερνητικά μέτρα, πῶς εἶναι δυνατόν νά τοῦ ἀμ-
φισβητηθῇ ἡ δυνατότητα νά προβαίνει σέ πολύ μικρότερης
σημασίας ἐκδηλώσεις, ὅπως οἱ παραινετικές του συμβουλές,
ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων, ἐκεῖ ὅπου οἱ περιστάσεις τό ὑπα-
γορεύουν, χωρίς πάντως νά θίγῃ τήν Κυβέρνηση ἢ νά στρέφε-
ται εὐθέως ἐναντίον της.

Στό σημεῖο, δέ, αὐτό θά ἦτο σκόπιμο νά τονισθῇ τό τόσο σημαντικό γεγονός, ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας στή διάρκεια τῆς τελευταίας τετραετίας, δέν ἔκρινε ἀναγκαῖο νά κάμῃ χρήση τῶν ἀρμοδιοτήτων πού τοῦ παρέχει τό Σύνταγμα, ὅπως ἡ ἀναπομπή Νόμου, ἡ ἔκδοση διαγγέλματος, ἡ προκήρυξη δημοψηφίσματος κλπ. Ἀντί τούτων προτίμησε τή μέθοδο τῆς προληπτικῆς συνεννοήσεως μέ τά Κυβερνητικά ὄργανα, πού ἀποδείχθηκε τόσοσιν ἐπωφελής γιά τήν πολιτική ζωή τοῦ τόπου.

Περαιτέρω, σκόπιμο εἶναι νά τονισθῇ ὅτι κάθε σκέψη γιά περιορισμό τῆς ἐλευθερίας τοῦ Προέδρου, στήν ἀσκηση τῶν ἀρμοδιοτήτων πού τοῦ παρέχει τό Σύνταγμα, ὅπως ἐλέχθη, θά ἦταν αὐθαίρετη. Γιατί ὄχι μόνον δέν θά μπορούσε νά στηριχθῇ σέ κάποια συνταγματική διάταξη ἀλλά καί θά βρι-
σκόταν σέ ἀντίθεση πρὸς τό πνεῦμα πού τελικά ἐπεκράτησε κατὰ τήν ψήφιση ἀπό τή Βουλή τῶν σχετικῶν ἀρθρῶν. Ἡ δέ ἀποψη, ὅτι οἱ Προεδρικές αὐτές δραστηριότητες πρέπει νά ἀσκοῦνται ὑπὸ περιορισμούς (οὕτως εἶπεῖν οἶονεῖ ὑπὸ κηδε-
μόνευσιν) κάθε ἄλλο παρά συνάδει πρὸς τό γράμμα καί τό πνεῦμα τοῦ Συνταγματικοῦ κειμένου, τό ὅποιο, τούλάχιστον

..//..

στό σημείο αυτό, έχει εκφρασθῇ μέ απόλυτη σαφήνεια, ὥστε νά μή ἀπομένουν περιθώρια παρερμηνειῶν, ἀκριβῶς ἐν ὧσει τῆς στενῆς ἐρμηνείας μέ τήν ὁποία εἶναι ἐφαρμοστέες οἱ συνταγματικές διατάξεις. Ἡ σκέψη ὅτι δέν συνάδει μέ τό σύστημα τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας τό νά ἀσκήῃ ὁ Πρόεδρος τίς ἐκ τοῦ Συντάγματος ἀρμοδιότητές του κατά τρόπο πού νά ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν Κυβερνητική διαχείριση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὅχι μόνο δέν βρίσκει κανένα ἀπολύτως ἔρεισμα στό Σύνταγμα, ἀλλ' ἀντίθετα, ἄν γινόταν δεκτή, θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν οὐσιαστική ἀχρήστευση τῶν συνταγματικῶν διατάξεων πού παρατίθενται ἀνωτέρω. Γιατί γίνεται σαφές, τόσον ἀπό τή γραμματική τους διατύπωση ὅσον καί ἀπό τόν σκοπό στόν ὁποῖο ἀποβλέπουν, ὅτι ἔχουν θεσπισθῇ γιά νά δώσουν στόν Πρόεδρο τή δυνατότητα νά ἀσκήῃ κάποια ἀνασχητική ἐπιρροή σ' ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς κυβερνητικές ἐνέργειες πού θεωρεῖ ἀσύμφορες γιά τό Ἔθνος, μέχρις ὅτου λυθῇ ἡ ἀμφισβήτηση, κατά δημοκρατικό τρόπο, ὅπως, σέ κάθε περίπτωση, ὁρίζει τό ἴδιο τό Σύνταγμα.

Σάν συμπέρασμα ἐκ τῶν ἀνωτέρω σκέψεων ἀβίαστα συνάγεται, ὅτι δέν εἶναι σωστό νά ἐρμηνεύονται οἱ διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος πού ἀφοροῦν τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας ὑπό τό πνεῦμα τῶν ἀντιστοιχῶν διατάξεων τῶν Συνταγμάτων τοῦ 1911 καί 1952, ὅτε ἀνώτατος ἀρχων τῆς χώρας ἦτο ὁ βασιλεὺς, τό πρόσωπον τοῦ ὁποίου ρητῶς ἐχαρακτηρίζετο ὡς "ἀνεύθυνον" καί "ἀπαραβίαστον" (ἄρθρο 29 τοῦ Συντάγματος 1952) καί εἰς τόν ὁποῖον δέν ἐχορηγεῖτο καμμιά ἀπολύτως ἐξουσία, χωρίς τήν προσυπογραφή ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ (ἄρθρο 30 Συντάγματος 1952).

- 7 -

Ἀντίθετα, τό Σύνταγμα τοῦ 1975 ἠθέλησε τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας ὡς αἰρετό ἀνώτατο ἄρχοντα, μέ σοβαρές ἀρμοδιότητες πολιτικοῦ χαρακτήρα, τίς ὁποῖες ἀσκεῖ μόνος του καί, φυσικά, μέ δική του πολιτική εὐθύνη. Ἡ οὐσιώδης αὐτή διαφορά, τεκμηριούμενη ἀπό ὅσα προεξετέθησαν, ἀποτελεῖ τή βασική δικαιολογία τῆς δυνατότητας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας νά ἐκφράζεται δημοσίᾳ ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων χωρίς, βέβαια, καί νά ὑπερβαίνει τά ὅρια τοῦ ρυθμιστικοῦ χαρακτήρα τοῦ λειτουργήματός του. Δηλαδή, χωρίς νά παρεμβαίνει στίς κομματικές διαμάχες τῶν πολιτικῶν παρατάξεων ἢ νά ἐκδηλώνει εὐθέως ἀντίθεση πρὸς τήν Κυβέρνηση μέ τίς γενικές καί οὐδέτερες παραινέσεις του πρὸς τό Λαό. Πάντως, ὁ περιορισμός αὐτός δέν μπορεῖ νά θεωρηθῇ ὅτι παραβιάζεται ὅταν ἓνα κόμμα ἢ ὠρισμένα δημοσιογραφικά ὄργανα, γιά οἱοδήποτε λόγο, παρερμηνεύουν ἐνέργειες ἢ λόγους τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καί δίνουν σ'αὐτούς ἔννοια ἢ διαστάσεις διαφορετικές ἀπό ἐκεῖνες πού ἦσαν στίς προθέσεις του ἢ στούς σκοπούς στούς ὁποίους ὁ ἑαυτοῦς Πρόεδρος ἀπέβλεπε.

II. Πέραν ἀπό τά προεκτεθέντα, σκόπιμο θά ἦταν νά σημειωθοῦν, ἐπικουρικά, καί τά ἑξῆς:

Ἡ διάταξη τοῦ ἀρθροῦ 35 παρ.1 τοῦ Συντάγματος πού ὀρίζει ὅτι "οὐδεμία πρᾶξις τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἰσχύει, οὐδέ ἐκτελεῖται, ἄνευ προσυπογραφῆς τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ὅστις διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του καθίσταται ὑπεύ-

..//..

οχι αίτιας
εργονίας

θυνας" έχει τήν έννοια ότι χωρίς τήν προσυπογραφή τοῦ ἀρμο-
δίου Ὑπουργοῦ δέν ἰσχύουν οὔτε ἐκτελοῦνται μόνον οἱ "κρα-
τικές πράξεις". Δηλαδή οἱ γραπτές ἐκεῖνες πράξεις πού
ὁ Πρόεδρος ἐκδίδει σάν ὄργανο τοῦ Κράτους καί πού ἀποτε-
λοῦν ἄσκηση τῶν κατὰ τό Σύνταγμα καί τούς Νόμους ἀρμοδιο-
τήτων του, ὅπως οἱ Νόμοι, τά Διατάγματα κλπ. Αὐτό συνάγε-
ται τόσον ἀπό τή γραμματική διατύπωση τῆς συνταγματικῆς
διατάξεως ὅσον καί ἀπό τήν ἐν συνεχείᾳ δεύτερη παράγραφο
τοῦ ἰδίου ἀρθρου, ἡ ὁποία ἐξαιρεῖ ἀπό τήν προσυπογραφή ὠρι-
σμένες πράξεις τοῦ Προέδρου, οἱ ὁποῖες, ὅλες, εἶναι σαφῶς
"κρατικές", ὅπως ὁ διορισμός τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἡ σύγκληση
τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καί τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρα-
τίας ὑπό τήν Προεδρία του, ἡ ἀναπομπή Νόμου, ἡ διάλυση τῆς
Βουλῆς, τό δημοψήφισμα, τά διαγγέλματα κλπ. Γι' αὐτό δέν
θά ἦταν σωστή ἡ ἀποψη ὅτι ἀπαιτεῖται Κυβερνητική προσυπο-
γραφή ἢ προηγούμενη ἔγκριση καί σ' ὅλες τίς ἄλλες ἐνέργειες
τοῦ Προέδρου, δηλαδή ἀκόμα καί σ' ἐκεῖνες πού σαφῶς δέν ἔχουν
τόν χαρακτήρα "κρατικῆς πράξεως", ἢ καί γενικώτερα στόν προ-
φορικό του λόγο, ὅταν δέν σχετίζεται μέ τίς "κρατικές" πρά-
ξεις (προσφωνήσεις, ἐκφωνήσεις πανηγυρικῶν κλπ.).

"Αν στήν παραπάνω συνταγματική διάταξη δοθῇ ἡ προεκτε-
θεῖσα έννοια, τότε καί ἡ διάταξη τοῦ ἀρθρου 50 τοῦ Συντάγ-
ματος πού ὀρίζει ὅτι "ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δέν ἔχει
ἄλλας ἀρμοδιότηας, εἰμή ὅσας ἀπονέμει εἰς αὐτόν ρητῶς τό
Σύνταγμα καί οἱ πρὸς αὐτό συνάδοντες Νόμοι" πρέπει νά ἐρμη-
νευθῇ ὑπό τήν έννοια ὅτι ἀποκλείει στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρα-
τίας μόνον νά ἐνεργῇ "κρατικές" πράξεις, πέραν ἀπό τίς συν-
ταγματικά προβλεπόμενες, ὅχι δέ καί νά ἐκφράζῃ τίς ἀπόψεις
του, ὅταν γίνεται ἔξω ἀπό τήν ἄσκηση τῶν "κρατικῶν" τοῦ ἀρμο-

γλυφ
 διοτήτων. Διότι στην περίπτωση αυτή δέν άσκει "άρμοδιότη-
 τες" ούτε αντιποιεΐται έξουσία πού δέν έχει (πράγμα πού
 μόνο θέλησε νά άποκλείση τό άρθρο 50 τοϋ Συντάγματος),
 αλλά άσκει δικαίωμα πού πηγάζει από την ιδιότητά του σάν
 ρυθμιστή τοϋ πολιτεύματος.

15.11.1984

Σ η μ ε ί ω μ α

"Περί της δυνατότητας καί των όρίων μέσα στα όποια
 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να εκφράζεται με
 προφορικό λόγο".

Τό πολίτευμα της Ελλάδος είναι, σύμφωνα με τό άρθρο 1 του Συντάγματος, "Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία".

Ο όρος αυτός περικλείει δύο βασικά στοιχεία. Τήν παρουσία του αιρετού Προέδρου της Δημοκρατίας καί τήν Κοινοβουλευτική μορφή της Πολιτείας.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας όρίζεται από τό Σύνταγμα ως ρυθμιστής του Πολιτεύματος (άρθρ. 30 παρ. 1).

Η έκταση καί η συγκεκριμένη μορφή του ρυθμιστικού ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας δέν όρίζεται είδικά στο Σύνταγμα. Από τίς διατάξεις, όμως, πού προβλέπουν τίς συγκεκριμένες αρμοδιότητες με τίς όποίες έχει όπλισθεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, για να μπορεί να ανταποκριθεί στην αποστολή του, σε συνδυασμό με τήν καθιερωμένη στα κοινοβουλευτικά πολιτεύματα δράση του "Αρχηγού του Κράτους", μπορεί να συναχθεί η θέση πού θέλησε να δώση ο συνταγματικός νομοθέτης στην παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας μέσα στην πολιτική ζωή της χώρας. Η φυσιογνωμία του προεδρικού ρόλου μπορεί να συναχθεί, ακόμη, καί από τήν αντιπαραβολή των σχετικών περί του Προέδρου της Δημοκρατίας διατάξεων, προς τίς αντίστοιχες διατάξεις των προΐσχυσάντων Συνταγμάτων. Καί στο σημείο αυτό είναι ούσιώδες να τονισθῇ ότι, αντίθετα από ό,τι τό ίσχυον Σύνταγμα όρίζει, τά προηγούμενα Συντάγματα της Ελλάδος δέν παρείχαν στον Ανώτατο Αρχοντα αρμοδιότητα "ρυθμιστού του πολιτεύματος" ούτε τήν δυνατότητα να εκδίδει έστω καί μία πράξη με δική του εύθύνη.

Ούτω, τά Συντάγματα 1864/1911/1952 χορηγοϋσαν συγκεκριμένες αρμοδιότητες στον "άνώτατο άρχοντα του Κράτους", πού έπρεπε να άσκη, γενικά καί χωρίς διάκριση, μόνο με κυβερνητική προσυπογραφή. Επί πλέον, τόν είχαν καθιερώσει, ρητά, σαν "ανεύθυνο" καί "άπαραβίαστο". Αλλά, καί τό Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας του 1927 είχε, μέν, αναγνωρίσει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τή συμμετοχή σε συγκεκριμένες πράξεις, πάντοτε όμως με υποχρεωτική τήν κυβερνητική σύμπραξη.

Αντίθετα, στην παρ. 1 του άρθρου 43 του Συντάγματος 1975 όρίζεται, μέν, ότι ούδεμία πράξη του Προέδρου ίσχύει άνευ της προσυπογραφής του άρμοδίου ύπουργού, έπακολουθεί, όμως, η δεύτερη παράγραφος του ίδιου

άρθρου στήν ὁποία περιέχεται μιά σειρά κατ'έξοχήν σημαντικῶν ἐνεργειῶν καί πράξεων τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας πού δέν χρήζουν κυβερνητικῆς καλύψεως. Ὅπως, ὁ διορισμός τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἡ σύγκληση τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας καί τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπό τήν Προεδρία του, ἡ διάλυση τῆς Βουλῆς, ἡ ἀναπομπή ψηφισθέντος νόμου κλπ. Ὅλες αὐτές οἱ ἐξουσίες, ἀντίθετα ἀπό τά προϋσχύσαντα, ἀσχοῦνται τώρα μέ ἀποκλειστική πρωτοβουλία τοῦ Προέδρου καί μέ ἀπόλυτα δική του πολιτική εὐθύνη, ὑπό ὁρισμένες δέ προϋποθέσεις, καί μέ ποινική εὐθύνη αὐτοῦ. (ἄρθρο 49). Γι'αὐτό καί δέν εἶναι δυνατόν νά χαρακτηρισθῇ, κατά τό νῦν ἰσχύον Σύνταγμα, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, σάν πρόσωπο "ἀνεύθυνο". Καί γενικά ἀποκλείεται νά ταυτισθῇ μέ τόν "ἀνώτατο ἄρχοντα" τῶν προηγουμένων Συνταγμάτων.

Ἐν ὅψει τῶν προεκτεθέντων, θά μπορούσε, σέ γενικό πλαίσιο, νά προσδιορισθῇ ἡ ρυθμιστική ἀποστολή πού γιά πρώτη φορά ἀναγνωρίζει στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τό Σύνταγμα, σάν μιά ἐξουσία πού ἔχει γιά περιεχόμενο κάθε ἐνέργεια ἡ ὁποία, ἀνάλογα μέ τίς ἐκάστοτε συνθῆκες, εἶναι ἀναγκαία γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ὁμαλῆς καί ἀπρόσκοπτης λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, ὑπό τήν προϋπόθεση ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτή δέν εἶναι ξένη πρὸς τόν κύκλο τῶν ἀρμοδιοτήτων πού τό Σύνταγμα τοῦ ἀναγνωρίζει. Κατ'ἀκολουθίαν τούτου, δέν θά ἦταν συνεπές νά ἀρνηθῇ κανείς, κατ'ἀρχήν, στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τό δικαίωμα νά διατυπώνη ἀπόψεις καί παραινέσεις, ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων, μέ δική του πολιτική εὐθύνη.

Ἀπό τό ὅλο σύστημα μέσα στό ὁποῖο τό ἰσχύον Σύνταγμα ^{προσδιορίζει} ~~περιχαράκτει~~ τίς ~~ἐξουσίες καί~~ ἀρμοδιότητες τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, σάν ἀνωτάτου ἄρχοντα μέ καθιερωμένη εὐθύνη, συνάγεται ἀβίαστα ὅτι ὁ Πρόεδρος, ὑπό ὁρισμένες προϋποθέσεις καί μέσα σέ ὁρισμένα ὅρια, δικαιούται νά διαφωνεῖ μέ τήν Κυβέρνηση καί νά διαδηλώνει δημόσια τήν διαφωνία του. Καί εἶναι χαρακτηριστικό τό ὅτι, ἀκριβῶς γι'αὐτό, τό ἴδιο τό Σύνταγμα, προέβλεψε μέσα στά δημοκρατικά καί κοινοβουλευτικά πλαίσια τήν διαδικασία ἄρσεως μιᾶς τέτοιας διαφωνίας.

Εἰδικώτερα: Κατά τό ἄρθρο 42 τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἔχει, μόνος του, τό δικαίωμα νά ἀρνηθῇ τήν κύρωση ἐνός ψηφισμένου ἀπό τή Βουλή Νόμου καί μπορεῖ νά τόν ἀναπέμψη, μέ ὁποιαδήποτε

(εἴτε τυπική εἴτε οὐσιαστική) αἰτιολογία, ἐξηγώντας, δημοσία, τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους διαφωνεῖ μέ τήν Κυβερνητική πολιτική ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Παρ' ὅλο, δέ, πού ἂν ἡ Βουλὴ θά ἐπιμείνη, τό ἀποτέλεσμα τῆς Προεδρικῆς αὐτῆς ἐνέργειας θά ἦταν μόνο ἀναβλητικό, δέν θά ἔπαυε πάντως νά περιέχει ὄχι ἀπλῶς σαφῆ, ἀλλά κραυγαλέα, ἐκδήλωση τῆς ἀντιθέσεως τοῦ Προέδρου πρὸς τό Κυβερνητικό μέτρο, πού μπορεῖ νά εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, τὴν ἀντίθεσή του πρὸς τὴν Κυβερνητική πολιτική ὄχι μόνον δικαιοῦται, ἀλλὰ ὀφείλει, νά τὴν διατυπώσῃ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, δημοσία, χωρὶς νά χρειάζεται καμμιά προσυπογραφή καὶ χωρὶς νά ὑπάρχει καμμιά ἀπολύτως ἐνδειξη στό Σύνταγμα γιὰ οἰοδήποτε περιορισμό στὴν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας του αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀπόλυτη καὶ ἀνέλεγκτη. Περαιτέρω, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 44 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος θά μπορούσε ὁ Πρόεδρος νά προκηρύξῃ δημοψήφισμα, ἐπὶ κρίσιμου ἐθνικοῦ θέματος, ἀποφασίζοντας αὐτός, μόνος του καὶ ἐξουσιαστικά, ἂν συντρέχει τέτοια ἀνάγκη καὶ νά προκαλέσῃ, ἔτσι, ἐρώτημα πρὸς τὸν Λαὸ προκειμένου νά ἀποφασισθῇ ἓνα σπουδαῖο μέτρο ἢ νά ἀποσοβηθῇ μιὰ Κυβερνητικὴ ἐνέργεια. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτῇ, θά ἦταν ἀναγκασμένος ὁ Πρόεδρος νά ἐκθέσῃ, δημοσία, τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους προσφεύγει στό δημοψήφισμα, παίρνοντας κατ' αὐτόν τὸν τρόπο σαφῆ πολιτικὴ θέση πού, εἶναι πολὺ πιθανό, νά ^{δυνατό} ^{εἶναι νομιμὴ} συμπίπτει πρὸς τὴν Κυβερνητικὴ γραμμὴ. Ἐπίσης, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 44 παρ. 3 τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας μπορεῖ, μόνος του, χωρὶς προσυπογραφή τῆς Κυβερνήσεως, νά ἀπευθύνῃ διαγγέλματα πρὸς τὸ Λαὸ, ἐφ' ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι συντρέχουν ἐξαιρετικὲς περιστάσεις πού δικαιολογοῦν τὴν ἐνέργεια αὐτῇ. Καὶ εἶναι προφανές, ἀφοῦ καμμιά ἀντίθετη ἐνδειξη δέν περιέχεται στὴν συνταγματικὴ διάταξη οὔτε κάτι διαφορετικὸ προκύπτει ἀπὸ τίς συζητήσεις τῆς Βουλῆς, ὅτι μόνον ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος, μέ δική του πολιτικὴ εὐθύνη, ἀποφασίζει ἂν συντρέχει ἢ ὄχι περίπτωση ἐκδόσεως τοῦ διαγγέλματος. Μὲ αὐτό ἔχει τὴ δυνατότητα νά ἐκφράσῃ ἐλεύθερα τίς ἀπόψεις του γιὰ ὁποιοδήποτε κρίσιμο θέμα, ἔστω καὶ ἂν αὐτές εἶναι ἀντικρὶς ἀντίθετες πρὸς τὴν πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως. Ἀκόμα, καὶ ὅταν ὁ Πρόεδρος συγκαλεῖ τό Συμβούλιο τῆς Δημοκρατίας ἔχει, ὄχι ἀπλῶς δικαίωμα, ἀλλὰ τό χρέος νά ἐκθέτῃ ἐλεύθερα τίς ἀπόψεις του ἢ καὶ τίς διαφωνίες του ἐπὶ τῶν σοβαρῶν λόγων πού προκάλεσαν τὴ σύγκλησή του. Καὶ θά ἦταν ἀφελές νά ὑποστηριχθῇ ὅτι κάτι τέτοιο θά εἶχε τὸν χαρακτῆρα ἀπορρήτου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξουσία πού παρέχει στὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τό ἄρθρο 41 τοῦ Συντάγματος, νά διαλύῃ τὴ Βουλὴ, ἐάν εὐρίσκεται σὲ "προφανῇ δυσ-αρμονία" πρὸς τό λαϊκὸ αἶσθημα, ἀσκεῖται ἐξουσιαστικά ἀπὸ τὸν Πρόεδρο

Γνωρίζουν ότι η γα-
λικά ηγ. παρτίδα α να έχ-
ει τον α. λ. στην με λη
Κυβέρνηση

μέ αποικλειστικά δική του πολιτική εϋθύνη και φυσικά αφού προηγουμένως εκθέσει τούς λόγους πού τόν ὀδήγησαν σέ μιά τέτοια, τεράστιας πολιτι-
κῆς σημασίας, ἐνέργεια.

Εἶναι φανερό, ὅτι οἱ προεκτεθεῖσες βασικές συνταγματικές διατάξεις θεσ-
πίζουν ὑπέρτατες ἀρμοδιότητες γιά τόν Πρόεδρο πού καθιερώνουν τή θέση
του σάν "ὑπεύθυνου" ὀργάνου τῆς Πολιτείας καί τονίζουν τήν προέχουσα
ρυθμιστική ἀποστολή του στήν λειτουργία τοῦ πολιτεύματος. Ὅταν, λοιπόν,
τοῦ ἀναγνωρίζονται ἐξουσίες τέτοιας ἐκτάσεως καί σοβαρότητας, πού τοῦ
παρέχουν τό δικαίωμα ἀκόμα καί εϋθείας πολιτικῆς ἀντιπαραθέσεώς του
πρός συγκεκριμένα κυβερνητικά μέτρα, πῶς εἶναι δυνατόν νά τοῦ ἀμφισβη-
τηθῇ ἡ δυνατότητα νά προβαίνει σέ πολύ μικρότερης σημασίας ἐκδηλώσεις,
ὅπως οἱ παραινετικές του συμβουλές, ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων, ἐκεῖ
ὅπου οἱ περιστάσεις τό ὑπαγορεύουν, χωρίς πάντως νά θίγῃ τήν Κυβέρνηση
ἢ νά στρέφεται εϋθέως ἐναντίον της, ἀλλά ἐνεργώντας μέ σύνεση καί πε-
ρίσκεψη.

Στό σημεῖο, δέ, αὐτό θά ἦτο σκόπιμο νά τονισθῇ τό τόσο σημαντικό
γεγονός, ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας στή διάρκεια τῆς τελευταίας
τετραετίας, δέν ἔκρινε ἀναγκαῖο νά κάμῃ χρήση τῶν ἀρμοδιοτήτων πού
τοῦ παρέχει τό Σύνταγμα, ὅπως ἡ ἀναπομπή Νόμου, ἡ ἐκδοση διαγγέλματος,
ἡ προκήρυξη δημοψηφίσματος κλπ. Ἀντί τούτων προτίμησε τή μέθοδο τῆς
προληπτικῆς συνεννοήσεως μέ τά Κυβερνητικά ὄργανα, πού ἀποδείχθηκε
τόσον ἐπῳφελῆς γιά τήν πολιτική ζωή τοῦ τόπου.

Περαιτέρω, σκόπιμο εἶναι νά τονισθῇ ὅτι κάθε σκέψη γιά περιορισμό
τῆς ἐλευθερίας τοῦ Προέδρου, στήν ἀσκηση τῶν ἀρμοδιοτήτων πού ῥητά
τοῦ παρέχει τό Σύνταγμα, δηλαδή τῶν κρατικῶν του ἀρμοδιοτήτων, θά ἦταν
ἐντελῶς ἀυθαίρετη. Γιατί δέν θά μπορούσε νά στηριχθῇ σέ καμμιά συνταγ-
ματική διάταξη καί θά βρισκόταν σέ ἀντίθεση πρὸς τό γενικό πνεῦμα πού
τελικά ἐπεκράτησε κατὰ τήν ψήφιση τῶν σχετικῶν ἀρθρῶν. Ἡ δέ ἀποψη,
ὅτι οἱ Προεδρικές αὐτές δραστηριότητες πρέπει νά ἀσκοῦνται ὑπό περι-
ορισμούς (οὕτως εἶπεῖν οἶονεῖ ὑπό κηδεμόνευσιν) κάθε ἄλλο παρά συνάδει
πρὸς τό γράμμα καί τό πνεῦμα τοῦ Συνταγματικοῦ κειμένου, τό ὁποῖο ἔχει
ἐκφρασθῇ μέ ἀπόλυτη σαφήνεια, ὥστε νά μή ἀπομένουν περιθώρια παρερμη-
νειῶν, ἀκριβῶς ἐν ὄψει τῆς στενῆς ἐρμηνείας μέ τήν ὁποία εἶναι ἐφαρ-
μοστές οἱ συνταγματικές διατάξεις. Θά ἀποτελοῦσε δέ ἐρμηνευτικό σφάλ-
μα ἡ ἀναφορά σέ ἄλλα συντάγματα, πού ἔχουν διαφορετική δομή, ὅταν
ἀγνοεῖται ἡ ἰδιοτυπία τῆς βούλησης τοῦ σημερινοῦ συνταγματικοῦ μας
χάρτου.

Ἡ σκέψη, ὅτι δέν συνάδει μέ τό σύστημα τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, τό νά ἀσκήῃ ὁ Πρόεδρος τίς ἐκ τοῦ Συντάγματος ἀρμοδιότητές του κατά τρόπο πού νά ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν Κυβερνητική διαχείριση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὅχι μόνον δέν βρίσκει κανένα ἀπολύτως ἔρεισμα στό Σύνταγμα, ἀλλ' ἀντίθετα, ἄν γινόταν δεκτή, θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν οὐσιαστική ἀχρήστευση τῶν συνταγματικῶν διατάξεων πού παρατίθενται ἀνωτέρω. Γιατί γίνεται σαφές, ἀπό τή διατύπωση καί τήν ἱστορία τους, ὅτι ἔχουν θεσπισθῇ γιά νά δώσουν στόν Πρόεδρο τή δυνατότητα νά ἀσκήῃ κάποιο ἀνασχετικό φραγμό σ' ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς κυβερνητικές ἐνέργειες πού θεωρεῖ ἀσύμφορες γιά τό "Ἔθνος. Τίς ἀρμοδιότητες αὐτές ἐμπιστεύεται τό Σύνταγμα στήν ἔμφορα κρίση τοῦ Προέδρου, γιά νά τίς ἀσκεῖ μέ γνώμονα τό συμφέρον τῆς Χώρας καί τή διασφάλιση τῆς λειτουργίας τῶν θεσμῶν.

Ὁ Πρόεδρος δέν κυβερνᾷ. Εἶναι, ὅμως, "ρυθμιστής". Καί αὐτό δέν εἶναι "κενός λόγος". Δέν εἶναι πρόσωπο "ἀπομονωμένο καί βωβό". Γι' αὐτό, στά θέματα τῆς πρωτοβουλίας του, ἐκδηλώνει δημόσια τίς σκέψεις του καί ἐπισύρει ἀπ' εὐθείας τήν προσοχή τοῦ Λαοῦ καί ὅλων τῶν παραγόντων τῆς δημόσιας ζωῆς. Τό ἀξίωμά του, σάν αἰρετοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντα, τοῦ ἐπιβάλλει τό χρέος νά ἐπισημαίνει, σέ κρίσιμες ἢ δυσμενεῖς περιστάσεις, τήν ἀνάγκη τῆς λαϊκῆς σύμπνοιας καί νά διατυπώνει οὐδέτερες σκέψεις, χωρίς βέβαια κομματικούς παρεμβατισμούς. Σύμπραξη κυβερνητική καί μάλιστα προσυπογραφή στίς ἐκδηλώσεις αὐτές εἶναι ἀδύνατη ἀπό τή φύση τους. Στίς ἐκδηλώσεις αὐτές ὁδηγός εἶναι τό γενικό συμφέρον καί στόχος ἡ ἐθνική ἐγρήγορη. Καί μέ τήν προϋπόθεση αὕτη, ἀποκλείεται νά θεωρηθῇ ὅτι τέτοιες παραινήσεις ἐμπνέονται ἀπό ἀντίθεση πρός τήν κυβερνητική πολιτική. Ἐνῶ, ἡ σιωπή τοῦ Προέδρου, θά μπορούσε νά χαρακτηρισθῇ σάν παράλειψη χρέους, ὅπως καί ἡ ἄκαιρη καί συχνή παρέμβασή του μπορεῖ νά συντελέσῃ στήν ἀρρυθμία τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ἡ ἀντίρρηση ὅτι μόνον μέ διαγγέλματα μπορεῖ ὁ Πρόεδρος νά ἀπευθύνεται πρός τόν Λαό δέν εὐσταθεῖ. Στίς προφορικές ἐκδηλώσεις τοῦ Προέδρου δίνουν ἀφορμή ἢ μεγάλα ἐθνικά προβλήματα, ἢ ὁ πανηγυρισμός ἐπετείου ἐθνικῆς ἢ ἄλλης ἑορτῆς. Ἡ παραινετική ἐκδήλωση τοῦ Προέδρου δέν ταυτίζεται μέ τήν ἐκδοση διαγγέλματος. Τό διάγγελμα, ἐπὶ "κρίσιμου ἐθνικοῦ θέματος", μπορεῖ νά ἀπηχῇ ἐκδήλωση διαφωνίας πρός τήν κυβερνητική πολιτική ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος, ἐνῶ οἱ παραινήσεις ἀναφέρονται σέ οὐδέτερες καί γενικές παρατηρήσεις, πού ἔχουν ἀποδέκτες ὅλα τά ὄργανα τῆς Πολιτείας καί τόν Λαό.

[11.6]

με φωνή ομιλίας ορισμένους, όπως
παράβηκε την γρη στο κορμάκι
- 6 - *Δι.ε.γ.*

Σάν συμπέρασμα από τίς άνωτέρω σκέψεις άβίαστα συνάγεται, ότι δέν είναι σωστό νά έρμηνεύονται οί διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος, πού άφορούν τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας, υπό τό πνεύμα τών αντίστοιχων διατάξεων τών παλαιότερων Συνταγμάτων.

Αντίθετα, τό Σύνταγμα του 1975 ήθέλησε τόν Πρόεδρο τής Δημοκρατίας ώς αίρετό άνώτατο άρχοντα, μέ σοβαρές άρμοδιότητες πολιτικού χαρακτήρα, τίς όποίες άσκει μόνος του καί, φυσικά, μέ δική του "πολιτική εθύνη". Η ούσιώδης αύτή διαφορά, τεκμηριούμενη από όσα προεξετέθησαν, άποτελεϊ τή βασική δικαιολογία τής δυνατότητας του Προέδρου τής Δημοκρατίας νά έκφράζεται δημοσία, επί γενικωτέρων θεμάτων, χωρίς, βέβαια, καί νά υπερβαίνει τά όρια του ρυθμιστικού χαρακτήρα του λειτουργήματος του. Δηλαδή, χωρίς νά παρεμβαίνει εϋθέως στις κομματικές διαμάχες τών πολιτικών παρατάξεων ή νά πράττη τοϋτο, έμμέσως, μέ τίς γενικές καί ούδέτερες παραινέσεις του προς τό Λαό. Πάντως, ό τελευταίος αύτός περιορισμός δέν μπορεί νά θεωρηθῇ ότι παραβιάζεται όταν ένα κόμμα ή όρισμένα δημοσιογραφικά όργανα, γιά οιοδήποτε λόγο, παρερμηνεύουν έέργειες ή λόγους του Προέδρου τής Δημοκρατίας καί δίνουν σ'αυτούς έννοια ή διαστάσεις διαφορετικές από εκείνες πού ήσαν στις προθέσεις του ή στους σκοπούς στους όποίους ό ίδιος ό Πρόεδρος απέβλεπε.

Πέραν από τά προεκτεθέντα, σκόπιμο θά ήταν νά σημειωθοϋν έπικουρικά, καί τά έξῆς :

Στήν διάταξη του άρθρου 35 παρ. 1 του Συντάγματος πού όρίζει ότι "οϋδεμία πρᾶξις του Προέδρου τής Δημοκρατίας ισχύει, οϋδέ έκτελεΐται, "άνευ προσυπογραφής του άρμοδίου Υπουργού, όστις διά μόνης τής υπογραφής του καθίσταται υπεύθυνος" πρέπει νά δοθῇ ή έννοια, ότι χωρίς τήν προσυπογραφή του άρμοδίου Υπουργού δέν ισχύουν οϋτε έκτελοϋνται μόνον οί "κρατικές πράξεις". Δηλαδή εκείνες οί πράξεις πού έκδίδονται από τόν Πρόεδρο, όταν ένεργεί σάν όργανο του Κράτους καί πού άποτελοϋν άσκηση τών κατά τό Σύνταγμα καί τούς Νόμους άρμοδιοτήτων του, όπως οί Νόμοι, τά Διατάγματα κλπ. Αυτό συνάγεται τόσο από τήν γραμματική διατύπωση τής συνταγματικής διατάξεως όσον καί από τήν έν συνεχεία δεϋτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, πού έξαιρεί από τήν προσυπογραφή όρισμένες πράξεις του Προέδρου, οί όποίες (όλες) είναι

σαφώς "κρατικές", όπως ο διορισμός του Πρωθυπουργού, ή σύγκληση του 'Υπουργικού Συμβουλίου καί του Συμβουλίου της Δημοκρατίας υπό την Προεδρία του, ή αναπομπή Νόμου, ή διάλυση της Βουλής, τό δημοψήφισμα, τά διαγγέλματα κλπ. Γι' αυτό δέν θά ήταν σωστή ή άποψη ότι απαιτεΐται Κυβερνητική προσυπογραφή (ή προηγούμενη έγκριση) καί σ' όλες τίς άλλες ενέργειες του Προέδρου, δηλαδή ακόμα καί σ' εκείνες πού σαφώς δέν έχουν τόν χαρακτήρα "κρατικής πράξεως", όπως καί ο προφορικός του λόγος, όταν δέν σχετίζεται μέ τίς "κρατικές" πράξεις (προσφωνήσεις, έκφωνήσεις πανηγυρικών κλπ.). "Άλλως τε, ή αντίθετη έκδοχή θά προσέκρουε καί στό άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος, πού εξασφαλίζει σέ όλους τούς πολίτες νά έκφράζουν τούς στοχασμούς των, μέ τήν επίφυλαξη, βέβαια, ότι, είδικά από τόν Πρόεδρο, δέν θά γινόταν υπέρβαση τών περιορισμών πού συνάγονται από τό ίδιο τό Σύνταγμα γι' αυτόν.

"Αν στην παραπάνω συνταγματική διάταξη δοθῇ ή προεκτεθεΐσα έννοια, τότε καί ή διάταξη του άρθρου 50 του Συντάγματος πού όρίζει ότι "ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δέν έχει άλλας αρμοδιότητες, είμή όσας άπο- νέμει είς αυτόν ρητώς τό Σύνταγμα καί οι πρός αυτό συνάδοντες Νόμοι" θά έπρεπε νά έρμηνευθῇ υπό τήν έννοια ότι αποκλείει στόν Πρόεδρο της Δημοκρατίας μόνον νά ενεργεΐ "κρατικές" πράξεις, πέραν από τίς συνταγματικά προβλεπόμενες, όχι δέ καί νά έκφράζη τίς άπόψεις του, όταν τουτο γίνεται έξω από τήν άσκηση τών "κρατικών" του αρμοδιοτήτων. Διότι, στην περίπτωση αυτή, δέν άσκει "αρμοδιότητες" ούτε άντιποι- είται έξουσία πού δέν έχει (πράγμα πού μόνο θέλησε νά αποκλείσει τό άρθρο 50 του Συντάγματος), αλλά άσκει δικαίωμα πού πηγάζει από τήν ιδιότητά του σάν ρυθμιστή του πολιτεύματος ~~άλλά καί σάν Έλληνα πολίτη, κατ' άρθρον 14 παρ. 1 του Συντάγματος.~~

Πρόεδρος Δημοκρ. Κ. Κ. 1880-84
[12.1]
Διμο

Κατηγορήθηκε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ότι επέκρινε μερικές ενέργειες της Κυβερνήσεως. έμμέσως, μέ ώρισμένους ύπαινιγμούς του.

Αύτες οι έπικρίσεις καθιστούν επίκαιρο τό πρόβλημα: τών όρίων πού πρέπει νά έχουν οι λόγοι του. Πότε άποτε-
λοϋν υπέρβαση τών δικαιωμάτων του;

Είναι ο Πρόεδρος βωβόν πρόσωπον; Οϋτε βωβόν πρόσωπον νοεΐται νά είναι ο Πρόεδρος, οϋτε μπορεΐ χωρίς περιορισμό, περιστάσεων καί χρόνου, νά έκφράζεται.

Τό Σύνταγμα δέν θίγει τό ζήτημα εύθέως. Πρέπει νά συναγάγωμε συλλογιστικώς μιά λύση σύμφωνη μέ τό πνεϋμα του Συντάγματος.

Κατά τό άρθρο 44§3 είς όλως έξαιρετικάς περιστάσεις μπορεΐ νά άπευθύνη διαγγέλματα.

Τά διαγγέλματα αυτά δέν χρειάζεται νά τύχουν της έγκρίσεως της Κυβερνήσεως. Τά άπευθύνει ιδίω δικαίω. Τά διαγγέλματα αυτά δημοσιεύονται καί είς τήν Έφημερίδα της Κυβερνήσεως καί ή Κυβέρνηση υποχρεοϋται νά τά δημοσιεύ-
ση, οιονδήποτε περιεχόμενο καί νά έχουν.

Τήν εύθύνη γιά τό περιεχόμενο τήν έχει ο ίδιος ο Πρόεδρος. Ό Πρόεδρος μόνος του κρίνει αν συντρέχουν "όλως έξαιρετικάς περιστάσεις". Αϋτός επίσης κρίνει πότε καί πόσα διαγγέλματα διαρκούσης της θητείας δικαιοϋται νά άπευθύνη.

Τά διαγγέλματα αυτά άπευθύνονται πρós τό "Έθνος καί έπιτρέπουν στόν Άνώτατον Άρχοντα είς έξαιρετικάς περι-

στάσεις νά έκφράζη τās πολιτικές του γνώμας, ἔστω καί ἂν εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τήν πολιτική τῆς Κυβερνήσεως.

Δέν θίγει τούς μηχανισμούς οἰασδήποτε ἐξουσίας. Δέν ἐπιτάσσει. Ἀπευθύνεται πρὸς τόν λαό καί ἐκφέρει γνώμην.

Τήν γνώμην αὐτήν δέν μπορεῖ νά λογοκρίνη ἡ Κυβέρνηση ἢ νά ματαιώσῃ πλήρως τήν διάδοσίν της, διότι ὑποχρεοῦται νά τήν δημοσιεύσῃ εἰς τήν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, πλήρη καί ἄνευ περικοπῶν.

Ἡ Κυβέρνηση δικαιούται νά ἀγνοήσῃ τήν γνώμην τοῦ Προέδρου καί νά ἐνεργήσῃ ἐναντίον τῆς γνώμης του. Δικαιούται καί δημοσία νά τήν ἀντικρούσῃ.

Ἦδη ἐρωτᾶται, πέραν τῶν ὅλως ἐξαιρετικῶν περιστάσεων, ὁπότε ὁ Πρόεδρος δικαιούται νά ἐκδίδῃ διαγγέλματα κατὰ τὸ ἄρθρον 44§3, κατὰ τὰ ἄλλα, εἶναι καταδικασμένος νά μὴν έκφράζη πολιτικές γνώμας δημοσία;

Ὁ Πρόεδρος εἶναι ρυθμιστὴς τοῦ Πολιτεύματος. Γιά νά ἀσκῇ αὐτό τὸ ἔργο πρέπει νά ἔχῃ συνεχῶς, πλήρη γνώσιν τῆς λειτουργίας τοῦ Κράτους. Πρέπει νά τοῦ παρέχεται κάθε πληροφορία πού τοῦ χρειάζεται γιὰ τήν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του.

Ἐφ' ὅσον π.χ. διαπιστώσῃ ὅτι νόμος ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς γενικῶς ἀντίκειται εἰς τās ἀπόψεις του ἔχει τὸ δικαίωμα νά ἀναπέμψῃ τόν ψηφισθέντα νόμον εἰς τήν Βουλὴν, ἐξηγῶν τούς λόγους γιὰ τούς ὁποίους δέν πρέπει νά γίνῃ νόμος τοῦ κράτους. Ἐχει ἐπομένως τὸ δικαίωμα νά ἔχῃ γνώμην ἐπὶ οἰουδήποτε νομοθετήματος, ἀσχέτως ἂν ἡ γνώμη του αὐτὴ δέν εἰσακουσθῇ.

Πέραν τούτου ὁ Πρόεδρος εἶναι ὑποχρεωμένος νά παρακολουθῇ ἂν ὑπάρχῃ ἢ δέν ὑπάρχει προφανῆς δυσαρμονία μεταξύ Βουλῆς καί λαϊκοῦ αἰσθήματος ὁπότε δικαιούται τηρῶν τήν διαδικασίαν τοῦ ἄρθρου 41 καί νά διαλύσῃ τήν Βουλήν. Τό αὐτό δικαιούται νά πράξῃ ὅταν ἡ σύνθεσις τῆς Βουλῆς δέν ἐξασφαλίζει κυβερνητικήν σταθερότητα.

Περαιτέρω ὁ Πρόεδρος δικαιούται νά παύσῃ τήν Κυβέρνησιν, τηρῶν τήν διαδικασίαν τοῦ ἄρθρ. 38§2. Ἀσχέτως τῶν συγκεκριμένων αὐτῶν ἐξουσιῶν πού ἔχει ὁ Πρόεδρος, ἐρωτᾶται πῶς ὁ ἔχων αὐτάς τὰς ἐξουσίας Πρόεδρος πρέπει νά εἶναι βωβόν πρόσωπον; Πῶς ὁ ρυθμιστής τοῦ Πολιτεύματος στόν ὁποῖο τόσες ἐξουσίες ρητῶς τοῦ ἀπονέμει τό Σύνταγμα, δέν δικαιούται νά ἀποκαλύπτει τίς σκέψεις πού ὀφείλει νά ἔχη γιά νά ἐκτελῇ τό ἔργο τοῦ ρυθμιστοῦ.

Ἡ ἀποψις ὅτι ὁ Πρόεδρος πρέπει νά μὴν ἐκφράζῃ ποτέ καμμιᾶ γνώμη (ἐκτός ἂν ἐκφράζῃ τήν γνώμη τῆς Κυβερνήσεως) εἶναι, ὅσο παράλογη καί ἡ γνώμη ὅτι ὁ Πρόεδρος μπορεῖ νά ἀνακατεύεται καθημερινῶς στά τρέχοντα προβλήματα τῆς πολιτικῆς ζωῆς.

Μεταξύ αὐτῶν τῶν δύο ἄκρων ὑπάρχει μιά χρυσή τομή. Οὔτε εὐνουχισμένος ἀπό πολιτική σκέψη εἶναι ἓνας Πρόεδρος οὔτε στερεῖται τοῦ δικαιώματος νά διατυπώσῃ τή σκέψη αὐτή δημοσίᾳ, ἀλλά οὔτε, ὡς ρυθμιστής, ἐπιτρέπεται νά ἀνακατεύεται στήν πολιτική καθημερινότητα.

Ἡ χρυσή αὐτή τομή βρίσκεται καί βρίσκεται εὐκόλα, ὅταν ὑπάρχει ἀμοιβαῖος σεβασμός μεταξύ Κυβερνήσεως καί Προέδρου καί καλή πίστις.

Ὅτι ὁ Πρόεδρος εἶναι ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος δέν εἶναι κενός λόγος. Ἡ πλήρης σιωπή του μπορεῖ νά ἀποτε-

λέση παράλειψη τοῦ χρέους του νά εἶναι ὁ ρυθμιστής, ὅπως καί ἡ ἀκαιρὴ καί συχνή ἔκφραση γνώμων μπορεῖ νά προκαλέσῃ ἀρρυθμίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὀφείλει νά προφυλάξῃ τὴν πολιτικὴν ζωὴν.

Εἶναι ἐπομένως ἐν τέλει θέμα πολιτικῆς εὐαισθησίας ὅλων τῶν παραγόντων ἡ ἀνεύρεση ἐκάστοτε τοῦ σημείου ὅπου ἐπιβάλλεται τὸ χρέος τοῦ Προέδρου, ὡς ρυθμιστοῦ, ἢ νά σιωπήσῃ ἢ νά μιλήσῃ.

Ἀλλά, θεωροῦντες τὸ Σύνταγμά μας, ὡς σύνολο, σύνταγμα πού δίδει τόσες ἀποφασιστικὲς ἐξουσίες στὸν Πρόεδρο (ἀναπομπή νόμων, παύση τῆς Κυβερνήσεως, διάλυση τῆς Βουλῆς, ἔκδοση διαγγελμάτων) θά ἦταν τουλάχιστον ὀξύμωρον νά θεωροῦμε κάθε ἄλλην ἐκδήλωσιν γνώμης τοῦ Προέδρου ὡς ὑπέρβασιν τῶν ἐξουσιῶν του.

Ἰδίως δέν ὑπάρχει ὑπέρβασις γνώμης ὅταν ὁ Πρόεδρος ἐκφράζῃ ἀνησυχίας ἢ φόβους διὰ τὰς ἐξελίξεις τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων, τὴν ἐθνικὴν ἀσφάλειαν ἢ καί τὴν εὐχὴν νά ἀποφεύγωνται ἐνέργειαι θέτουσαι ἐν κινδύνῳ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ πολιτεύματος, τῆς ὁποίας εἶναι τεταγμένος θεματοφύλαξ.

Ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν διαγγελμάτων τοῦ ἀρθροῦ 42 συνίσταται ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου σέ τοῦτο: ὅτι μέ τὰ διαγγέλματα δικαιούται ἐπὶ κρισίμου πολιτικοῦ θέματος (ἐξοδὸν ἀπὸ τὸ NATO, ἐπιβολὴ καλπονοθευτικοῦ ἐκλογικοῦ νόμου) νά προχωρήσῃ σέ εὐθείαν καί ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος ἐκδήλωσιν διαφωνίας πρὸς τὴν κυβερνητικὴν πολιτικὴν καί σέ ἐπίκρισίν της, πράγμα πού θά ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τοῦ ἐπιτρεπτοῦ ἂν ἐγίνετο ἔξω ἀπὸ τὴν διαδικασίαν τοῦ ἀρθροῦ 42.

Εἰς τὰς ἄλλας ὁμιλίας του ὅμως ὁ Πρόεδρος δύναται νά κάνῃ γενικὰς παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν ὅλην συμπεριφορὰν

τῶν πολιτικῶν παραγόντων βλάπτουσας τόν ρυθμόν τῆς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος ἢ τήν ἐθνικήν ἀσφάλειαν καί δὴ εἰς οἰονδήποτε ὄργανον τῆς πολιτείας καί ἂν τοῦτο ὀφείλεται.

Ὑπὸ αὐτό τό πνεῦμα συστάσεις καί παραινέσεις καί προτροπές αἱ ὁποῖαι, χωρίς νά παρεμβαίνουν ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν εἰς τήν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας, συμβάλλουν στήν ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ πολιτεύματος καί τήν ἐθνικήν ἀσφάλειαν, ἀποτελοῦν ὄχι μόνον ἀναφαίρετον δικαίωμα τοῦ Προέδρου, ἀλλά καί ὕποχρέωσίν του.—

ἡ ὑποκρίσις ὁ Θεός τις οὐκ
 ἐστὶν ὁ ἐκείνου πρώτης ἐκφύτης
 τις ἡθευίς, γυμνός, ^{ἐπὶ ὧν} με^{τα} ἡμῶν
 ἀναστρέφεται.

Ἄλλος ὁ ἐκείνου ἀδελφὸς ἐστὶ
 καὶ ὁ ἀδελφός: τὸν ἐκείνου οὐ
 ἐκείνου. καὶ γὰρ οἱ ^{ἴδιον} ἴδιον ^{ἴδιον} καὶ
 ἴδιον ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν
 τοῦ;

Ἰὼν ὁ Θεός ἡμῶν ἀδελφός.
 Οὐκ ἔστιν ἀδελφός καὶ ὁ
 Ἰὼν ὁ Θεός, οὐκ ἔστιν ἡμεῖς
 ἀδελφός ~~καὶ~~, ἀδελφός καὶ
 ἡμεῖς, καὶ ἀδελφός.

~~καὶ~~ Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον
 τὸ ἴδιον ἐκείνου. Θεός καὶ
 ἀδελφός ἀδελφός καὶ
 ἡμεῖς ἀδελφός με^{τα} ἡμῶν
 ἀδελφός.

Kata to ede 4483 is ejos ejreli
meis saekotrou pooti in amodou
diapypete

Te diapypete aute in xoujela
in lypou tis ejpouas tis kubouas
Te amodou idis duxio.

~~He~~ Te diapypete aute lupo
ouiotou me is in ejpouas
tis kubouas me is kubouas
ou xroula in ti lypouas, ou
duate ejrejiou me is in ejrejiou.

Te adoua fu ti saekotrou
me ejrejiou in xoujela.

O xroula pooti lou upoua
in saekotrou "ejos ejreli. epe
stous". te los ^{epous} me ouk me
ouk diapypete saekotrou tis
douxas saekotrou in amodou.

Te diapypete aute amodou-
vota, ejrejiou in Edou in eolec
ouk te los te los te los in

Încheierea acordului, va cere
la organizarea sa, totuși nu
cineva interesele, apoi în organizarea
la reprezentare.

Sei Dyca loir puyen. gors oia. Seade
fornas. Sei is hica. boudurles
spis loir pi mei unyep froyer

The former value for power
is $\sqrt{\text{group size} \times \text{between group variance}}$
which gives the standard for
the χ^2 test in this situation
is the square of the between
group var. divided by the
df.

H Kobayashi Sun-ōka va
afvāiz hījupen tē Dōchō
ni va ugepa īento hījupen
ta. Sun-ōka wa Sugōō
ni hījupen.

de rapace la faza vapor lui neglor
 L'atrapare lui d'acumpe va ex
 fuzion cu oca d'acumpe va d'acumpe
 pulu, arptor de i fuzor lui
 vate lu circunod.

Dece la to la o d'acumpe cu un
 vate d'acumpe va d'acumpe d'acumpe
 i lu vate d'acumpe d'acumpe
 yclasi d'acumpe cu jaina d'acumpe
 oca d'acumpe lui lui d'acumpe
 d'acumpe lui d'acumpe d'acumpe
 lu d'acumpe. To vate d'acumpe
 va d'acumpe d'acumpe d'acumpe
 lu d'acumpe d'acumpe d'acumpe
 d'acumpe.

Dece la o d'acumpe d'acumpe
 va d'acumpe lu d'acumpe, lui
 lui d'acumpe lu d'acumpe

Dajlov loj agucunghu vator
 fncion son qm. Droudon, ceolhu
 au o you volds lis fncion Droudon
 apion (va' cuver bubov spoco son.)
 Drou o eodgholig lo Dajlov pulo
 loo vovio llov fncion eulov
 lo Droughu lo Droughu, diu
 Droughu va eodgholig ~~spoco~~
 lis eodghu son eodghu va qm fncion
 va eodghu lo qm lo eodghu
 H ^{avodghu} ~~fncion~~ al o Droudon ceolhu
 va fncion eodghu soli eodghu fncion
 (eulov di eodghu son fncion lo
 Droughu) cuver, ood eodghu
 va' fncion al o Droudon ceolhu
 va eodghu lo eodghu di
 lo eodghu eodghu lo eodghu
 fncion.

Metapher auf die Idee des unendlichen und
des Unendlichen - Dialektik

τα χρυσά λοφία. ὁ ὅ τε ἐ ὠ ν α ν τ ι σ τ ι ς

2000 *Asplenium rupestris* L. var. *rupestris* L. 8201

[illegible]

big enough to let's suppose, ^{aff} (also, is

පද්ධතිය, ක්ෂණිකව ප්‍රති-ප්‍රතික්‍රියා

das ist ein wichtiger und unersetzlicher

* Kloori võib lozi broneid
 ja broneid lõigata, et
 voolu aeglustada.

un bronchi röngs, ola

уважати аутентичност и виступити у складу са
набавним документима, давати

Suburban, The Sea mi

my 4' only.

01. 0 Flowers zur eindrück

105 содержит
для указания

✓ Σύνο. Η ετήσια αύξηση του ποσού

21 evolution species 105 hours

low in case of emergency, our uni-

ἡ αὐτὴ καὶ ὁρᾷ' ἐκείνην φύσιν
 ἡμεῖς καὶ ἀποφύλαττοντες
 αὐτὴν
 ὁσὶς οὕτως καὶ ἀποφύλαττοντες
 ἀποφύλαττοντες.

Εἰς τὴν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς ἀποφύλαττοντες
 τὴν αὐτὴν φύσιν, οὗτοι τὸν αὐτὸν
 φόβον ἡμεῖς ἐκείνην ἐκείνην τὸν
 αὐτὸν φύσιν οὗτοι τὸν αὐτὸν
 τὸν αὐτὸν φύσιν, οὗτοι τὸν αὐτὸν
 αὐτὸν φύσιν, οὗτοι τὸν αὐτὸν.

Ἄρα, ἀποφύλαττοντες τὸν αὐτὸν
 φύσιν, οὗτοι τὸν αὐτὸν, ἀποφύλαττοντες
 αὐτὸν τὸν αὐτὸν ἀποφύλαττοντες
 αὐτὸν τὸν αὐτὸν (αὐτὸν τὸν αὐτὸν, αὐτὸν
 τὸν αὐτὸν, αὐτὸν τὸν αὐτὸν,
 αὐτὸν τὸν αὐτὸν) αὐτὸν τὸν αὐτὸν
 αὐτὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἀποφύλαττοντες αὐτὸν

lumi Dyalo (cf. 1206)

NATO, embog. unyandulim

cygum vov) re oxyvov

a eduar endyvan du-

gavia, pi xos, hui nabes.

lumi vov, lumi un d' esmer

on ly, oxyvov vov da vov

lumi h' opes luv luv luv

in cygum lo yv vov luv luv luv

h' xov. 42

lis h' vov oxyvov h' ^{oxyvov} oxyvov

lumi vov vov oxyvov vov.

lumi vov vov luv oxyvov vov

oxyvov ^{lumi oxyvov vov vov} oxyvov vov

lumi vov h' oxyvov h' vov

lumi vov h' luv oxyvov vov

oxyvov ^{lumi oxyvov vov vov} oxyvov h' vov

oxyvov vov. ^(lumi oxyvov) oxyvov

lumi vov
oxyvov.
lumi Dyalo

Υοι εἶθε το ἐνὶ τῷ κοινῷ
καὶ συνειδήσει καὶ συνέσει
εἰς ἅπαντα ἀποβλέποντες ἕως

καὶ συνειδήσει καὶ συνέσει
ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνειδήσει
ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνειδήσει
ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνειδήσει

καὶ συνειδήσει καὶ συνέσει
ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνειδήσει
ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνειδήσει
ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνειδήσει

καὶ συνειδήσει καὶ συνέσει

Τὰ διαγγέλματα αὐτὰ δὲν χορηγῶνται πρὸς τὸν τῶν
ἐγκρίσεων τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ ἀπευθύνει ἰδίῳ δικαίῳ.
Τὰ διαγγέλματα αὐτὰ δημοσιεύονται καὶ εἰς τὴν ἑφημερίδα
τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀπαγορεύεται νὰ τὰ δημοσιεύ-
ῃ, οἷον οἷον περιεχόμενα καὶ νὰ ἔχουν.

Τὴν εὐθύνη γιὰ τὰ περιεχόμενα τὴν ἔχει ὁ ἴδιος ὁ
Πρόεδρος. Ὁ Πρόεδρος μόνος του κρίνει ἂν συντρέχουν ὅλως
ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις. Αὐτὸς ἐπὶ τῆς κρίσεως αὐτῆς καὶ
πᾶσι διαγγέλμασι διακοινῶς τῆς ἐκτελέσεως δικαιοσύνης
ἀπευθύνει.

Τὰ διαγγέλματα αὐτὰ ἀπευθύνονται πρὸς τὸ ἔθνος καὶ
ἐκτρέφουν στὸν ἄνθρωπον τὴν ἀνάγκη εἰς ἐξαιρετικὰς περι-

to lortappa

Corbapula or his Xerxes
 piro gia da gaira ton
 puotio tag uou boukolim
 supouphion. to Tj uen coo
 peron yfafi' olia teta.
 ues la lortappalos.

to Tj uen
 docto ton
 gfocto ton
 yfafi' oile li
 dinawpa di
 oatio xon gpa
 or Tj cocto u
 yfafi' xopa

2. O: igumalai soo gnothos
 for his "corpeorid" cyen
 uale toito duna ol
scipph to lortappa p
 troosiafu uroh ton yfafi
 uou lortappa uou uou uou
 fobluu supouphion, wpiou
 peron idiolousis, ^{brou} ~~stio~~
 ton oadion
~~scipph~~ ualyrybou i
 Xboctos pta yfafiou

wer via loco Theodor. T. 1870
 yperle con 5 ch pyouru si
 nyproui uplouls fin 1870
 1870, 1870, 1870, 1870
 1870, 1870, 1870, 1870.

3 de li conitabla aly 1870
1870, 1870, 1870, 1870

Kala bar a loto: de
 o Theodor yu na 1870
 1870, 1870, 1870, 1870
1870 na 1870, 1870, 1870
1870, 1870, 1870, 1870

1870, 1870, 1870, 1870
 1870, 1870, 1870, 1870
 1870, 1870, 1870, 1870
 1870, 1870, 1870, 1870

It codons, ^{si, sacu aretawon} too ciuaw agilini.
Te ^{to 9 awin} Boinia codons, to ayfa
putis to lortappa.

4. ^{25/1/40} ~~It is a very important~~
~~to lortappa for some~~
• Boinia of power diuawon
yfi' un' ayijer un' yfi' fupun
y' gow to agilini dyp + lort
un' diuawon, too tois un-
lortpa ayuawonon aretawon,
un' hui aretawon dypawon

Tas unawonon aretawon
awilij to 'diuawonon un' fup
awonon to Boinia un'
to to aretawon ^{to aretawon} un' dyp
lortappa. to ciuawon dypawon

2

na nouty froyz. D's power
 is to apply the ~~reformation~~
~~of the human nature~~
 the is a spiritual power
 and ~~not~~ by nature;
 Key to the kingdom of
 God is the new born spirit
 man, and the new born spirit
 man is the new born spirit
 man; Key to the kingdom
of God

~~ten~~

T. O. Andrews, syn kryos a uoos
 his prayer to to, boy in sup
 upling dmanster ve dooby
 his kubepura. 3852. Ku
 do kryyos in eucera prout
 roos to to, boy in, in ju
 juor prali ualyya a uolm
 his kryyos. ~~to~~ to u.
 syn to du civa tovala
 ve civa tovala ooturoo
 tovala to uo spangin to
 tovala ve con uoos to
 tovala ju to juor, tovala
 tovala his kryyos boy in
 to kubepura
 to the uoos tovala tovala
 tovala tovala tovala tovala
 tovala tovala tovala tovala

Δ.Κ. το δούλεμα 100 κερδών (350%) 10
 επιβλέπει σωστά το κέρδος
 μόνο (6) Μόνο. Το επηρεάζει
 τα τα οποία γίνονται από το
 να τα. Και έχουμε ορισμένα
 δυο δυο να απαντάει.

~~You love it so much~~

αὐτῶν ἐν κοινῇ τοῦ ποταμοῦ
 διαφυγὰς ἀπὸ τοῦ οὐλοῦ καὶ
 οἰκισμῶν ἀγροῦ καὶ κτηνοτροφίας
 ἀντιθέτως ἐν διατάξει καὶ
 ἀραιοτάτῃ ἐν τῇ ἀποκαταστάσει
 ἀποκαταστάσει καὶ κοινῇ καὶ
 ἐνταῦθα γὰρ τὸν ποταμόν, ἀπὸ τοῦ
 ποταμοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
 καὶ κτηνοτροφίας

* Kan auch sein, dass einige
bei einem so geringen
Wert die Bestimmung

Τὸ διαγγύει πρὸς τὴν αὐτ.
 γράμμην δι' αὐθεντικὴν συ-
 γγραφὴν μετὰ τὴν υπογραφήν
 αὐτοῦ, καὶ ἐστὶν ωδεῖον
 κοινὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ

ἡ μὲν ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν
 αὐτῇ καὶ ἐκδομένη πρὸς τὴν
 διαγγύειν ὅλα τὰς ἐκδόσεις καὶ
 οἰκονομικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἐκδομένην

ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ

ἡ μὲν ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν
 καὶ ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ
 ἀντιγράφει τὴν ἀρχὴν καὶ

[illegible]

Corby gator (un lig. Dioboro
Jesús la Apocopa para a
dielo.

To Corby gator ^(cede 30) por ^{de} ~~de~~
Apocopa una podpota los Apol
hípato. It podpota de una
guyadumi agos ~~seife~~. (π. xi
andito los guyadumi hípato.
con otro seife los guyadumi
hípato, apocopa con los
apocopa apocopa guyadumi. Se
te apocopa hípato
4.6.7. It podpota ~~apocopa~~
nala ^{siatocora} ~~apocopa~~ ^{siatocora}
supora ~~apocopa~~, u se
apocopa a apocopa apocopa
hípato siatocora, ^{siatocora} ~~apocopa~~
apocopa.

O putyoliz, sou/susoccom
lindovis na lo uerlos na
 so q'ip'u (vede. 45) lo i'vigor
 dwaycor, q'orlyce na dia
 hi cicudya /culorq'u lo
 coplyutor, ayqora y lo
 koryya.

Lo m.x. lo i'fultu or ~~lo~~
 cudoth na. Suposunde is Nopos
 cu mupna con ^{si} (suproduces) do
 lu Boyin uoypprester na yin
 q'orbi alu mutor na Suposunde
 kate q'orbi Th ^{suposunde or mupna} ~~suposunde~~
 k's uoydthun, peloucyra, ^{lo koryffator} (na. Th
 d yutanga cicudya lo uerlos
 lo putyoliz q'orbi a yu klori
 q'orbi na va i'combs, eke y a lo
^{siagwura} ~~palmar~~ (i Koberma

Arheologos "a" o Theodoros
 conchavala este este la
 vordului iile la eulcolung
 fousig un fedid balaji
 endarclor, da ~~no~~ coase
 in una podgoliu. De sec-
 nare arcloriar

Ka edrore als ueriga
 na loigaxu dyu! Ti poore
 un la du poore in uerig
podgoliu.

1/ 4u poore in uerig uerig
~~podgoliu~~ vordului iile la eulcolung
 jolumin. 4' ducolun regu
 6/ ~~Arheologos~~ in ducolun
 6/ du poore, eulcolun in
 avolun pultu uerigiaru

Συνοπτική θεώρησης
τοῦ συστήματος ἐκλογῆς τῶν βουλευτῶν
εἰς τήν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἑλλάς ἐγνώρισε διαδοχικά, ἀπό τό 1843, διάφορα ἐκλογικά συστήματα διὰ τήν ἐκλογήν τῶν βουλευτῶν. Ἐπί 80 περίπου χρόνια τό πλειοψηφικόν εἰς στενήν (ἐπαρχιακήν) ἢ εὐρεῖαν (νομαρχιακήν) ἐκλογικήν περιφέρειαν, ἀπό δέ τοῦ ἔτους 1926 ἐναλλαγὴν πλειοψηφικοῦ καί ἀναλογικῆς εἰς ἐπαλλήλους κατανομάς.

Ἀπό τό ἔτος 1958, μέ συνεννόησιν τῶν δύο μεγάλων τότε κομμάτων (Ε.Ρ.Ε. καί Φιλελευθέρων- Βανιζέλου- Παπανδρέου), καθιερώθη σύστημα ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς, εὐνοούσης τὰ μεγαλύτερα κόμματα (ὄχι πέραν τῶν τριῶν τό πολύ).

Τό σύστημα αὐτό (μέ συμμετοχήν ὅλων τῶν κομμάτων εἰς τήν ἀ' κατανομήν καί μόνον τῶν συγκεντρούντων καθορισμένον ποσοστόν ψήφων εἰς ὁλόκληρον τήν Ἐπικράτειαν εἰς τήν β' κατανομήν), ἔσχυσε μέχρι τοῦ 1985, μέ διαφόρους ἐκάστοτε τροποποιήσεις πρὸς ὄφελος τῶν μικρῶν κομμάτων. (Περιορισμός ποσοστοῦ συμμετοχῆς εἰς τήν β' κατανομήν κλπ.).

Κατά Φεβρουάριον 1985, μέ πρότασιν τῆς κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ, ἐσχεδιάσθη καί ἐψηφίσθη νέα τροποποιήσις τῆς ἐκλογικῆς νομοθεσίας πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν μικρῶν κομμάτων, κατὰ τήν κυβερνητικὴν διακήρυξιν.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΠΑΣΟΚ εἶχε ἐπιμόνως διακηρύξει εἰς τό ἐπίσημον προεκλογικόν πρόγραμμα τήν καθιέρωσιν συστήματος ἀπλῆς ἀναλογικῆς.

Εἰς τήν οὐσίαν, μέ τήν νέαν ρύθμισιν (ἐπελθοῦσαν μέ τὸν νόμον 1516 /1985) τό ἐκλογικόν σύστημα τῆς ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς ἔχει γίνει μέθοδος ὑπὲρ ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς, πρὸς ὄφελος τοῦ πρώτου κυρίως κόμματος εἰς τήν ἐκλογικὴν ἀναμέτρησιν.

Ἡ ἐκλογή τῶν βουλευτῶν γίνεται κατὰ ἐκλογικάς περιφέρειας (ἐδαφικάς 56 ἐν συνόλῳ), εἰς τρεῖς διαδοχικάς κατανομάς εἰς τρεῖς ἐπαλλήλους περιφέρειας.

Ἡ πρώτη κατανομή, διὰ τὰς ἑδρας ἐκάστης βουλευτικῆς ἐκλογικῆς περιφερείας, γίνεται μέ τό σύστημα τῆς ἀπλῆς ἀναλογικῆς (ἐξαιρέσει τῶν μονοεδρικῶν περιφερειῶν).

Πρός τοῦτο, τό σύνολον τῶν ἐγκύρων ψηφοδελτίων ὄλων τῶν συνδυασμῶν (καί τῶν ἀνεξαρτήτων ὑποψηφίων) τῆς βασικῆς ἐκλογικῆς περιφερείας διαιρεῖται μέ τόν ἀριθμόν τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν τῆς ἰδίας περιφερείας προσαυξανόμενον κατά μίαν μονάδα. Τό πηλίκον τῆς διαιρέσεως ἀποτελεῖ τό ἐκλογικόν μέτρον τῆς ἰδίας περιφερείας (ἐκλογικόν διαιρέτην). Μέ τόν ἐκλογικόν διαιρέτην διαιρεῖται ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐκλογική δύναμις ἐκάστου συνδυασμοῦ (καί ἀνεξαρτήτου ὑποψηφίου). Τό πηλίκον τῶν κατ'ἰδίαν αὐτῶν διαιρέσεων προσδιορίζει τόν ἀριθμόν τῶν ἐδρῶν πού περιέρχονται εἰς ἕκαστον συνδυασμόν (ἢ ἀνά μία ἐνδεχομένως εἰς ἀνεξαρτήτους).

Πρός διάθεσιν τῶν ἀπό τήν πρώτην αὐτήν κατανομήν ἀδιαθέτων ἐδρῶν αἱ 56 βασικαί ἐκλογικαί περιφέρειαι ἐνοῦνται εἰς 9 μείζονας ἐκλογικάς περιφερείας, μέ βάσιν τήν περιφέρειαν κατά κανόνα, τῶν Ἐφετείων τῆς Χώρας.

Εἰς τήν β' αὐτήν κατανομήν (εἰς ἐκάστην τῶν 9 μειζόνων ἐκλογικῶν περιφερειῶν) μετέχουν, θεωρητικῶς ὅλοι οἱ συνδυασμοί (ὅλα τά κόμματα).

Ἡ κατανομή τῶν ἀδιαθέτων (ἐκ τῆς α' κατανομῆς) ἐδρῶν γίνεται μέ βάσιν τό σύνολον τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως ὄλων τῶν συνδυασμῶν (κομμάτων) εἰς τήν μείζονα ἐκλογικήν περιφέρειαν καί ὄχι βάσει τῶν ἐκ τῆς α' κατανομῆς ἀχρησιμοποιεῖται ὑπολοίπων τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων.

Τό σύνολον τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων εἰς τήν μείζονα ἐκλογικήν περιφέρειαν διαιρεῖται διά τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τῆς α' κατανομῆς ἀδιαθέτων ἐδρῶν.

Τό πηλίκον ἀποτελεῖ τόν ἐκλογικόν διαιρέτην τῆς β' κατανομῆς, μέ τόν ὁποῖον διαιρεῖται ἡ συνολική ἐκλογική δύναμις ἐκάστου κόμματος εἰς τήν μείζονα ὁμοίως περιφέρειαν πρὸς καθορισμόν τῶν εἰς ἕκαστον κόμμα περιερχομένων ἐδρῶν.

Κατά τόν τρόπον αὐτόν εὐνοοῦνται τά ἰσχυρότερα κόμματα, τά ὁποῖα ἀξιοποιοῦν δίς τήν ἐκλογικήν των δύναμιν. Ἀπαξ μὲν εἰς τήν βασικὴν ἐκλογικήν περιφέρειαν δι' ὅλας τὰς ἑδρας αὐτῆς, διὰ δευτέραν δέ φοράν εἰς τήν μείζονα ἐκλογικήν περιφέρειαν (διὰ τὰς ἀδιαθέτους ἑδρας).

Αἱ μετὰ τήν β' κατανομήν ἀπομένουσαι ἀδιάθετοι ἑδραι ὄλων τῶν περιφερειῶν διατίθενται ἐνιαίως εἰς τρίτην κατανομήν εἰς ὁλόκληρον τήν Ἐπικράτειαν, θεωρουμένην ὡς μίαν ἐκλογικήν περιφέρειαν.

Ο νέος νόμος (1985) διαχωρίζει την τρίτην κατανομή των αδιαθέτων έδρων είς δύο φάσεις .

Είς την πρώτην φάσιν ,είς τό σχετικώς πλειοψηφεΐσαν είς όλόκληρον την Έπικράτειαν κόμμα περιέρχονται όλαι αι από την β'κατανομήν αδιάθετοι έδραι είς όλας τάς βασικάς έκλογικάς περιφερείας, είς τάς όποίας τό κόμμα αυτό έλαβε την σχετικήν πλειοψηφίαν (έστω καί μιᾶς ψήφου) .

Έτσι τό πλειοψηφεΐσαν κόμμα εξασφαλίζει μονοπωλιακά σημαντικόν αριθμόν έδρων. Κατά κανόνα, τό πλειοψηφοῦν είς την Έπικράτειαν κόμμα έχει την σχετικήν πλειοψηφίαν είς πολλάς βασικάς έκλογικάς περιφερείας.

Είς δευτέραν φάσιν κατανέμονται αι από την β'κατανομήν αδιάθετοι έδραι είς τάς λοιπάς βασικάς περιφερείας. (είς τάς όποίας δέν πλειοψηφεΐ τοπικά τό είς όλόκληρον την Έπικράτειαν σχετικώς πλειοψηφεΐσαν κόμμα) .

Η κατανομή των έδρων αύτων γίνεται μεταξύ όλων των κομμάτων (συνδυασμών) κατ'αναλογίαν της συνολικῆς έκλογικῆς των δυνάμεως είς όλόκληρον την Έπικράτειαν.

Διά τόν προσδιορισμόν είδικοῦ πρός τοῦτο έκλογικοῦ μέτρου διαιρεΐται ἡ συνολική δύναμις όλων των κομμάτων είς όλην την Έπικράτειαν μέ τόν αριθμόν των διά την φάσιν αύτήν αδιαθέτων έδρων.

Δεδομένου ότι ὁ έκλογικός αύτός διαιρέτης εΐναι έξαιρετικά ὑψηλός, είς την κατανομήν αύτήν μετέχουν τά μεγάλα μόνον κατά κανόνα κόμματα.

Έτσι τό είς όλην την Έπικράτειαν πλειοψηφοῦν κόμμα αποκτᾶ όλας τάς έδρας από την α'φάσιν, μετέχει δέ καί είς την β'φάσιν μέ όλην πάλιν την έκλογικήν του δύναμιν.

Τάς είς έκαστον κόμμα (συνδυασμόν) περιερχομένας έδρας, έκ των τριῶν κατανομῶν, καταλαμβάνουν οἱ ὑποψήφιοι αύτοῦ είς έκάστην βασικήν έκλογικήν περιφέρειαν μέ την σειράν της έγγραφῆς των είς τό ψηφοδέλτιον τοῦ κόμματος από τόν έκλογικόν του μηχανισμόν.

Η προτίμησις τοῦ έκλογέως δέν έχει καμμία σημασία από τό 1982, σύμφωνα μέ νόμον, ψηφισθέντα μέ πρώτοβουλίαν της κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ.

Δεδομένου ότι η ὀργάνωσις τῶν κομμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκεται εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν, αἱ δέ τοπικαὶ ὀργανώσεις τῶν κομμάτων στεροῦνται κύρους (καὶ οὐσιαστικῆς λαϊκῆς βάσεως), εἶναι προφανές ὅτι ἡ κατάργησις τῆς ψήφου προσωπικῆς προτιμήσεως ὑπὲρ συγκεκριμένου ὑποψηφίου, ἔχει καταστήσει παντοδύναμον τὸν κομματικὸν μηχανισμόν, ὄργανον τῆς ἡγεσίας τοῦ κόμματος, ἀπὸ αὐτὸν δέ διορίζονται οὐσιαστικὰ οἱ βουλευταὶ πρὸς κατάληψιν τῶν εἰς τὸ κόμμα περιερχομένων ἐδρῶν (εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐκλογικῆς δυνάμεώς του).

Ἡ διαμόρφωσις τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν ἀκολουθῇ, κατ' ἀρχήν, τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ. Νησιωτικαὶ καὶ ὄρειναί περιοχαὶ μὲ μικρὸν πληθυσμὸν ἀποτελοῦν χωριστοὺς νομούς καὶ κατὰ συνέπειαν αὐτοτελεῖς (βασικὰς) ἐκλογικὰς περιφέρειας. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνας τῶν λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν κατὰ περιφέρειαν παρουσιάζει σημαντικὴν διαφοράν.

Πέντε ἐκλογικαὶ (βασικαὶ) περιφέρειαι ἐκλέγουν ἀνὰ ἓνα βουλευτήν. Ἐννέα περιφέρειαι ἐκλέγουν ἀνὰ δύο βουλευτάς. Ἄλλαι ἔννέα ἀνὰ τρεῖς. Δέκα βασικαὶ περιφέρειαι ἐκλέγουν ἀνὰ τέσσαρες βουλευτάς καὶ πέντε ἄλλαι ἀνὰ πέντε βουλευτάς. Πέντε, ἐπίσης, περιφέρειαι ἐκλέγουν ἀνὰ ἕξ βουλευτάς καὶ τέσσαρες περιφέρειαι ἀνὰ ἐπτὰ βουλευτάς. Πέντε περιφέρειαι ἐκλέγουν ἀνὰ ὀκτὼ βουλευτάς καὶ μία ἐκλέγει ἔννέα βουλευτάς.

Τέλος, 13 βουλευτάς ἐκλέγει ὁ παλαιὸς δῆμος Θεσσαλονίκης, 21 ὁ σημερινὸς δῆμος Ἀθηναίων καὶ 32 οἱ περὶ τὴν πρωτεύουσαν δῆμοι καὶ κοινότητες (πρῶην δῆμος Ἀθηναίων). -

(Γράμμα
στον κ. Κίναδο)

Επιστολή υπ. Ευλόγητος
[15.1]

Ἀθήναι, 4 Φεβρουαρίου 1986

Φίλε κ. Καθηγητά,

Εὐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα καὶ γιὰ τὴν μελέτη σας. Ξέρετε τίς διαφωνίες μου. Ἀλλὰ χαίρω γιὰ τὰ οὐσιώδη συμπε-
ράσματά σας στὰ ὁποῖα μέ βρῖσκετε σύμφωνο. Ἄν δέν ἐκτρο-
χιαθοῦμε ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς δημοκρατίας, τελικὰ, εἰς ὃ
σημεῖον περιέστημεν, ὄχι μόνο στὰ οἰκονομικά, ἀλλὰ σέ ὅλους
τούς τομεῖς τῆς δραστηριότητος τοῦ Κράτους, μόνο μιὰ οἰκου-
μενικὴ λύση, στηριγμένη σέ ἕνα γενικὸ CONSENSUS, θά μᾶς
θεραπεύσῃ, μέ Κυβέρνηση πού θά ἔχῃ τὴ δύναμη νά μᾶς ποτίσῃ
τὰ πικρὰ φαρμάκια τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἱασὴ μας. Κανένα
κόμμα μόνο του δέν ἔχει τὴν δύναμη νά πάρῃ αὐτὰ τὰ ἀπαραί-
τητα ριζικὰ μέτρα, ἔστω καὶ ἂν συγκεντρώσῃ τὸ 60⁰/0.

Ἀλλὰ σέ ἕνα εἰδικὸ σημεῖο δέν καταλαβαίνω τίς ἀπόψεις
σας. Ἄν μιὰ πλειοψηφοῦσα ἀρχικῶς Κυβέρνηση χάσῃ σέ ἕνα
χρόνο τὴν πλειοψηφία τῆς κοινῆς γνώμης, ἔρθῃ σέ προφανή
ἀντίθεση μαζί της, τί εἶναι δημοκρατικώτερο, νά ἐξακολουθῇ
ὁ τόπος νά κυβερνᾶται ἄλλα τρεῖς χρόνια ἐναντίον τῆς θελή-
σεως τοῦ λαοῦ ἢ νά ἐρωτηθῇ (εἴτε μέ ἐκλογές εἴτε μέ δημο-
ψήφισμα) ἂν ὄντως ἀποδοκιμάζει τὴν ἀρχικὴ πλειοψηφία τῆς
Βουλῆς καὶ τὴν Κυβέρνηση. Προτιμᾶτε ὑπομονετικά νά περιμένῃ
ὁ λαὸς νά περάσουν τὰ τρεῖς ὑπόλοιπα χρόνια ἐν διαφωνίᾳ μέ
τὴν Κυβέρνηση ἢ τὴν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς γιὰ νά τὴν κατα-
ψηφίσῃ στὸ τέλος τῆς θητείας τῆς Βουλῆς; Ἡ ἀρχὴ τῆς λαϊκῆς
κυριαρχίας πού θέλει μιὰ δημογραφία λαοῦ καὶ κυβερνήσεως καὶ
Βουλῆς δέν εἶναι ὁρθὸ αὐτὴ νά ἐπιδιωχθῇ;

Καὶ ποίος θά τὴν ἐπιδιώξῃ; Ὁ ἀρχηγὸς τῆς πλειοψηφίας,
ὁ Πρωθυπουργός; Ἀσφαλῶς ὄχι. Αὐτός θά ἀγωνισθῇ νά κρατήσῃ
ὅ,τι ἔχει. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Βουλευτής. Τὸ ἀντίθετο θά ἀποτελοῦσε
μεγάλῃ ἐξαίρεση. Ἄρα κατ'οὐσίαν ἂν δέν ἀναγνωρισθῇ αὐτὸ
τὸ δικαίωμα τοῦ ἐρωτᾶν τὸ λαὸν στὸν Πρόεδρο, τὸ δικαίωμα

αὐτό ποῦ ἀσφαλῶς δέν θά ἀσκήσῃ ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς καί ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Πρωθυπουργός, δέν θά ἀσκηθῇ σχεδόν ποτέ.

Καί ἀγόμεθα ἔτσι στο ἀποτέλεσμα ἀπό τήν ἴδια τήν διατύπωση τῶν συνταγματικῶν διατάξεων, νά περιορίζωμε τό λαό νά ἐκφράζῃ ἅπαξ κατὰ τετραετία τή βούλησή του ἀνέκκλητα γιά 4 χρόνια καί νά θεωρεῖται αὐτό δημοκρατικώτερο καί ἐθνικῶς συμφερώτερο ἀρκεῖ νά στερηθῇ ὁ Πρόεδρος, τῆς "ὑπερεξουσίας" τοῦ ἐρωτᾶν τό λαό παρὰ νά κυβερνᾶται ἐπὶ 2 ἢ 3 χρόνια, παρὰ τήν προφανή ἀντίθετη θέλησή του. Διάλυση θά ἐπιδιώξῃ ἡ πλειοψηφία μόνο γιά νά ἀνανεωθῇ, γιά νά παρατείνῃ δηλαδή τήν ἐξουσία της.

Δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς προτιμᾶται ἡ "ὑπερεξουσία" τοῦ Πρωθυπουργοῦ ποῦ εἶναι διάδικος καί μοιραῖα ἰδιοτελῆς στή διαφορά καί ὄχι ἓνας κάποιος τρίτος, ὁ Πρόεδρος; Ὁ ὁποῖος Πρόεδρος ἂν ἀσκήσῃ λανθασμένα αὐτή τήν ἐξουσία σέ 30 μέρες μετὰ τίς ἐκλογές ἢ τό δημοψήφισμα θά εἶναι πολιτικά ἐξουθενωμένος. Διότι παίζει κορώνα γράμματα τήν "ὑπερεξουσία" του ἂν χάσῃ τό παιχνίδι.

"Ὅλα αὐτά λοιπόν εἶναι σάν τίς πατατούλες μέ τίς ὁποῖες στολίζεται τό φητό.

Καί πάλι σᾶς εὐχαριστῶ γιά τήν φιλική προσφορά τῆς μελέτης σας.

Καθηγητὴν Ἀρ. Μάνεση
 Ἰω. Γεγναδίου Ι4α
 ΙΙ5 2Ι Ἀθῆναι

Ardo ja Times

(fidne 600 u. Modiano)

[16.1]

To kurbuun lo 1975 dci
give ali pector la Karayay
ayd de pector la Gada
Give ayon pe yndro dnyofi-
yigra i ymuna jais 2004 dny.
pe ymuna ymuna ymuna
lo 1/3 vop la abayculo
nyoncelig

Aror lo dnyo la dnyo
nyoncelig de bion 2000 pector
la bion lo ymuna jais
dnyo, pe lin nyoncelig lo
nyoncelig, de ymuna dnyo
la pector lo loon 2000 vop
nyoncelig nyoncelig. Gira
nyoncelig nyoncelig de
nyoncelig nyoncelig

upatunā sojiluzalos

H gnum Symplicia die
Eun in durygos acto oon
doo 1000vayz uayz's affajitrop
pootvntes. Eun acto yonci-
ygos : na acto eun ^{ueta hantupia} ^{roopeta}
fuyin lig Boyis soe (eugofu
ueta loo 1000vntes avlaya-
lunoi uerion h. Dyua lig
yotulz, hui jaiuis uerionis
kata lool. lo hui ^{loixio} (oye-
viboy pe lo bellamus co-
jilayz uai go pe la soj. lu
kata lig Kayis i loo Hropon
Dyuliu

o Mporos eua agō
eua pudyaliz lo sojiluzals
Oo uayz pe ayis agoyf'giz

olo kono boyas, em uapru
 pro va hi ayua supodiale
 va unberuon.

Uapruon qus pemu epiaus
 apudlions oson uapruon dunnile
 h⁴ na, in adpule, uapruon
 va uapruon. Drie, emna iul;
 H apudl: Etn pua kogu dei
 emna a die, va dion kuberuon
 dion pua ^{apudl} apudl apudl
 uni uad loun emna jio ai
 kuberuon uapruon dion
 dion pua pua h uapruon
 dion a pua jio uapruon
 unberuon. Etn dion lo
 dion va dion h kogu
 emna apudl dion a
 30 pua.

Ku oq pua emna dion, oson

δύναμις ἐν τῷ σαρκοῦσιν,
«ὁμορφώσεως» ἡ ὁλοκλήρωσις
ὅπως πρὸς τὴν υπερνίκην ἐλθόντες
ἐκ τῆς βούτης καὶ κυβερνήτης
ἐπὶ τὴν ἀντιπροσώπων τὴν δύναμις
τοῦ πατρὸς; ὅμως ὁ αὐτὸς τῷ
ἐκτελεστέῳ τῷ ἀποκτείναντι οἱ χρο-
νολογικῶς αὐτὸ ἐν ὁμορφώσεως

ἡ δὲ ἐκτελέσει: ὅταν ὑπαρξῇ «προφύ-
νη» ἡ ἐκτελέσει, πρὸς τὴν βούτην
τὸ «προφύνη» ἀντιπροσώπων
πρὸς τὴν, ἀντιπροσώπων καὶ τὴν
αὐτῇ. Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν
βούτην καὶ ὑπὲρ αὐτὴν 20 χρο-
νολογικῶς τῷ πρὸ αὐτῆς ὑπὲρ
τῆς ἡμῶν τὸν ἀποκτείναντι οὐδὲν
ἀντιπροσώπων αὐτὸ τὸ ἀντιπροσώπων
ἀποκτείναντι αὐτὸ ὑπὲρ τὸν προφύ-

un solar, pe care Bogdan
 l-a comandat pe ~~li~~ ~~li~~
 lui apropiat la oala pe o
 Dobra ~~at~~ lui printr-o scrisoare
 pe care o poartă de vârstă.
 Aşa se vede că adevărat
~~se vede~~ se vede lui vârstă de
 geamă de la oala, tot de fure
 pe la lăptărie de oală cu
 pui de la lăptărie de oală
 Dobra, apoi de la oală, de
 fect de Dobra, care a
 vârstă. ~~Este~~ Este oală de
 vârstă, în vârstă de
 jumătate. Lăptărie pe care
 oală pe care oală de
 lăptărie de la Dobra,
 în care oală, de la

doming poro ali sun of uob
betaro ali uapru woli i
opozari Sachas, xpo lu
di Samudoria, lu wotlu
lu uapru, wunwoli wolu lu
wepfowos. Eopuw as lu
opparali i' wunwoli woli
wepfowos oppimwoli
a wlyis anprie opwotwoli
wan porpi wawis as sun
betaro ali di di wotlu-
padi as lu jao

Di wotluwoli is ali lu
lu wunwoli lu wotlu, wotlu
opowu lu lu wunwoli
Kobepwos. Di wepfowoli
woli lu wotlu wotlu
a 30 yrs as lu jao wai

τοῦτον καὶ τὴν αἰσιν, αὐτὸς
ἐν τῇ σφύρᾳ βέβαιον εἶναι
ἐν σφύρᾳ σφύροντος πρὸς
τὴν οἰκίαν. Ὁμοίως καὶ
παράκλησις πρὸς τὴν σφύρην
ἐν οἰκίᾳ πρὸς τὴν αὐτὴν
πρὸς τὴν σφύρην πρὸς τὴν
σφύρην αὐτὴν καὶ ἐν οἰκίᾳ
σφύροντος ἐν αὐτῇ
καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν
σφύρην αὐτὴν καὶ πρὸς τὴν
σφύρην

Τὴν καὶ αὐτὴν σφύρην
τὴν σφύρην αὐτὴν σφύροντος
σφύροντος αὐτὸς πρὸς τὴν
σφύρην καὶ παράκλησις ἐν
σφύρᾳ
Ὁμοίως αὐτὸς πρὸς τὴν

correspondente cu op. ~~de~~
 dezvoltării.

Teoria de regim cu 200
 zile și unghiuri de cuprindere
 pe pe linia bazei de ge-
 nera la D. 1000.

Tia în apropierea ariei
 generatoare de fluxuri
 burse și la D. 1000.

Apa este foarte multă. D. 1000
 și este în vîrsta de la 10
 și mai puțin, cu la 100 cu
 jumătate de cuprindere, la
 apăsare și la vîrsta de
 1000, o D. 1000 de cup-
 lare de cuprindere, cu
 și mai puțin și la 1000
 cuprindere, de cuprindere
 cuprindere. An. vîrsta 1000

to 720 uyos pelabaye oici;
 hi apodromon a apodromon
 dyonotia, i logaxenon la
 poromay a duniyo xolo.

Tia a ~~u~~ uoyandou la
 pnoantayala li uyos ^{la pnoantayala} ^{la pnoantayala}
 por la Bongi der luthay.
 hi uyos na li dutha xolo
 la apodromon. To uoyandou
 xolo pa a uoyandou la uoyandou
 o uoyandou apodromon a uoyandou
 apodromon apodromon Bongi i
 uoyandou uoyandou. Aich
 i uoyandou uoyandou uoyandou
 to uoyandou a uoyandou. Apodromon
 aich der uoyandou to la co
 la apodromon la uoyandou der
 la i uoyandou a apodromon a

κυγῶν. Πρὸς τοὺς αὐτοὺς
 τοὺς κυγὰς οἱ ἐχθροὶ αὐ-
 τῶν καὶ οἱ υἱοὶ, καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
 αὐτοὶ δὲ αὐτοὺς ἀποκτείνουσιν
 καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν (καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν)
 οὐκ ἀποκτείνουσιν αὐτοὺς
 καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν οὐκ ἀποκτείνουσιν.

Καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
 ἀποκτείνουσιν αὐτοὺς καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
 καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
 καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν

[illegible]

pour les avoir en possession
ou en échange.

[illegible]

hi pro, lo avaritiam. de
corum, sicut o oscarovio
ydrum hi suporibus.

[illegible]

Η αμερικανική ηγεσία
αφ' ην την ομορφίαν αυτή
αλλά και τον τρόπο με τον οποίον
επιδείκνυται η τέχνη σου είναι
κίνησιν άλλης από απλότητα της
ομορφίας. Ημετέρα από Ούγκο
Πομπό ην της 11/1/1980. Ανεβάν
το βωλάν ης κοσμοδότης ~~πρ~~^{πρ}
πομπό αγγι λυγρὸν αὐτὸν ὅτι
~~το αμερικανικὸν~~ ἔργοι αὐτῶν οὐκ
καταλάττει. Συμπεριλαμβάνει
καταστάσεις, ἡδὲ αὐτὸν τὸν
πυρρὸν ἀντικείμενον. Τὸ χεῖμα
αὐτὸ ἐν ἀρχῇ αὐτῶν ἀρκετῶς
καταστάσεις, ἀρχαῖα ἀπὸ τῆν
αρχαῖα ἀρχαῖα
αρχαῖα, ἀπὸ τῆν ^{καταστάσεις}
φορητῶν, ἀπὸ καταστάσεων.
Τὴν αὐτὴν ἐννοία.

Den cyra omvordagge ju is
 sig asaridynan la ogumryen
 jura son orcan la serdout
 ancyra i' erca i' son wrcan
 la cyra serdt na la serdun
 Zere orca son an den yffra
 broune i' wrcan la ju
 an den yffra or lyman
 olojan ty wrcan ju ju
 an den yffra arnula i'
 jans ju wrcan i' yffra or
 hock lo orfyn na orfyn
 la da wrcan

Den yrcan la ju ju is
 wrcan, ju ju la wrcan
 la wrcan, a yrcan son i'
 wrcan orfyn i' orfyn
 orfyn ju ty yffra ju la
 wrcan wrcan, son

un arde, ooo de puzgile
 pe pe puzi de dui arde
 la expunere, de la expunere

Homologia la E. B. ^{lyu}
 a expunere pe la expunere
 la expunere. Arde ioxi un de
 de expunere pe la expunere

Arde

E. B. de expunere un
 arde de expunere arde la
 E. B. de expunere ^{pe la} arde
 arde expunere la expunere
 expunere de expunere, de expunere
 expunere la de expunere
 pe la un ~~expunere~~
 expunere pe la de expunere. De expunere
 E. B. de expunere de expunere
 de expunere de expunere

unde p[er]p[et]u[um] g[ra]t[ia]m, un-
^{unde app[ar]et}
~~de~~ continens p[er] se de op[er]e
 g[ra]t[ia]m p[er] h[ic] p[er]f[ect]am ^{in d[omi]no} un[de] op[er]e
 p[er] h[ic] co[n]v[er]s[us]

H[ic] vult h[ic] loqu[er]e
 p[er] se b[e]n[e] p[er]p[et]u[um] in asse-
 p[er]t[ur] h[ic] g[ra]t[ia]m. S[ed] v[er]o
 n[on] p[er]p[et]u[um] op[er]e. v[er]o i[n] d[omi]no
 p[er]p[et]u[um] ^{op[er]e} app[ar]et i[n] d[omi]no
 S[ed] a g[ra]t[ia] h[ic] ^{Solui} p[er]p[et]u[um] op[er]e un-
 de g[ra]t[ia] n[on] p[er]p[et]u[um] op[er]e
 op[er]e h[ic] p[er]p[et]u[um] un[de] h[ic] op[er]e
 op[er]e. v[er]o de co[n]v[er]s[us] op[er]e
 h[ic] p[er]p[et]u[um] S[ed] v[er]o op[er]e
 op[er]e i[n] p[er]p[et]u[um] co[n]v[er]s[us] in <sup>an-
no-</sup> p[er]p[et]u[um]
 op[er]e o[per]e h[ic] p[er]p[et]u[um].

H[ic] vult p[er]p[et]u[um] op[er]e p[er]p[et]u[um]
 d[omi]n[us] op[er]e, d[omi]n[us]
 p[er]p[et]u[um] op[er]e, op[er]e un[de] d[omi]n[us]

de ambare i lărgă de la Ki
ora, da malye.

Exapodeta pe la lui "cotez"
ly lya alu Exapodeta. Ho.
voluta i' solo un apocryph
malye, lo yudya dnyora
lun nadoloto un, da yya,
un kyvny adyats, loy yla
ooo yya pe lyalocci ly
dyia. Oo pe lu lyalocci
ly apocryph aly poyci va co
bryt poy ar apocryph da
ly bryt cior apocryph ad' y
Doli cu lo co.

To TIAEOK ~~no~~ olo ooo
dyafre un. nadapō poy yla.
yuv. olo olo, uala lu
apocryph lo dyafre olo
baoy un uala lu dyafre

[illegible]

στοχευωσας ἀγγελου εν κεινω
να βησιν ο ιος γαρ τον
αποστολιν να ευρισκωσιν οτι εστις

lui vorbești. Ne dăruie fu li ore.
 yupo iyoqoqo; Kai ai bote uoqoqo, fisti iedyi
 de la fira
 de la uoqoqo cu uoqoqo

ከግሪክኛ ለ ሂ. ስላሳ
 ሲካሄድ ከግሪክኛ ለ ስላሳ
 ስላሳ ስላሳ ስላሳ ስላሳ
 ስላሳ ስላሳ ስላሳ ስላሳ
 ስላሳ ስላሳ ስላሳ ስላሳ

& volu ov, mason alyp,
 & Acqui, da naty sb, ob
 xpe opovokp, mydora &
 sovoluta xoo hui sovoluta
 hui dorejw, ob cuto, xoo
 hui purayia bi sojilms
 opobryat ^{vorokh} ~~spoo~~ ^{pit} baq hui
 itopis na ob xpe app sojilms

να ἴδωμεν ἡμεῖς, ἡμεῖς
 ἡ ἀποβυτάς τοι Τόαντ' ἔξ
 ἡμεῖς, ἡ ἔξ τοι Τόαντ', ἡμεῖς
 ἔξ τοι Τόαντ', ἡμεῖς ἔξ τοι
 τοι ἡμεῖς ἔξ τοι Τόαντ', ἡμεῖς
 ἡμεῖς ἔξ τοι Τόαντ', ἡμεῖς
 ἡμεῖς ἔξ τοι Τόαντ', ἡμεῖς
 ἡμεῖς ἔξ τοι Τόαντ', ἡμεῖς

Tout n'est que un seul jeu
un jeu d'apparence. Appa-
rentement jeu. n'est qu'un jeu.
un jeu.

Με την Τούνη, ~~αδελφική~~
 αν η Τούνη ~~αδελφική~~
 που η Τούνη το Κεχ
 Αθλόν, οι παύσις να
 αίμα να ~~πρόσ~~ να η κορφή
~~αδελφική~~ ~~οχρός~~
~~προς~~ ~~αδελφική~~ ~~προς~~ ~~αδελφική~~
 1. 1930 η διακρίνεται εν-
 όψη, αν δε περιεβαλλό

15

Thopiani, lo ororio fuor
 che Torquie in ande or-
 briga comendo. Ar soli
 i fegogum pelabgi in orio
 bram hooli in in Sicheor
 in ymo-lyummi yye in
 orio usapomom barma
 dyach usapom in die pui
 Ayi' euk i fegogum pel-
 bgi conde na "Torquie"
 orobapom nyor aficor or
 nyri yummi Kubymas
 in papi in lydi

A yd' andume oimaye
 + klai pe-lai usoye fegofogum in 100.000
 Khor/nyche + son brionolav
 cui pe baor in andume ly
 Ne poms in 1963. Ayi' ^{vali 12}
 "ye puber lo status quo ante

+ klai
 fegofogum
 lo yummi
 in lydi
 in lydi
 Thodoo

[16.28]
 Wap: huth, ofi apas, yfi
 epalip: 3' Tourmie de avants.
 koinoy bo appale: apalo
 oh 4' yfi du juteu huth,
 du yfi ^{eco soue xouia luei} perepide huth, apo
 deoy, du cordone du Evoy
 pe du huth, yfi antitho
 uade jor na ^{du} du Tourmie
 enperoy na avapoyu
 pe du yfi a' iolixi: a
 voyis omoyomoy na a.
 jiluyis loyis. ~~Wah, de~~
 uade huth na 4' Tourmie y-
 onoy, olo ymuyro oh
 na ^{eco du huth na} uade du yfi diuindoy
 na appale ^{lu} ordonoy olo na.
 huth ^{du iolixi, la sinactis,} jor huth na huth
 du jor, de avapoyu
 na yfi ymuyro na o/

livio lyor vyobupela da bōr
li' por hor

A Eya avatōr oo nlo lo
vator vyvotēx qvōs pē gōs
lori pulovis lu. O. b. cfaetala

duo volini dā' apovadua voly
va lo uaru uole

oi qvōzva avestupdōi u
va judōr or lyor clayōs

pē baq lu appx o. b. oov

~~tan~~ oi voly dōr dīvūmū

lvōk avō uavvā, x. f. i. oi u

oi ajjor va pū dīvūmū

lvōk avō aīlvā

Kalā la appx 4 Eya avvā
lo avpūmū avyōs lo NATO
u olu EOK u avvālvā o. b.

~~o~~ u. or dō avō dōpōr pē
avpūmū lu avvālvā lu

Το δικτατορικό σύστημα δὲ γινε οὐκ ἔτι
τῶν καραγυριῶν, ἀλλ' ἡ γὰρ ἐξουσία τῆς
ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ἐξουσίας τοῦ δικτατορικοῦ συστήματος
πολλὴν τὴν ἐξουσίαν ἔχει αὐτὴ

τοῦ δικτατορικοῦ συστήματος αὐτὴ ἡ ἐξουσία
ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

ὡς ἀρχὴς τῆς ἐξουσίας τῆς αὐτῆς

~~Τό Σύνταγμα τοῦ 1975 δέν ἔγινε στά μέτρα τοῦ Καραμαν-~~
~~λῆ ἀλλά στά μέτρα τῆς Ἑλλάδος.~~ Ἐγίνε ἀφοῦ μέ ἐλεύθερο
 δημοψήφισμα ὁ ἐλληνικός λαός ἀποφάνθηκε μέ πλειοψηφία μεγα-
 λύτερη τῶν 2/3 ὑπέρ τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας.

§ Ἀπό τόν δρόμο τῆς δημοκρατίας δέν βλέπω ποίος μπορεῖ
 νά βγάλη τόν ἐλληνικό λαό. Ὁ στρατός, μέ τή σημερινή του
 σύνθεση, δέν ἔχει καμμιά διάθεση νά ρίξη τόν τόπο σέ μιᾶ
 νέα δικτατορική περιπέτεια. Εἶναι ἀφοσιωμένος ἀποκλειστικά
 στά στρατιωτικά καθήκοντα καί ἐπιτελεῖ ἔργο λαμπρό.

Τά τελευταῖα χρόνια οἱ ἐκλογές διεξήχθησαν κατὰ
 τρόπο ὑποδειγματικό. Ὡς τώρα κυβέρνησε πάντα ἡ πλειοψηφία
 ὅπως προκύπτει ἀπό τίς ἐκλογές. Ἡ ἐναλλαγή τῶν κομμάτων
 εἶναι νόμος τῆς δημοκρατίας πού ξεκάθαρα καθιερώνει τό Σύν-
 ταγμα. Ἀλλά νά συνεννοοῦμεθα: Μιλάμε γιά ἐναλλαγή κομμά-
 των πού κινοῦνται μέσα στά πλαίσια τῆς ἐλληνικῆς δημοκρατίας,
 ὄχι μόνο λόγῳ ἀλλά καί ἔργῳ καί πού ὡς πρώτη ἀξία ἀναγνωρί-
 ζουν τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους
 καί τή λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

§ Ἡ ἐλληνική δημοκρατία δέν εἶναι ἓνας δικέφαλος αἰετός,
 ὅπου δύο ἰσοδύναμες κεφαλές ἀλληλοισορροποῦνται. Εἶναι
 αἰετός μονοκέφαλος: καί αὐτός εἶναι ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς,
 πού κατὰ τεκμήριον ἀπόλυτον ἐκφράζει σύμφωνα μέ τοὺς ἰσχύ-
 οντας συνταγματικούς κανόνες τή θέληση τῆς ὁλότητας, τή
 λαϊκή κυριαρχία. Κατά τοῦτο τό βασικό στοιχεῖο συγγενεῦμε
 μέ τό βρετανικό πολίτευμα καί ὄχι μέ τά πολιτεύματα τῆς

Γαλλίας ή τών Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ Πρόεδρος εἶναι ἀπλῶς ἓνας ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος. Ὅσο ὑπάρχει μιὰ σαφές πλειοψηφία στό Κοινοβούλιο, εἶναι ὑποχρεωμένος νά τήν ἀφήσῃ ἀνεμπόδιστα νά κυβερνήσῃ.

Ἐπὶ τῇ ἀριστερᾷ ὅμως μερικῆς ὀριακῆς περιπτώσεως ὅπου δικαιούται ἢ καί, ὡς ρυθμιστής, ὑποχρεοῦται νά ἐπέμβῃ. Ποιές εἶναι αὐτές;

Ἡ πρώτη: Ὅταν μιὰ Βουλὴ δέν εἶναι σέ θέσῃ νά δώσῃ Κυβέρνηση, δηλαδή μιὰ σχετικῶς σταθερὴ πλειοψηφία καί κάθε τόσο καί λίγο οἱ Κυβερνήσεις παραιτοῦνται διότι δέν ψηφίζουνται τὰ νομοσχέδιά τους, διότι ἐν μιᾷ λέξει ὑπάρχει ἀκυβερνησία. Ἐχει τότε τὸ δικαίωμα νά διαλύσῃ τὴ Βουλὴ καί νά προκηρύξῃ ἐκλογές σέ 30 μέρες.

Καί σᾶς ρωτῶ: εἶναι αὐτό, ὅπως θέλουν νά τὸ παρουσιάσουν "ὑπερεξουσία" ἢ στοιχειώδους ὅρος γιὰ νά κυβερνηθῇ ὁ τόπος ἀπὸ Βουλὴ καί Κυβέρνηση πού θά ἐκφράζουν τὴ θέληση τοῦ λαοῦ; Μπρὸς σέ αὐτό τὸ ἀδιέξοδο τί προτείνουν οἱ χαρακτηριστικοί αὐτοὶ ὡς "ὑπερεξουσία";

Ἡ δεύτερη: Ὅταν ὑπάρχει "προφανής" διάσταση λαοῦ καί Βουλῆς. Τὸ "προφανές" σημαίνει μεγάλη, ὀφθαλμοφανής καί τότε πάλι ὁ Πρόεδρος διαλύει τὴ Βουλὴ καί καλεῖ σέ 30 μέρες ὑποχρεωτικὰ τὸ λαὸ στὶς κάλπες. Ἄν ἡ κρίση τοῦ ἀποδειχθῇ σωστή, ἂν ἀποδειχθῇ ἀπὸ τὸ ἐκλογικὸ ἀποτέλεσμα ὅτι ὑπῆρχε προφανής διάσταση λαοῦ καί Βουλῆς, τότε ἀποκαθιστᾶ μέ τὴν προσφυγὴ τοῦ στό λαὸ ὁ Πρόεδρος τὴ λαϊκὴ κυριαρχία

καί ψόγος δέν ὑπάρχει. Ἄν ὁμως ἀποδειχθῇ ὅτι αὐθαίρετα ὑπεστήριξε τήν ὑπαρξη προφανοῦς διαστάσεως, τότε de jure μέν τό Σύνταγμα δέν ὀρίζει κυρώσεις εἰς βάρος τοῦ ἀστοχῆσαντος Προέδρου, ἀλλά πολιτικῶς, de facto, ὁ Πρόεδρος ἔπαυσε νά ὑπάρχη. Ἐχει στοιχειώδη ὑποχρέωση νά παραιτηθῇ ἔξευτελισμένος. Ἐπομένως γιά νά ἀποφασίσῃ τήν ἄσκηση αὐτοῦ τοῦ δικαιώματός του ὁ Πρόεδρος, ἂν δέν εἶναι τρελλός, θά τό ἀσκῇ μόνο ὅταν εἶναι σχεδόν βέβαιος ὅτι ὑπάρχει αὐτή ἡ προφανής διάσταση, ἄλλως δέν θά διακινδυνεύσῃ τήν πολιτική του ὑπαρξη, ἀσκώντας αὐτήν τήν ὑπερεξουσία. Ἐπομένως ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ ἄσκηση αὐτῆς τῆς ὑπερεξουσίας συρρικνώνεται σέ ἐντελῶς ἀκραῖες περιπτώσεις, ὅπου μπορεῖ κανεῖς νά εἶναι βέβαιος ὅτι δέν θά ἀποδοκιμασθῇ ἀπό τό λαό.

Η/κ *calo*

He

20/05

sojiluni 5

Ferhādīte a li ~~subpantani~~
 erapix da ydwaru, ai unde
 loro jila sojiluni pexis pa'
 ra kyaworua lu kuborua
 i' pa' ra ydwaru lu' soj-
 luni o'pawolula a'fua uo
 lo' b'poko lu' supawstia' u'
 diawon li' b'poko, o'paw o'p-
 awpaw i' uala lo' b'poko
 d'ulio lu' lu' cu' co'pawu
 uoi' o' uadaw p'opu' u' co'
 uayoti' u' uawira lu' p'opu'
 u' a'awaw. + lu' uala soj-
 luni o' b'poko uo' p'oxis
 "o'pawu" ^{diawon} "u' uala lu'
 b'poko u' ^{x'paw} co'pawu
 a'awu cu' u' x'paw a'awu

Toh dyndi
 u'awpaw di'
 o'kon p'ula lu'
 b'poko y'paw

[illegible]

[17.6]

7

π

Ὅ,τι ὑποστηρίζω ὥς ἐδῶ γιὰ τή διάλυση τῆς Βουλῆς,
ἰσχύουν ὁμοίως γιὰ τήν παύση τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ὑπερ-
ξουσίες αὐτές τοῦ Προέδρου κρίνονται σέ 30 μέρες ἀπό τό
λαό καί ἡ ἀποδοκιμασία του ἀπό τό λαό σημαίνει οὐσιαστικά
τήν ἀπώλεια τοῦ ἀξιώματός του καί ἴσως κάτι χειρότερο.

++

++

Γενικά θα πωγα είς εν σαρκί
ρουν όλοι.

συγγενες εν ισχύ
Σουλτανα

⊕ Ισχύει
η γνώμη ότι
και όχι υποχρε-
ωτική, δηλαδή
επείνα να εστιά-
σει κατ'εξοχή
την Πρεσβεία

" Οί έξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι λιγότερες από
έκείνες που είχε ο Βασιλεύς με τό Σύνταγμα του 1952. Διότι,
τόσον ή διάλυση της Βουλής, όσο και ή παύση της Κυβερνήσεως,
γίνονται με τό καινούργιο Σύνταγμα υπό όρισμένους περιορισμούς,
όπως ή υποχρέωση του Προέδρου της Δημοκρατίας να συμβουλευθεϊ
αστίς περιπτώσεις αυτές τό Συμβούλιο της Δημοκρατίας. ⊕ Ενώ με
τό Σύνταγμα του 1952 δέν υπάρχει κανείς περιορισμός."

Στό θέμα επίσης της αναθέσεως της έντολης για τόν σχηματισμό
κυβερνήσεως τό νέο Σύνταγμα, σε αντίθεση με τό παλαιό, προβλέπει
ειδική διαδικασία με τήν οποία είναι υποχρεωμένος να συμμορφωθεϊ
ό ρυθμιστής του πολιτεύματος.

Όσα στοιχεία για αυτής τις προ-
-απαιτήσεις "υποχρεώσεις"
1640

Αλλά και τα ίδια ισχύουν για τήν άλλη υπερεξουσία: τό
δικαίωμα του Προέδρου να προκαλή δημοψήφισμα παρά τή θέληση
της Κυβερνήσεως, διότι αν ο λαός δικαιώση τήν Κυβέρνηση
και όχι αυτόν, επείνα τό τέλος του Προέδρου. Είναι άρα-γε
ανάγκη να θυμίσω τήν περίπτωση του Ντέ Γκώλ; ποσο

Εν τούτοις το δώδεκα 10
δυστυχώς απήρξατο, ~~απώλετο~~
in consequence ποτα και υδατος
δυστυχώς εν ορ. για φύλλον ει
λυσ. 6/12 ποτα και για το
αργύριον με την κεραιαν
η ε' συνωστισμένη με την αλ
γυνή της κεραιαν εν
το ~~απώλετο~~

Τοι δ' οὐκ ἐστὶν ~~κατὰ~~ οὐδὲ δα τοῦ
πορφυροῦ ^{απώλετο} με το αὐτοῦ λυσι.
τοι δυστυχισμένα, ~~απώλετο~~
αὐτὸν εἰς τὴν πρὸς δυσ.
υπερμετὰ, οὐκ αὐτὸν
α' οὐκ αὐτὸν δυστυχῶς
μὴ γὰρ εἰς γὰρ αὐτο
ταδεῶς, γὰρ εἰς ἀποτυχῶς
καρπὸς ὑπὸ τῆς

Tjos dypofygyr
~~Tjos otna (apd m. dypa)~~
 hz dypis m. hz kutyrym
 di' apomay m. o dypa m. dypa
~~hzyr, -apomay m. dypa~~
 di' civali dyp-

δὸν βέβαιος ὅτι εἶναι προφανῶς σύμφωνος μαζί του ὁ λαός.

Μπορεί όμως να χαρακτηρισθῇ γιὰ ἕναν πολιτικῶς καί ὄχι
γραμματικῶς σκεπτόμενο ὡς ὑπερεξουσία μιὰ ἐξουσία ποῦ μόνο
σέ ἀκρότατες περιπτώσεις εἶναι σκόπιμο νά ἀσκηθῇ καί αὐτό
γιὰ νά ἀποκατασταθῇ ἡ λαϊκή κυριαρχία.

για να αποκατασταθεί η λαϊκή κυριαρχία.
 Αλλιώς με ο κ.δ.ς ~~και~~ ^{αποφύγετε} αντιτίθενται με τις φωνές της
 λαού και της αρετής

Γιὰ τὰ ἄλλα δικαιώματα τοῦ Προέδρου κανένας σοβαρὰ
σκεπτόμενος ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά τὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ὑπε-
ρβουλίστας.

Δυστυχῶς στὸν τόπο μας ὅταν πιάσῃ ἓνα slogan ὁ κόσμος
παύει νὰ σκέπτεται καὶ δέχεται σὰν θέσφατο τὸ slogan.

Τὸ Σύνταγμά μας, Σύνταγμα Προεδρευομένης Δημοκρατίας, δέν θέσπισε τὴν ἀπ'εὐθείας ἐκλογή τοῦ Προέδρου, διότι στὸν τόπο μας αὐτό θά σήμαινε διπλασιασμό τῶν γενικῶν ἐκλογῶν. Ἡ ἔκβαση τῆς προεδρικῆς ἐκλογῆς θά συνεπήγετο νέα γενική λαϊκή ἐτυμηγορία. Ἄν ἔχανε ὁ ὑποψήφιος τῆς πλειοψηφίας θά ἐδημιουργεῖτο εὖλογα ἡ ἐντύπωση ὅτι ἡ πλειοψηφία μετεβλήθη σέ μειοψηφία καί ἡ θέση τῆς Κυβερνήσεως θά ἦταν ἐπισφαλέστατη ἂν ὄχι ἀπελπιστική.

Τό ἴδιο θά ἴσχυε ἂν προηγεῖτο ἡ ἐκλογή ἐκλεκτόρων
πού μαζί μέ τοὺς βουλευτές θά ἐξέλεγαν τόν Πρόεδρο.

Ἀλλὰ πέραν τούτου ἂν ὁ Πρόεδρος ἐξελέγετο ἀπ' εὐθείας
ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἢ καὶ μέσῳ ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένων ἐκλεκτόρων,
τότε ἀσχέτως μέ τις συνταγματικές διατάξεις, ὁ Πρόεδρος θά
εἶχε τέτοιο πολιτικό κῦρος, ὥστε, ἂν εἶναι αὐτός ὁ τελευταῖος

2. Liefes en tot edere
 tot Hartjeke

1. H uoo tot uoerexen
 Jani la' Dyoofnyueto
 enofofen boynen ena
 kompaktijz by topon
 enofofen, boynen en
 by Noordhuz Groug, enofo
 sh enofo a Grouai enofo.
 Jani enofo tri Jani.

Die Dyoofnyueto de
 draken en boynen, enofo
 overhulmen: Liefes, tot
 si enofo enofo enofo, si enofo
 enofo enofo.

2. To Eolunz is an Surof-
 yon a person in a very
 old in Surof in Surof
 i fuyayon ye ena vas's
 na öy. — Ta "re per, öy"
 i tsöy, ye öy, "» ena in b.
 De as is in yoon la
 Surof yionals
3. To Surof to Surof-
 yionals ena Surof
 de as is in Surof
 foyon, ye as is in Surof
 Surof is Surof Surof
4. In Surof Surof ye as
 Surof Surof Surof
 as Surof Surof Surof
 Surof Surof, ye as is in Surof

las mygas, elidi lo dya soi
vampje a lincay nos las dya
fuy rogato, loli eipcha 4' 15' 10'
los apoyandolos dyaofu
gizato, diab apcon 3'
mygi ra dyaofu 3' 15' 10'
vampje ra dyaofu 3' 15' 10'
los dyaofu rogato.

by dyaofu rogato, dyaofu
oh acon a dyaofu rogato
pau acon dyaofu rogato

On dyaofu rogato dyaofu
dyaofu a dyaofu rogato
dyaofu rogato dyaofu rogato
dyaofu rogato dyaofu rogato
dyaofu rogato dyaofu rogato

ΑΙΡΕΤΙΚΑ

Αγαπάτε αλλήλους

Τον έλεγαν Σάντρο. Ωραίο όνομα που κατάγεται από τον Αλέξανδρο. Τον βάπτισαν Γιώργο. Το παράπονό του: «Καλά, με ανάγκασαν να αλλάξω πιστήσω, έπρεπε να μου αλλάξουν και το όνομα».

Εσχατος βιασμός της προσωπικότητας: να χάνεις το όνομά σου. Συνέχεια -και ο- λοκλήρωση- του εκβιασμού που εξαρτά την άδεια παραμονής από την αλλαγή θρησκείας.

Οι ενδεείς Αλβανοί στην Ελλάδα δεν έχουν επιλογή... Βαπτίζονται.

Κατά τα άλλα απαγορεύεται στην Ελλάδα ο προσήλυτισμός. Αν κάποιος «Ιεχωβάς» τολμήσει και μόνο να σου μιλήσει για την πίστη του, πάει φυλακή. Όμως εδώ υφίσταται βιομηχανία κατασκευής Γιώργηδων-προσήλυτων ορθόδοξων.

Αλήθεια, τέτοιους πιστούς θέλει η ορθόδοξη εκκλησία; Που ψελλίζουν το «Πιστεύω» για ένα πιάτο φαί;

Τα πράγματα που καταγγέλλθηκαν στην τελευταία συνάντηση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, θύμιζαν Μεσαίωνα.

Οι δεκάδες χιλιάδες μουσουλμάνοι της περιοχής Αθηνών (μόνιμοι κάτοικοι και περαστικοί) δεν δικαιούνται να αποκτήσουν ένα τέμενος να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. (Όχι -δεν είναι μόνο «κακοί» Τούρκοι- είναι και «καλοί» Παλαιστίνιοι και Αραβες). Αναγκάζονται να θρησκεύονται κρυφά σε ακατάλληλες αίθουσες.

Οι (επίσης χιλιάδες) Καθολικοί της Αθήνας, δεν δικαιούνται επίσημα να έχουν δικό τους ιεράρχη.

Η γνωστή συνταγματική παγίδα της «γνωστής» θρησκείας ταλαιπωρεί όλους τους μη-ορθόδοξους Έλληνες πολίτες. (Ναι, υπάρχουν, εδώ και αιώνες- παρά το ρατσιστικό απόφθεγμα πως «μόνον οι ορθόδοξοι είναι Έλληνες»). Τι θα πει «γνωστή» ή «αναγνωρισμένη» θρησκεία; Γνωστή σε ποιον;

Ετσι οι Έλληνες που θρησκεύονται αλλιώς, αναγκάζονται κάθε τόσο να προσφεύγουν στα δικαστήρια για να δικαιώνονται. Ωστόσο δεκάδες δικαστικές αποφάσεις ότι μία θρησκεία είναι «γνωστή», δεν αλλάζουν τη συμπεριφορά των αρχών -π.χ. των στρατιωτικών στο θέμα της στράτευσης κληρικών ξένων δογμάτων. Νέες δίκες -νέες (εκ των υστέρων) δικαιώσεις.

Και βέβαια έρχεται και επανέρχεται η πιθανότητα να ψηφιστεί τελικά η φασιστική διάταξη για την αναγραφή της θρησκείας στα δελτία ταυτότητας. Που αν τελικά υλοποιηθεί, θα κατατάξει οριστικά την Ελλάδα στα θεοκρατικά κράτη.

Φοβάμαι πως και εκεί η πολιτεία θα υποχωρήσει. Όπως έγινε πριν από δώδεκα χρόνια με τον «ισόκυρο» πολιτικό γάμο που ακύρωσε τον εκσυγχρονισμό του οικογενειακού δικαίου (και απέδειξε ήδη τότε πως το ΠΑΣΟΚ δεν ήταν προοδευτικό -ούτε είχε σκοπό να τηρήσει όσα διεκήρυττε).

Είναι αδιανόητο να συζητάμε αναθεώρηση του Συντάγματος χωρίς να αντιμετωπίζουμε το θέμα χωρισμού της εκκλησίας από το κράτος. Είναι μείζον θέμα για την κοινωνία μας -η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε δημοκρατική κοινωνία πολιτών και σε θεοκρατικό καθεστώς. Κι είναι χαρακτηριστικό ότι κανένα μεγάλο κόμμα δεν τολμά να το θέσει.

Προς το παρόν η πολιτισμική συμβολή της ορθόδοξης εκκλησίας στην ελληνική κοινωνία (πέρα από τους καυγάδες Ιγνατίου - Θεολόγου), είναι μια προϊούσα μισαλλοδοξία που τραυματίζει συνεχώς τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αλήθεια, τι σχέση έχει μια εκκλησία που εκβιάζει, διώκει, στιγματίζει, φυλακίζει, αποκλείει, με το κήρυγμα της αγάπης του ιδρυτή της;

ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Το Σύνταγμα του 1975 υπήρξε, κατά μεγάλο μέρος, έργο του αειμνήστου Κωνσταντίνου Τσάτσου, υπό τις γενικές κατευθύνσεις, φυσικά, του τότε πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή. Θεωρήθηκε ως ένα από τα πιο φιλελεύθερα και δημοκρατικά συντάγματα της Ευρώπης, τόσο στην οργάνωση των αρμοδιοτήτων και των εξουσιών στο πλαίσιο μιας αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, όσο και στις εγγυήσεις των δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου και του πολίτη.

Ωστόσο, ήταν κυρίως το Σύνταγμα της Μεταπολίτευσης και της αβασίλευτης προεδρευομένης Δημοκρατίας. Κεντρικό μέλημα του συντακτικού νομοθέτη ήταν να καλύψει με επάρκεια το κενό που μοιραία άφησε η κατάργηση του θεσμού της βασιλείας, ο οποίος μέχρι τότε εκάλυψε τα συντριπτικά περισσότερα χρόνια του ελεύθερου βίου μας, άφησε καλές και κακές αναμνήσεις, προκάλεσε πάθη και φανατισμό. Κυρίως όμως άφησε ισχυρή παράδοση, δεσμούς αμοιβαίων συμφερόντων και ρυθμιστικές συνήθειες, οι οποίες ήταν βέβαια αναχρονιστικές και συχνότατα εγωκεντρικές ή αυταρχικές, όμως λειτουργούσαν.

Την απότομη διακοπή αυτής της παράδοσης και το πολιτικό κενό που άφησε, θέλησε να καλύψει το Σύνταγμα του 1975, τοποθετώντας στην κορυφή της κρατικής πυραμίδας έναν πρόεδρο με κρίσιμες και αποφαστικές αρμοδιότητες. Η άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων (για τις οποίες πολλοί τότε εί-

χαν εκφράσει τις αντιρρήσεις τους) πρώτα από τον σοφό και μετριοπαθή Κωνσταντίνο Τσάτσο και έπειτα από τον ισχυρό, αλλά επίσης σώφρονα και μετριοπαθή Κωνσταντίνο Καραμανλή δεν δημιούργησε κανένα πρόβλημα και καμία ανισορροπία στην κατανομή των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων.

Ετσι, η αναθεώρηση του Συντάγματος του 1985, με κύρια αιχμή τον περιορισμό (μέχρις εξαφανίσεως) των αρμοδιοτήτων του προέδρου, θα πρέπει να αποδοθεί περισσότερο σε εσωτερικές ανάγκες του κυβερνώντος τότε ΠΑΣΟΚ, παρά σε ανάγκες ανασύνταξης και βελτίωσης των λειτουργιών της Πολιτείας. Οπωσδήποτε δεν ήταν τότε αυτό το ζητούμενο μιας αναθεώρησης, ενώ άλλα θέματα, πολύ σοβαρά για το δημόσιο βίο και τη ζωή της χώρας, παρέμειναν... στα παραλείπόμενα.

Ήταν φυσικό, πριν καλά καλά περάσουν δέκα χρόνια από την τελευταία αναθεώρηση, να γίνει αισθητή η ανάγκη μιας νέας αναθεώρησης. Πολλά πράγματα άλλαξαν από το 1985 και ακόμη περισσότερο από το 1975. Η ζωή, ιδιαίτερα η οικονομική ζωή και οι συναλλαγές, έγινε περίπλοκη και η καθιέρωση κανόνων, η νομοθετική ρύθμιση απαιτεί εξειδικευμένη εργασία, πέραν της πολιτικής κύρωσης μέσα στη Βουλή.

Επίσης, η σύνδεσή μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση και η ανάγκη συχνής νομοθετικής εναρμόνισης με τα ισχύοντα σε μια πολυεθνική κοινότητα, είναι μια άλλη κυρίαρχη μεταβολή. Η κυριαρχία και η διαβρωτική δύναμη των Μέσων Μαζικής (τι άλλο θα μπορούσε να είναι) Ενημέρωσης θέτει σοβαρά ζητήματα ελέγχου, προστασίας των δικαιωμάτων του αδύναμου να αντιδράσει πολίτη, αλλά και ζητήματα ιδιοκτησίας «αγαθών» που για πρώτη φορά εμφανίζονται. Και όσο η ζωή γίνεται περίπλοκη, εγωιστική, ενίοτε βαναυσική και γεμάτη απειλές, όσο οι συναλλαγές πολλαπλασιάζονται και περιπλέκονται τόσο διευρύνεται ο ρόλος, ογκούται η εργασία και αυξάνονται τα προβλήματα της Δικαιοσύνης, μιας από τις τρεις βασικές εξουσίες, που συχνά λειτουργεί σχεδόν «συντεχνιακά».

Τόσα νέα προβλήματα. Το ερώτημα είναι προς ποια κατεύθυνση θα επιχειρηθεί η αναθεώρηση του Συντάγματος και αν αυτή θα συμπεριλάβει τα πιο σημαντικά και επείγοντα θέματα. Τα κόμματα έκαναν ή θα κάνουν τις δικές

τους προτάσεις και βέβαια η στάση τους είναι αποφασιστική, αφού αυτά απαρτίζουν την αναθεωρητική Βουλή, που θα λάβει αποφάσεις. Συχνά όμως οι πολιτικοί και τα κόμματα, στον μεταξύ τους πολιτικό ανταγωνισμό, προτείνουν, κρίνουν και αποφασίζουν με δικά τους κριτήρια.

Η αναθεώρηση του Συντάγματος που θα μεταβάλει και θα ρυθμίσει τη ζωή μας, είναι μια κατ' εξοχήν απόφαση των πολιτικών, μια απόφαση πολιτική και αλίμονο αν υπήρχε τρόπος να συμβεί διαφορετικά. Το γράφουμε αυτό για όσους πιστεύουν και ισχυρίζονται ότι η εποχή μας είναι τεχνοκρατική και δεν μας χρειάζεται η πολιτική ως διαδικασία που νομιμοποιεί τις αποφάσεις.

Το τι προτείνουν οι πολιτικοί, τι έχουν αλλά και τι παραλείπουν, είναι μία πλευρά του ζητήματος. Η άλλη είναι μια ευρύτερη συμμετοχή σε μια ατυπη συζήτηση και διαδικασία, με αντικείμενο την αναθεώρηση. Η «Καθημερινή» με την επιθυμία να συμβάλει στην έναρξη ενός ερύτερου διαλόγου, οργανώνει την Πέμπτη, 25 του μηνός, δημόσια συζήτηση στην αίθουσα του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου. Συμμετέχουν συνταγματολόγοι, νομομαθείς, πολιτικοί και απλοί πολίτες. Αντικείμενο της συζήτησης είναι ακριβώς τα «παραλείπόμενα της αναθεώρησης». Και ελπίζουμε η ανάγκη να συζητηθεί το Σύνταγμα ευρύτερα θα βρει απήχηση και στα άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ο πρόεδρος της Ν.Δ. κ. Μ. Εβερτ επέστρεψε χθες από τις ΗΠΑ, όπου ως γνωστόν είχε επαφές με την αμερικανική πολιτική ηγεσία και με την Ομογένεια.

Στο αεροδρόμιο του Ελληνικού ο κ. Μ. Εβερτ, μιλώντας στους δημοσιογράφους δήλωσε ότι το ταξίδι του ήταν αποδοτικό και εξέφρασε την ικανοποίησή του από το γεγονός ότι η αμερικανική ηγεσία αναγνωρίζει (πλέον) το ρόλο της Ελλάδας στα Βαλκάνια αλλά και την πεποίθησή του ότι η Ελλάδα μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες και να συμβάλει στην ειρήνευση και την ομαλότητα της περιοχής.

Ο κ. Μ. Εβερτ, ο οποίος προφανώς κάτι περισσότερο γνωρίζει, εξέφρασε την ελπίδα ότι σύντομα θα υπάρξει κάποια λύση στο Βοσνιακό (να σταματή-

σει επιτέλους αυτός ο πόλεμος με τα τόσα θύματα) με ταυτόχρονη άρση του εμπάργκο κατά της Σερβίας.

Οι δημοσιογράφοι ρώτησαν τον κ. Μ. Εβερτ αν υπάρχει κάτι καινούργιο για το Σκοπιανό. Καινούργιο, είπε, δεν υπάρχει. Η Ν.Δ. εξακολουθεί να πιστεύει ότι οι συνομιλίες πρέπει να γίν-

Τέλος, ο κ. Μ. Εβερτ επανέλαβε ότι η Ν.Δ. ασκεί υπεύθυνη πολιτική στα εθνικά θέματα και ότι αυτό το συνειδητοποιούν οι ξένοι και το αναγνωρίζει ο ελληνικός λαός. (Φαίνεται όμως ότι κάποιοι ούτε το συνειδητοποιούν ούτε το αναγνωρίζουν).

Ο κ. Μ. Εβερτ αναχώρησε αμέσως για το Λουτράκι όπου θα απευθύνει χαιρετισμό στο συνέδριο της ΟΝΝΕΔ. Το απόγευμα, με ελικόπτερο, θα αναχωρήσει για τη σεισμόπληκτη περιοχή Γρεβενών - Κοζάνης, όπου και θα διανυκτερεύσει.

A. K.

Πρόεδρε, να είσαι πάντα καλά. Μας έλειπες...

ΕΡΕΥΝΑ

Στη Θράκη
δεν θα μιλούν
...Ελληνικά!

ΣΕΛ. 8

ΡΕΠΟΡΤΑΖ

Ποιους Έλληνες
πολιτικούς
«προτιμούν»
οι Αμερικανοί

ΣΕΛ. 3

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η φιλοτουρκική
στάση
των συμμάχων
στον πόλεμο

ΣΕΛ. 20

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μιτερράν
ο πρόεδρος
«μονάρχης»

ΣΕΛ. 24

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ημερήσια Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

760 — Αρ. φύλλου 22.975 — Ιδρυτής: Γ. Α. Βλάχος

Αθήνα, Κυριακή 21 Μαΐου 1995

Δραχμές 200

Ομόλογα με μηνιαίο εισόδημα

Θα διατεθούν στο τέλος Μαΐου, θα είναι «ηλεκτρονικά», πολυετή και με επιτόκιο μεγαλύτερο των ετησίων. Ο επενδυτής θα έχει τη δυνατότητα να εισπράττει τη μηνιαία απόδοση και να τα διαπραγματεύεται στην αγορά

Η εισαγωγή ηλεκτρονικών -άυλων- κρατικών τίτλων (εντόκων γραμματίων και ομολόγων) από το τέλος Μαΐου στην τραπεζική αγορά, θα μεταβάλλει πλήρως τις αποταμιευτικές συνθήκες και συμπεριφορές των Ελλήνων. Το πλήθος των ομολογιούχων του Δημοσίου, που έχει τοποθετήσει στους κρατικούς τίτλους περισσότερα από 15 τρισ. δρχ., θα έχει νέες ευκαιρίες διαπραγμάτευσης και αναζήτησης υψηλότερων αποδόσεων για τις αποταμιεύσεις, ενώ το Δημόσιο θα έχει δυνατότητα να μετατρέψει σταδιακά το χρέος από βραχυχρόνιο σε μακροχρόνιο.

Στη λογική αυτή το υπουργείο Οικονομικών, με την έκδοση των ηλεκτρονικών ομολόγων και την ταυτόχρονη ενεργοποίηση της δευτερογενούς αγοράς, που θα επιτρέπει τη μεταπώληση των τίτλων από την επομένη της αγοράς τους, θα επιχειρήσει να ενισχύσει την ελκυστικότητα των μακροχρόνιων τίτλων, οι οποίοι άλλωστε προσφέρουν και τα υψηλότερα επιτόκια, μέχρι δύο ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερα από τα ετήσια. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα ομόλογα επταετούς διάρκειας προσφέρουν για το πρώτο έτος επιτόκιο 18,25%, όταν τα ετήσια έντοκα γραμμάτια προσφέρουν 16,25%.

Συγκεκριμένα, προτίθεται να εκδώσει μακράς διάρκειας τίτλους, επταετή η δεκαετή ομόλογα, τα οποία όμως θα αποδίδουν τόκους ανά μήνα ή τρίμηνο, ώστε

κόττο, πάντως, είναι ότι η δυνατότητα συνεχούς διαπραγμάτευσης όλων των κυκλοφορούντων τίτλων, καθώς αναμένεται να γίνουν ηλεκτρονικοί και οι υπάρχοντες, φυσικοί, τυπωμένοι σε χαρτί τίτλοι, θα δημιουργήσει νέα αγορά, όπου το επιτόκιο όλο και περισσότερο θα προσδιορίζεται από τις προσδοκίες και τη στάση του αποταμιευτικού κοινού.

Φόβους ότι ο ρυθμός ανόδου του πληθωρισμού μπορεί να επανέλθει στους διψήφιους αριθμούς εκφράζουν αξιωματούχοι της κυβέρνησης, καθώς ασκούνται πιέσεις από αυξητικές τάσεις στις τιμές των τροφίμων, των διδάκτρων, αλλά και των τιμολογίων των ΔΕΚΟ. Αναδύ-

Πρέπει να σημειωθεί, πάντως, ότι για τους καταθέτες και τους αποταμιευτές εμφανίζονται τελευταίως σημαντικές ευκαιρίες στην τραπεζική αγορά. Οι περισσότερες εμπορικές Τράπεζες, μετά την επιβολή φορολογίας 15% στα γeros και αναζητώντας μηχανισμούς παράκαμψης της φορολογίας των τόκων των καταθέσεων και με σκοπό να ανταγωνισθούν τους αφορολόγητους τίτλους του Δημοσίου, έχουν αναπτύξει τελευταίως νέα σύνθετα τραπεζικά προϊόντα, προσφέροντας υψηλές αφορολόγητες αποδόσεις ανάλογες με αυτές των κρατικών εντόκων γραμματίων και ομολόγων. Τα τριγωνικά γeros και τα συνθετικά swaps προτείνονται ευθέως από τα καταστήματα των Τραπεζών στους πελάτες και ήδη απορροφούν μεγάλα ποσά που ξε-

ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ

Αφιέρωμα
στο θησαυρό
του Πριάμου

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πριμ
παραγωγικότητας
στις κρατικές
τράπεζες